

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

Final Research Report

โครงการวิจัยความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน:

ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว

เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ 50 พรรษา

วันที่ 2 เมษายน 2548

Research Project on Linguistic Diversity in Nan Province:

a Foundation for Tourism Development

To Commemorate the Fiftieth Birthday of H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn

April 2, 2005

โครงการย่อยที่ 2

ระบบงานสารสนเทศภูมิศาสตร์โครงการน่าน

Sub-project 4

The Geographical Information System (GIS) of the Nan Project

โดย

by

พรรณี ชีวินศิริวัฒน์

Panee Cheewinsiriwat

31 ตุลาคม 2550

October 31, 2007

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน:
ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ 50 พรรษา
วันที่ 2 เมษายน 2548

Research Project on Linguistic Diversity in Nan Province:

a Foundation for Tourism Development

To Commemorate the Fiftieth Birthday of H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn

April 2, 2005

ที่ปรึกษา

นายแพทย์บุญยงค์ วงศ์รักมิตร

หัวหน้าโครงการ

ศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ

คณะผู้วิจัย

1. ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ (ล. ทองคำ)
2. พรรณี ชีวินศิริวัฒน์
3. สมเจตน์ วิมลเกษม

สังกัด

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โรงเรียนสตรีศรีน่าน จังหวัดน่าน

ผู้ช่วยวิจัย (นักวิจัยหลังปริญญาเอกและนิสิตบัณฑิตศึกษา)

1. พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล
2. ผณินทรา ธีรานนท์
3. ชมนาด อินทจามรรักษ์
4. วิชาติ บุรณะประเสริฐสุข
5. กนิษฐา พุทธเสถียร
6. ยุพาพร ฮวดศิริ
7. สุภาพร ผลพัฒน์
8. ชนิดา ดวงยิหวา
9. เอกกมล วรรณเมธี

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

10. ประชาคมน่าน และเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทคัดย่อ

โครงการย่อยที่ 2: ศัพทานุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน

ธีระพันธ์ ด.ทองคำ พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล ชมนาด อินทจามรรักษ์ กนิษฐา พุทธเสถียร
สุภาพร ผลพัฒน์ ยุพาพร ฮวดศิริ

ศัพทานุกรมเล่มนี้ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1: คำนำ โดยศาสตราจารย์ ดร. ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ หัวหน้าโครงการ

ส่วนที่ 2: แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ และแผนที่แสดงกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดน่าน

ส่วนที่ 3: บทนำซึ่งเป็นเนื้อหาส่วนต้นก่อนนำเสนอคำศัพท์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ ดังนี้

เบื้องหลังโครงการศัพทานุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน: ความเป็นมา ขั้นตอน
การดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย การออกแบบเครื่องมือและการสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์
การเก็บข้อมูลภาคสนาม การพิมพ์ข้อมูลแต่ละภาษาและการรวมคำศัพท์แต่ละคำจาก 15
ภาษา (ไทย – อังกฤษ – คำเมือง – ลื้อ – ขิ่น – ลาว – พวน – จีนแคะ – อิมปี – ม้ง – เมี่ยน –
ขมุ – ไพร – มัล – มลาบรี) และการจัดทำเนื้อหาส่วนต้นก่อนการนำเสนอคำศัพท์

คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้ศัพทานุกรม: กลุ่มผู้ใช้ซึ่งเป็นเป้าหมาย สัทอักษรสากลที่ใช้
เป็นสัทสัญลักษณ์หรือสัญลักษณ์แทนเสียงสำคัญ คำอธิบายเกี่ยวกับฐานกรณ์ที่ใช้ออกเสียง
และลักษณะของเสียง ได้แก่ พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ อักษรย่อ ข้อสังเกตและเสนอแนะ
ส่วนที่ 4: คำศัพท์ 15 ภาษา ในแต่ละภาษามี 2,441 คำ เรียงลำดับตามคำตั้งภาษาไทยจาก ก
ถึง อ และภาพกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดน่าน

คำสำคัญ: ศัพทานุกรม ภาษาชนกลุ่มน้อย จังหวัดน่าน

ABSTRACT

Sub-project 2: Dictionary of the 15 Languages Spoken in Nan Province

Theraphan L-Thongkum, Phinnarat Akharawatthanakun, Chommanad Intajamornrak,
Kanitha Putthasatien, Supaporn Phalipat and Yupaporn Huadsiri

This volume consists of four main parts.

The first part is a “Foreword” by Professor Dr. Theraphan Luangthongkum, the Director of the Project.

The second part presents a topographic map of Nan Province and a map of the ethnic groups in Nan Province.

The third part which is the introduction to this volume consists of two major sections:

Background of the project for compiling the dictionary of 15 Languages Spoken in Nan Province: General background, Stages in the work process—designing the device and computing system, eliciting field data, having the data typed and compiling words from 15 languages (Thai – English – Khammueang – Lue – Khuen – Lao – Phuan – Hakka – Mpi – Hmong – Mien – Khmu’ – Pray – Mal – Mlabri), working on the contents of the three parts before presenting the vocabulary and the Appendix.

How to Use this Dictionary: Target users of the dictionary, International phonetic symbols used as phonemic orthography or symbols of important sounds, Explanation of the point of articulation and manners of articulation of sounds—consonants, vowels and tones, Abbreviations, Remarks and suggestions.

The forth part presents the vocabulary of the 15 languages (2,441 items per language) in alphabetical order from ก to ข and photographs of the ethnic groups in Nan Province

Keywords: *dictionary, minority languages, Nan Province*

คำนำ

หลายท่านสงสัยและถามคณะผู้วิจัยโครงการ “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว” ว่าเหตุใดจึงเลือกจังหวัดน่านเป็นพื้นที่วิจัย ทั้งๆ ที่ประเทศไทยมี 76 จังหวัด และความหลากหลายทางภาษาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างไร

คำตอบของคำถามแรก คือ จังหวัดน่านเป็นจังหวัดเล็ก จึงเหมาะสมที่จะเป็นพื้นที่วิจัยที่ต้องสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนามทั่วทั้งจังหวัด ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สูงเต็มไปด้วยป่าเขา มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ ทางเหนือและตะวันออกของจังหวัดน่านมีอาณาเขตติดต่อกับ สปป.ลาว (ดูแผนที่ 3 มิติ แสดงลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดน่าน) มีทางหลวงวงแหวนเชื่อมต่อทุกอำเภอ จึงสะดวกต่อการเดินทางไปยังท้องถิ่นต่างๆ แม้จะเป็นจังหวัดเล็กในภาคเหนือตอนบนด้านตะวันออกของประเทศไทย แต่ประชากรของจังหวัดน่านก็ประกอบด้วยหลายกลุ่มชาติพันธุ์ (ดูแผนที่แสดงกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดน่าน) ผู้คนอยู่กันอย่างสงบสุขและสามัคคี การดำเนินชีวิตของชาวน่านสอดคล้องกับแนวคิดและหลักการเศรษฐกิจพอเพียง ประชาคมน่านเข้มแข็ง เป็นมิตร และยินดีให้ความร่วมมือกับบุคคลและหน่วยงานภายนอกที่เข้าไปปฏิบัติงานหรือศึกษาหาความรู้ในจังหวัด

สภาพของจังหวัดน่านในปัจจุบันแตกต่างจากสภาพในอดีตเมื่อ 20-30 ปีก่อนเป็นอันมาก ไม่น่าเชื่อว่าบริเวณป่าเขาทางเหนือของจังหวัด ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอบัว อำเภอสองแคว อำเภอทุ่งช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอบ่อเกลือ ในอดีตเคยเป็นสนามรบนองเลือดระหว่างทหารของรัฐบาลกับสมาชิกและแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมาก่อน น่านเมื่อวันวานจึงต่างกับน่านในวันนี้อย่างมาก มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทุกวัน ยากที่บุคคลภายนอกจะจินตนาการและติดตามได้อย่างทั่วถึง แม้จะมีผลงานการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สังคม ภาษา ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ของจังหวัดน่านอยู่เป็นจำนวนไม่น้อย แต่ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ใช้ก็มักจะเป็นข้อมูลสืบทอดที่มีเค้ารามาจากข้อมูลซึ่งเป็นผลการศึกษาในอดีต ซึ่งบางเรื่องไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน

กลุ่มบุคคลและหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้เข้าไปร่วมพัฒนาจังหวัดน่านด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง แต่ความเจริญแบบโลกาภิวัตน์จากภายนอกก็ไม่สามารถทำลายความเป็นน่านของคนพื้นถิ่นได้ ทั้งนี้เพราะชาวน่านรักและภูมิใจในสิ่งที่ตนมีและเป็น โครงการพัฒนาหลากหลายด้านได้หลังไหลเข้าไปในจังหวัดน่าน ไม่ว่าจะเป็นโครงการทั่วไปหรือโครงการในพระราชดำริ อาคารทรงงานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และศูนย์ภูฟ้าพัฒนา ที่ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ เป็นศูนย์รวมใจของชาวน่านและผู้ร่วมพัฒนาจากภายนอกในการร่วมด้วยช่วยกันเพื่อการพัฒนาจังหวัดน่านอย่างยั่งยืน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีศูนย์การเรียนรู้และบริการวิชาการอยู่ในเขตมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลซึ่งอยู่ในอำเภอเมืองน่าน และมีที่ดินประมาณ 2,000 ไร่อยู่ในตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา เพื่อการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ มีการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมไปที่ศูนย์การเรียนรู้ หลายหน่วยงานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ดำเนินโครงการหลายประเภทเพื่อช่วยพัฒนาการศึกษาและคุณภาพชีวิตของชาวน่าน คณะอักษรศาสตร์เป็นหน่วยงานหนึ่งของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดน่านดังกล่าวข้างต้น

ส่วนคำตอบสำหรับคำถามที่ 2 คือ ความหลากหลายทางภาษาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้อย่างไรนั้น คำตอบมีดังนี้ เพื่อดำเนินโครงการวิจัยให้คู่ขนานกับการวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพของคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงน่าจะมีโครงการวิจัยความหลากหลายทางภาษาและโครงการวิจัยความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วย อาจารย์และนิสิตของภาควิชาภาษาศาสตร์และภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้ร่วมกันกับประชาคมน่านจัดทำโครงการวิจัย “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว” เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ 50 พรรษา วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2548 โดยมีศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ (ล. ทองคำ) จากภาควิชาภาษาศาสตร์ เป็นหัวหน้าโครงการ หลังจากสำรวจข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ก็ได้จัดทำข้อเสนอโครงการขอรับทุนสนับสนุนจากฝ่ายวิชาการของสำนักงาน

กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งมีศาสตราจารย์ ดร.วิชัย บุญแสง เป็นผู้อำนวยการ และได้เชิญนายแพทย์บุญยงค์ วงศ์รักมิตร ซึ่งเป็นผู้อาวุโสและเป็นที่รักเคารพของชาวน่าน เป็นที่ปรึกษาโครงการ ในตอนต้นของการดำเนินงานโครงการน่านฯ (โครงการ 3 ปี 2547-2550) ท่านทั้งหลายก็มองไม่ค่อยเห็นภาพว่า ภาษาจะไปเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้อย่างไร เมื่อการดำเนินงานผ่านไปประมาณ 6 เดือน ผู้ให้ทุนสนับสนุนและผู้ร่วมโครงการที่จังหวัดน่านก็เริ่มเห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดเรื่อง “จากรากหญ้าสู่สากล”

คนทั่วไปมักจะลืมคิดว่า ภาษาเป็นสัญลักษณ์และเครื่องมือเพื่อการสื่อสารและแสดงความรู้สึกนึกคิดของคน มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งกับวัฒนธรรม ความหลากหลายทางภาษาอาจมีทั้งประโยชน์และโทษ ขึ้นอยู่กับผู้ใช้ภาษาและนโยบายภาษาของชาติ เมื่อมีความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน ก็ย่อมมีการบ่งชี้ให้เห็นว่าจะต้องมีความหลากหลายของกลุ่มชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาเหล่านั้น ภาษาและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการจำแนกความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันหรือต่างกัน ด้วยเหตุนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงรวมถึงภาษาโดยปริยายด้วย การทำแผนที่แสดงกลุ่มชาติพันธุ์และภาษาที่พูดโดยกลุ่มชาติพันธุ์ (ethnolinguistic map) จึงเป็นเรื่องปกติที่นักภาษาศาสตร์และนักมานุษยวิทยาจะต้องดำเนินการ หรือจะต้องมีข้อมูลอยู่ในมือก่อนการศึกษาวิจัยแบบเจาะลึก ในกรณีของจังหวัดน่าน ภาษาและวัฒนธรรมของคนเมือง (ไตยวน/ไทยวน) เป็นภาษาและวัฒนธรรมหลักของชาวน่านทั้งจังหวัด ส่วนภาษาและวัฒนธรรมอื่นๆ ในจังหวัดน่านเป็นภาษาและวัฒนธรรมรองหรือเฉพาะกลุ่ม แต่ก็ถือได้ว่ามีความน่าสนใจและมีความสำคัญทัดเทียมกัน เพราะเป็นเครื่องบ่งชี้ความเป็นจังหวัดน่านและแสดงความเป็นชาวน่าน

การทำศัพทานุกรมเล่มนี้ ซึ่งเป็นโครงการย่อยในโครงการวิจัย “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว” จะเป็นไปไม่ได้ หากคณะผู้วิจัยไม่ได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.ปิยะวัติ บุญ-หลง เป็นผู้อำนวยการ ศาสตราจารย์ ดร.วิชัย บุญแสง ผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ นายแพทย์บุญยงค์ วงศ์รักมิตร ที่ปรึกษาโครงการ สมาชิกประชาคม

น่าน เจ้าหน้าที่ของหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ของศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขาจังหวัดน่าน อาจารย์สมเจตน์ วิมลเกษม ซึ่งได้ช่วยประสานงานและจัดหาพาหนะเมื่อคณะผู้วิจัยออกเก็บข้อมูลภาคสนาม อาจารย์พรณี ชีวินศิริวัฒน์ ผู้สร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับทำศัพทานุกรม คุณชนิตา ดวงยิหาวา ที่ได้ช่วยทำแผนที่ และที่สำคัญที่สุดผู้บอกภาษาคำเมืองถิ่นน่าน ล้อ ชื่น ลาว พวน จินแคะ อิมปี มั่ง เมียน ขมุ ไปร มัด และมลาบริที่ต้องทำงานหนักมากกว่าใครๆ ในการให้ข้อมูล 13 ภาษา คณะผู้วิจัยจึงใคร่ขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานของโครงการวิจัย “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว” ซึ่งประกอบด้วยโครงการย่อย 6 โครงการจะเป็นประโยชน์ไม่มากนักต่อการพัฒนาจังหวัดน่านอย่างยั่งยืน และจุติประกายให้นักวิจัยกลุ่มอื่นๆ ร่วมมือกับผู้รู้ผู้มีพลังในแต่ละจังหวัดดำเนินการวิจัยแบบบูรณาการความรู้ต่างศาสตร์ เพื่อให้ได้ความรู้พื้นฐานในการวางแผนพัฒนาจังหวัดของตนต่อไป

ศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ

คณบดีคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

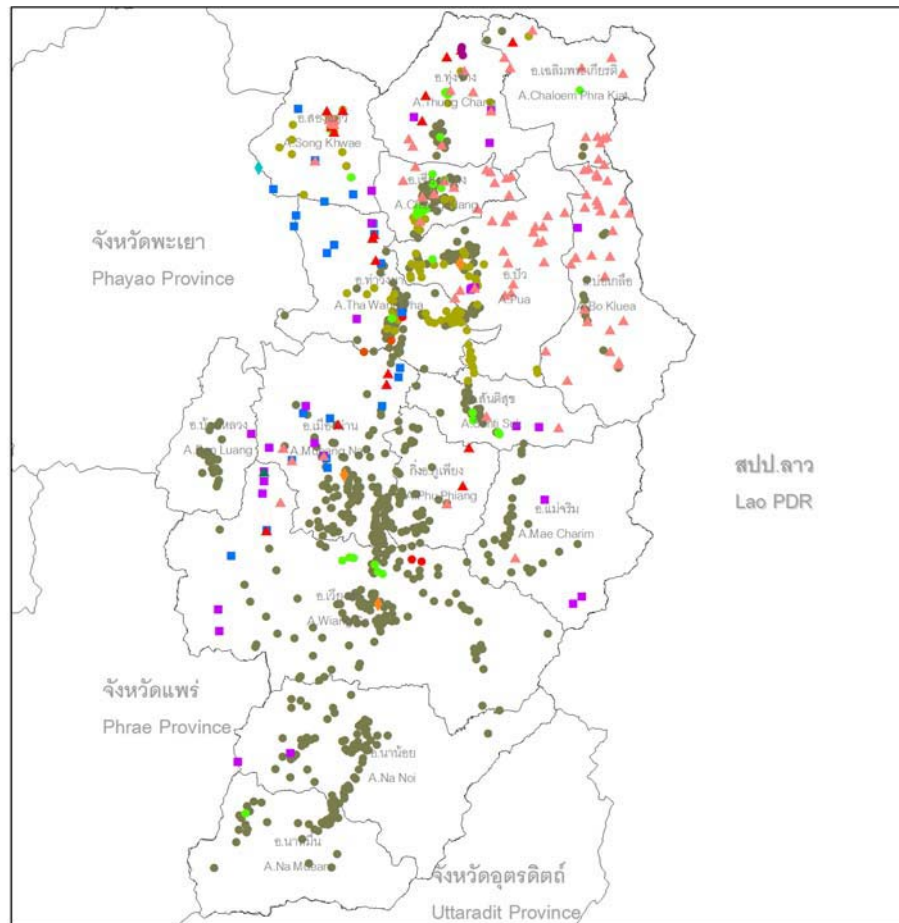
หัวหน้าโครงการน่าน

แผนที่แสดงกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดน่าน

Map of Ethnic Groups in Nan Province

กลุ่มชาติพันธุ์ Ethnic Groups

- กลุ่มที่พูดภาษาตระกูลไท Ethnic groups speaking Tai languages
 กลุ่มที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต Ethnic groups speaking Sino-Tibetan languages
 กลุ่มที่พูดภาษาตระกูลม้ง-เมี่ยน Ethnic groups speaking Hmong-Mien languages
 กลุ่มที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร Ethnic groups speaking Mon-Khmer languages

0 10 20 40 Kilometers

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และประชาคมย่าน
Faculty of Arts, Chulalongkorn University and the Nan Community

ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
Funded by the Thailand Research Fund (TRF)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	i
Abstract	ii
คำนำ	ก
แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศในจังหวัดน่าน	จ
แผนที่แสดงกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดน่าน	ฉ
สารบัญ	ช
เบื้องหลังโครงการศัพท์พจนานุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน	ฌ
คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้ศัพท์พจนานุกรม	ด
คำศัพท์	
หมวดอักษร ก	1
หมวดอักษร ข	40
หมวดอักษร ค	69
หมวดอักษร ฌ	96
หมวดอักษร ง	96
หมวดอักษร จ	103
หมวดอักษร ฉ	116
หมวดอักษร ช	118
หมวดอักษร ซ	130
หมวดอักษร ญ	138
หมวดอักษร ฒ	139
หมวดอักษร ด	139
หมวดอักษร ต	154
หมวดอักษร ถ	187

หมวดอักษร	ท	198
หมวดอักษร	ธ	218
หมวดอักษร	น	219
หมวดอักษร	บ	241
หมวดอักษร	ป	257
หมวดอักษร	ผ	286
หมวดอักษร	ฝ	300
หมวดอักษร	พ	307
หมวดอักษร	ฟ	332
หมวดอักษร	ม	337
หมวดอักษร	ย	366
หมวดอักษร	ร	383
หมวดอักษร	ล	411
หมวดอักษร	ว	445
หมวดอักษร	ศ	452
หมวดอักษร	ส	453
หมวดอักษร	ห	484
หมวดอักษร	อ	537
ภาคผนวก :	ภาพกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดน่าน	555

เบื้องหลังโครงการศัพทานุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน

ความเป็นมา

โครงการศัพทานุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่านเป็นโครงการย่อยหนึ่งในโครงการย่อยทั้งหมด 6 โครงการของโครงการวิจัย “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว” (Linguistic Diversity in Nan Province: A Foundation for Tourism Development) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ 50 พรรษา ในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2548 ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย 3 ปี (2547 - 2550) จากฝ่ายวิชาการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งศาสตราจารย์ ดร. วิชัย บุญแสง เป็นผู้อำนวยการฝ่าย โครงการนี้เป็นโครงการประเภทแสวงหาองค์ความรู้ใหม่เพื่อการพัฒนา นอกจากองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยด้านภาษาศาสตร์ ได้แก่ ศัพทานุกรม 15 ภาษาเล่มนี้ และบทความทางภาษาศาสตร์ตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ 4 บทความ ยังมีผลงานจากการดำเนินงานโครงการย่อยอื่นๆ อีก เพื่อนำความรู้ระดับรากหญ้าสู่ปัญญาในระดับสากล อันจะมีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โครงการย่อยที่ 1 หนังสือเรื่อง “จากภูฝั่วน่าน สู่ภูฟ้ามหานคร” เป็นชุดหนังสือสารคดีประกอบภาพสี 4 ภาษา 3 เล่ม คือ ไทย-อังกฤษ ไทย-จีน และไทย-ญี่ปุ่น

โครงการย่อยที่ 2 ศัพทานุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน ได้แก่ ไทย อังกฤษ ยวน (คำเมืองถิ่นน่าน) ลื้อ ขิ่น ลาว พวน จีนแคะ อีมีป (ก้อ) ม้ง (แม้วขาว) เมี่ยน (เย้า) ขมุ (ขมูรอก/ขมุฮอก/ขมุห่วย) ลัวะ (ไปร) ลัวะ (มัล) มลาบรี (ตองเหลือง)

โครงการย่อยที่ 3 บทความภาษาอังกฤษ 4 เรื่อง เพื่อการตีพิมพ์เผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ในระดับสากล

โครงการย่อยที่ 4 ฐานข้อมูลหมู่บ้าน 902 หมู่บ้าน โดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ฐานข้อมูลนี้สร้างขึ้นจากข้อมูลในแบบสอบถามที่ได้มาด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลระดับหมู่บ้านของโครงการน่านฯ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากประชาคมน่าน และเจ้าหน้าที่ของหลายหน่วยงานในจังหวัดน่าน

โครงการย่อยที่ 5 รายงานผลการประมวลและสังเคราะห์เนื้อหาสาระที่ได้จากฐานข้อมูลหมู่บ้าน 902 หมู่บ้าน โดยเน้นเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์และแหล่งท่องเที่ยวระดับตำบล รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาด้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน มีแผนที่ประกอบเป็นจำนวนมาก

โครงการย่อยที่ 6 แผนที่สีขนาด 2 ฟุต x 3 ฟุต แสดงการกระจายของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ คนเมืองหรือไตยวน ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ของจังหวัด และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย ได้แก่ ลื้อหรือไตลื้อ ขิ่นหรือไตขิ่น ลาว พวน (ลาวพวน ไทพวน) จีนแคะ อิมปี่หรือก่อม้งหรือแม้ว เมี่ยนหรือเย้า ขมุ (ขมุลื้อ ขมุยวน ขมุฮอก) ลัวะ (กลุ่มมัลและกลุ่มไปร) มลาบรี (ตองเหลือง) และเหาะ

การดำเนินการโครงการย่อย 6 โครงการดังกล่าวข้างต้นมีลักษณะบูรณาการความรู้จากศาสตร์ต่างๆ เช่น ภาษาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ฯลฯ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน ตลอดจนเป็นองค์ความรู้พื้นฐานเพื่อการพัฒนาจังหวัดน่านในระดับตำบลและหมู่บ้านด้านอื่นๆ ด้วย มีผู้ร่วมโครงการเป็นจำนวนมาก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

โครงการศัพทานุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน มีขั้นตอนการดำเนินงานสรุปได้เป็น 4 ขั้นตอนหลัก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบเครื่องมือและการสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ หัวหน้าโครงการความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ได้คัดเลือกคำศัพท์พื้นฐานที่ใช้ในชีวิตประจำวันประมาณ 2,450 คำ จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ต่อจากนั้นได้ให้ความหมายเป็นภาษาอังกฤษ หากเป็นคำที่ไม่แน่ใจว่าควรให้ความหมายภาษาอังกฤษอย่างไรจึงจะสั้นและกระชับ ได้ใช้พจนานุกรมอีก 2 ฉบับเป็นแหล่งอ้างอิง คือ พจนานุกรม Thai-English Dictionary ของ George B. McFarland (1944) และ Thai-English Student's Dictionary ของ Mary R. Hass (1964) ในการสร้างรายการคำได้

เรียงลำดับจาก ก-ฮ เช่น กด กั้น กบ กัม กรง.....แอบ โอง โอนเอน ไอ ไอ (น้ำ) แล้วถ่ายทอดเสียงโดยใช้อักษรแทนเสียงหรือสัทอักษรสากลของ International Phonetic Association (IPA) ส่วนความหมายภาษาอังกฤษอาจเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน กรณีที่หาคำลักษณะดังกล่าวไม่ได้จะพยายามอธิบายความหมายเป็นวลีสั้นๆ ต่อจากภาษาอังกฤษเป็นเส้นประเพื่อให้เติมคำภาษาอื่นที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ตัวอย่างเช่น

กลัก /klak²¹ / small box made of wood or bamboo.....

แคว่ /khr⁴² / bamboo bench or small bed.....

ซิ่น /sin⁴² / sarong-like lower garment worn by Tai women.....

ถาก /thaak²¹ / to trim (the bark off) with an axe, to chip off lengthwise.....

เมี่ยง /mion⁴² / fermented leaves of wild tea plants.....

หลังจากออกแบบรายการคำเพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม 13 ภาษาที่พูดโดยกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดน่านแล้ว ศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ ได้ออกแบบการนำเสนอเนื้อหาของแต่ละคำศัพท์ กำหนดอักษรย่อและสัญลักษณ์ต่างๆ ตลอดจนการวางกรอบและรูปแบบของหน้าซึ่งประกอบด้วยหน้าเลขคู่ เช่น หน้า 1, 3, 5 ฯลฯ และหน้าเลขคี่ เช่น หน้า 2, 4, 6 ฯลฯ เพื่อให้อาจารย์พรณี ชีวินศิริวัฒน์ และเอกกมล วรรณเมธี ซึ่งเป็นผู้ช่วยวิจัยสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับทำศัพท์านุกรม กล่าวได้ว่าศัพท์านุกรมเล่มนี้เป็นผลงานที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างความรู้ด้านวิจัยภาคสนามทางภาษาศาสตร์ ซึ่งต้องการความรู้ความชำนาญทั้งทางศาสตร์และศิลป์กับความรู้ด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม 13 ภาษา

ในการเก็บข้อมูลภาษาเพื่อทำศัพท์านุกรม ศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ รับผิดชอบเก็บข้อมูล 9 ภาษาซึ่งเป็นภาษาในตระกูลไท 1 ภาษา คือ ภาษาคำเมืองถิ่นน่าน หรือภาษาไตยวน ภาษาตระกูลจีน-ทิเบต 2 ภาษา คือ ภาษาจีนแคะ และภาษาอิมปี (ก้อ)

ภาษาตระกูลม้ง-เมี่ยน 2 ภาษา คือ ภาษาม้งขาวหรือแม้วขาว และภาษาเมี่ยนหรือเย้า ภาษาตระกูลมอญ-เขมรหรือออสโตรเอเชียติก 4 ภาษา คือ ขมรอกหรือขมุฮอก (ขมุห่วย) ลัวะ (ไปร) ลัวะ (มัล) และมลาบรีหรือตองเหลือง ส่วนดร.พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล นักวิจัยหลังปริญญาเอก ซึ่งพูดภาษาไทยถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาษาลาวอีสานเป็นภาษาแม่ รับผิดชอบเก็บข้อมูล 4 ภาษาซึ่งเป็นภาษาตระกูลไท คือ ภาษาลื้อ ชิ่น ลาว และพวน

รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลภาคสนามซึ่งมีลักษณะดังกล่าวไว้ในขั้นตอนที่ 1 มีทั้งหมด 13 ชุด เย็บห่วงและเข้าเส้นปกไว้ใช้เก็บข้อมูล 1 เล่มต่อ 1 ภาษา ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการนำติดตัวไปใช้งานในภาคสนาม และป้องกันการหลุดหายไปของบางหน้า รวมทั้งง่ายต่อการจัดทำระบบการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลเมื่อกลับจากภาคสนามแต่ละครั้ง

การเก็บข้อมูลคำศัพท์ประมาณ 2,450 คำในแต่ละภาษา ได้ใช้ผู้บอกภาษาอย่างน้อยภาษาละ 2 คน ผู้บอกภาษาหลักจะมีอายุระหว่าง 50 ปี – 80 ปี ส่วนผู้บอกภาษารองทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยของผู้บอกภาษาหลัก ผู้บอกภาษาจะปรึกษาหารือกันหากไม่แน่ใจเรื่องความหมายหรือการออกเสียงคำศัพท์ เมื่อผู้บอกภาษามั่นใจและตกลงกันได้แล้ว ผู้วิจัยจะออกเสียงเลียนแบบการออกเสียงของผู้บอกภาษาจนกระทั่งผู้บอกภาษายอมรับว่าออกเสียงถูกต้องต่อนั้นก็ถ่ายทอดเสียงคำศัพท์โดยใช้สัทอักษรสากล ในช่วง 2-3 ชั่วโมงแรกที่เก็บข้อมูล จะถ่ายทอดเสียงแบบแคบ เมื่อวิเคราะห์ระบบเสียงอย่างคร่าวๆ เพื่อหาเสียงสำคัญได้แล้ว จึงถ่ายทอดเสียงแบบกว้าง นั่นคือ สัทอักษร 1 ตัวแทนเสียงสำคัญในระบบเสียง 1 เสียง เมื่อเก็บข้อมูลเสร็จจะบันทึกเสียงคำศัพท์บางคำเพื่อใช้ตรวจสอบลักษณะทางกลศาสตร์บางประการและบันทึกเสียงบทสนทนาหรือคำพูดต่อเนื่องเพื่อเก็บไว้เป็นตัวอย่าง

ถึงแม้ว่าผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับภาษาที่จะออกเก็บข้อมูล แต่ก็มิได้ใช้ผลงานของนักภาษาศาสตร์ท่านอื่นๆ มาเป็นข้อมูลสำหรับจัดทำศัพทานุกรมเล่มนี้ ทั้งนี้เพราะการเก็บข้อมูลภาษาแต่ละครั้งมักจะมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้นคว้าวิจัยเฉพาะด้าน ถ้าจะให้ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ตีความข้อมูล และการนำเสนอผลงานที่สม่ำเสมอเป็นระบบเดียวกันทั้งหมด ผู้วิจัยควรดำเนินการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองทุกภาษา อาจมีผู้ร่วมดำเนินการได้ เช่น กรณีของศัพทานุกรมเล่มนี้ที่ ดร. พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล ได้ช่วยเก็บข้อมูล

ภาษาตระกูลไท 4 ภาษา ทั้งนี้เพราะนักวิจัยหลังปริญญาเอกผู้นี้จบปริญญาโทและปริญญาเอกจากภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ศึกษาเล่าเรียนและทำวิจัยภายใต้การดูแลของศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ หลายปี กรอบความคิดและแนวทางการดำเนินงานจึงสอดคล้องกัน นอกจากนี้ยังมีรายการคำสำหรับกำกับเนื้อหาและเวลาที่ใช้เก็บข้อมูลอีกด้วย

ภาษาแรกที่เก็บข้อมูล คือ ภาษาคำเมืองถิ่นน่านซึ่งเป็นภาษากลางของจังหวัดน่าน และเป็นภาษาแม่ของคนส่วนใหญ่ในจังหวัดน่าน นอกจากเก็บข้อมูลกับผู้ออกภาษา 2 คนที่บ้านน้ำล่อม ตำบลในเมือง อำเภอเมืองน่านแล้ว ยังได้ตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดกับผู้ออกภาษาสูงอายุที่บ้านหัวนา ตำบลท่านาว กิ่งอำเภอภูเพียง เพื่อความถูกต้องแม่นยำอีกด้วย ที่เก็บข้อมูลภาษาคำเมืองถิ่นน่านก่อนก็เพื่อพิมพ์ไว้ในเล่มรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลภาคสนาม รวมเป็น 3 ภาษา คือ ไทย อังกฤษ และคำเมืองถิ่นน่าน (ดูตัวอย่าง) ทั้งนี้เพราะขณะที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้ภาษาไทยกรุงเทพฯ เป็นภาษาในการสื่อสารกับผู้ออกภาษา บางครั้งผู้ออกภาษาไม่ทราบหรือไม่แน่ใจว่าผู้วิจัยต้องการคำใด คำในภาษาคำเมืองจึงมีประโยชน์มากในการอ้างอิง และทำความเข้าใจกับผู้ออกภาษาซึ่งให้ข้อมูลภาษาอื่นๆ ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลภาคสนามหลังจากเติมคำในภาษาคำเมืองถิ่นน่านแล้ว

เขียน	/ khɯɛn ³²³ /	to	write
t m ^{44'}			
ครีป	/ khriip ⁴² /	fins khii ³⁵ , ca-khii ³⁵	
งอม	/ŋ m ³² /	overripe	tiə ⁴⁴ ,
lwaan ³¹			
จอบ	/c p ²¹ /	hoe, mattock	cok ³⁵ , kh ²³ bok ³⁵ , ka-bok ³⁵
bok ³⁵			
เฉย (อ ๕๕ ~)	/ chəy ³²³ (yuu ²¹ ~) /	to	stay still
b ³³ daay ³⁵			

เมื่อเก็บข้อมูลและพิมพ์ภาษาคำเมืองถิ่นน่านเสร็จเรียบร้อยแล้ว ต่อจากนั้นก็เก็บข้อมูลภาคสนามภาษาอื่นๆ ที่ยังไม่ได้เก็บข้อมูลอีก 12 ภาษาโดยใช้วิธีการเดียวกัน เกณฑ์การเลือกภาษาใดก่อนภาษาใดหลังขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้วิจัย และการจัดการของอาจารย์สมเจตน์ วิมลเกษม ผู้ร่วมวิจัยซึ่งอยู่ที่จังหวัดน่าน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้พยายามเก็บข้อมูลภาษาที่เดินทางไปเก็บข้อมูลภาคสนามยากก่อน เพราะหมู่บ้านอยู่ห่างจากตัวจังหวัดและต้องเดินทางขึ้นเขาไปอยู่ในหมู่บ้าน ภาษาที่เก็บข้อมูลเป็นภาษาสุดท้าย คือ ภาษาจีนแคะ เนื่องจากผู้บอกภาษาอยู่ที่ตลาดในเขตเทศบาลอำเภอเมืองน่าน สะดวกทั้งเรื่องที่พักและการเดินทางไปทำงานกับผู้บอกภาษา คณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภาษาในพื้นที่ต่อไปนี้

คำเมือง	บ้านน้ำล้อม	ตำบลในเวียง	อำเภอเมือง
	บ้านห้วยนา	ตำบลท่าม่วง	กิ่งอำเภอภูเพียง
ลื้อ	บ้านหนองบัว	ตำบลป่าคา	อำเภอท่าวังผา
ซิ่น	บ้านหนองม่วง	ตำบลป่าคา	อำเภอท่าวังผา
ลาว	บ้านน้ำบัว	ตำบลน้ำบัว	อำเภอเวียงสา
พวน	บ้านฝายมูล	ตำบลป่าคา	อำเภอท่าวังผา
จีนแคะ	เขตเทศบาล	ตำบลในเวียง	อำเภอเมือง
อิมปี	บ้านสะเก็น	ตำบลยอด	อำเภอสองแคว
ม้ง	บ้านสวนทราย	ตำบลปากกลาง	อำเภอบัว
เมี่ยน	บ้านห้วยสะนาว	ตำบลปากกลาง	อำเภอบัว
ขมุ	บ้านห้วยสะแดง	ตำบลงอบ	อำเภอทุ่งช้าง
ไปร	บ้านห้วยล้อม	ตำบลภูฟ้า	อำเภอบ่อเกลือ
มัล	บ้านยอดดอยวัฒนา	ตำบลบ่อเกลือใต้	อำเภอบ่อเกลือ
มลาบรี	บ้านห้วยหยวก	ตำบลแม่ชะนิง	อำเภอเวียงสา

ขั้นตอนที่ 3 การพิมพ์ข้อมูลแต่ละภาษาและการรวมคำศัพท์แต่ละคำจาก 15 ภาษา

เมื่อผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามแต่ละภาษาเสร็จแล้ว ผู้ช่วยวิจัยจะพิมพ์ข้อมูลทั้งหมดของแต่ละภาษาตั้งแต่ศัพท์คำแรกจนถึงคำสุดท้ายจากเล่มรายการคำ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ซึ่งอาจารย์พรณี ชีวินศิริวัฒน์ ผู้ร่วมวิจัยได้สร้างและฝึกการใช้งานให้กับผู้ช่วยวิจัย 4 คน คือ ชมนาด อินทจามรรักษ์ กนิษฐา พุทธเสถียร ยุพาพร ฮวดศิริ และสุภาพร ผลิพัฒน์ ผู้ช่วยวิจัยต่างคนต่างพิมพ์ที่ละภาษาตามความสนใจและพอใจของแต่ละคน การพิมพ์ต้นฉบับของศัพท์านุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่านเล่มนี้เป็นงานที่ละเอียดอ่อนและต้องใช้เวลามาก ต้องใช้ความพยายามและความอดทนของผู้ช่วยวิจัยทั้ง 4 คนเป็นอันมาก เมื่อพิมพ์แต่ละภาษาเสร็จสมบูรณ์และตรวจทานความถูกต้องแบบสลับกันตรวจเรียบร้อยแล้วก็นำคำศัพท์หมายเลขเดียวกัน นั่นคือ เป็นคำเดียวกัน มาจัดให้อยู่ด้วยกันตามลำดับก่อนหลังที่กำหนดไว้ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทำศัพท์านุกรม ช่วยทุ่นแรงและทุ่นเวลาเป็นอย่างมาก แต่ก็ยุ่งยากและเกิดปัญหาทางเทคนิคเป็นระยะๆ ต้องปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมให้ได้รูปลักษณะของการนำเสนอคำศัพท์แต่ละคำซึ่งมีภาษาไทยเป็นคำตั้ง และจัดหน้าตามที่หัวหน้าโครงการได้ออกแบบไว้ ขั้นตอนสุดท้ายเป็นการตรวจทานและพิสูจน์อักษร ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำศัพท์ที่มีคำตั้งเป็นภาษาไทย ตามด้วยภาษาอังกฤษ คำเมือง ลื้อ ขิ่น ลาว พวน จีน แคะ อิมปี ม้ง เมียน ขมุ ไปร มัล และมลาบรี

กระดอง /kra-d ɲ³²/; อังกฤษ (ENG): carapace; คำเมือง (KMN): ka-d ɲ³⁵, ɲ³⁵; ลื้อ (LUE): ɲ³⁵ (~taw²⁴); ขิ่น (KN): ɲ³⁵ (~taw²²); ลาว (LAO): ɲ²³; พวน (PN): ɲ³⁵, d ɲ³⁵; จีนแคะ (HK): kh k²¹ (kui³⁵~); อิมปี (MP): a³¹ kə⁴⁵; ม้ง (HM): khau⁴² khau²¹; เมียน (MN): khu⁴⁵ (too³¹~); ขมุ (KM): ɲkhrà ; ไปร (PR): nt ɲ (~caar); มัล (ML): ɲkh p, ɲkhəp; มลาบรี (MB): kəp-k (~ yh), cə-duup (~kə-soon). (หน้า 5)

ขวัญ /khwan³²³/; อังกฤษ (ENG): protecting spirits; คำเมือง (KMN): kwan²³; ลื้อ (LUE): khwan²³⁵; ขิ่น (KN): khwan²³; ลาว (LAO): khwan⁴³⁴; พวน (PN): khwan²³; จีน

แคะ (HK): lin²⁴ fun²⁴; อีมีปี่ (MP): a³³ sa³¹ lo³⁵; มั่ง (HM): pli³¹; เมียน (MN): wən³¹, tsun²²(m ɲ³¹~); ขมุ (KM): rmàal, màal; ไพร (PR): sa-maal; มัล (ML): maal; มลาปรี (MB): loon. (หน้า 44)

คางคก /khaaŋ³²-khok³⁴/; อังกฤษ (ENG): toad; คำเมือง (KMN): khan³¹ khaak³¹, m ɲ³⁵ kh n⁴³ khaak³¹; ลื้อ (LUE): kop³⁵ tuu²⁴; ขึ้น (KN): kop³⁵ tuu²²; ลาว (LAO): khan²³ khaak³¹; พวน (PN): khan³⁵ kha²²; จีนแคะ (HK): am²¹ u²⁴; อีมีปี่ (MP): po³¹ pu⁴⁵ lu³³; มั่ง (HM): qa²⁴ ka²²; เมียน (MN): tsham³¹ tsəw³¹; ขมุ (KM): ròk; ไพร (PR): r k; มัล (ML): y k; มลาปรี (MB): k p-kwaap. (หน้า 83)

เชือก /ch ək⁴²/; อังกฤษ (ENG): rope, cord, string; คำเมือง (KMN): c ək³¹, ciək³¹; ลื้อ (LUE): cəək³³; ขึ้น (KN): cəək³¹; ลาว (LAO): s ək³⁵; พวน (PN): siə³³; จีนแคะ (HK): s k²¹; อีมีปี่ (MP): nə³¹; มั่ง (HM): hlua³³; เมียน (MN): hlaaŋ³³; ขมุ (KM): ca-mə; ไพร (PR): thar; มัล (ML): tha; มลาปรี (MB): tar. (หน้า 129)

โต /too³²/; อังกฤษ (ENG): big, large; คำเมือง (KMN): ay³³; ลื้อ (LUE): loon³⁵; ขึ้น (KN): yay²²; ลาว (LAO): əw²¹; พวน (PN): əw²²; จีนแคะ (HK): thai²¹; อีมีปี่ (MP): h¹³; มั่ง (HM): l⁴²; เมียน (MN): hloo³³; ขมุ (KM): nám; ไพร (PR): k , c ɲ; มัล (ML): sək; มลาปรี (MB): a hlwak, t r-naap, dip. (หน้า 185)

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำเนื้อหาส่วนต้นก่อนการนำเสนอคำศัพท์ และภาคผนวก

นอกจากการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นมาและวัตถุประสงค์ตลอดจนขั้นตอนการดำเนินงานขั้นตอนที่ 1-3 ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีเนื้อหาส่วนต้นก่อนนำเสนอคำศัพท์เรียงลำดับอักษร ก-ฮ อีกส่วนหนึ่ง คือ คำชี้แจงประกอบการใช้ศัพท์านุกรม ซึ่งจะนำเสนอ

ต่อไป การจัดทำเนื้อหาส่วนต้นของศัพท์านุกรมทั้ง 2 ส่วนนี้ ศาสตราจารย์ ดร. ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ เป็นผู้ดำเนินการ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าศัพท์านุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน เล่มนี้ ได้แบ่งการนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ คำอธิบายและคำชี้แจง ตามด้วย คำศัพท์ที่มีคำตั้งเป็นภาษาไทยเรียงลำดับอักษร ก-ฮ จำนวน 2,441 คำ (ในการเรียบเรียงครั้ง สุดท้าย ได้ตัดคำที่มีปัญหาบางคำออกไป) และภาคผนวกซึ่งประกอบด้วยภาพสีประมาณ 16 ภาพ ภาพเหล่านี้เป็นภาพชุมชนและกิจวัตรการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัด น่าน

คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้ศัพทานุกรม

กลุ่มผู้ใช้ซึ่งเป็นเป้าหมาย

ในตอนเบื้องหลังโครงการศัพทานุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่านที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า คณะผู้วิจัยมุ่งหวังที่จะเก็บรักษาคำศัพท์ภาษาต่างๆ ที่ใช้ในจังหวัดน่านในปัจจุบัน รวม 13 ภาษา ทั้งภาษาที่ใช้โดยชนส่วนใหญ่และโดยชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในจังหวัดน่านในรูปของศัพทานุกรม ซึ่งเป็นเอกสารสิ่งพิมพ์เพื่อการใช้อ้างอิงประเภทหนึ่ง ทั้งนี้เพราะโลกยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งเทคโนโลยีการสื่อสารมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว อาจเป็นเหตุให้ภาษาถิ่นและภาษาชนกลุ่มน้อยสูญหายไป หากปรากฏการณ์น่าเศร้าใจเกิดขึ้นจริง อย่างน้อยสำหรับชาวน่านในอนาคตก็ยังมีหลักฐานเกี่ยวกับการใช้ภาษาของชาวน่านในอดีตหลงเหลืออยู่เพื่อเตือนความทรงจำ จุดประสงค์หลักของการจัดทำศัพทานุกรมเล่มนี้มิใช่เพื่อการใช้ของบุคคลทั่วไป หากแต่เป็นการอนุรักษ์ภาษาโดยใช้ความรู้ด้านภาษาศาสตร์ซึ่งเป็นการศึกษาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ด้วยเหตุนี้จึงมิได้พยายามเขียนภาษาต่างๆ โดยใช้ตัวอักษรไทย แต่ได้ใช้วิธีถ่ายทอดเสียงคำศัพท์ด้วยสัทอักษรสากลที่นักภาษาศาสตร์ทั่วโลกสามารถอ่านออกเสียงได้ ส่วนความหมายโดยสังเขปของแต่ละคำศัพท์สามารถทราบความหมายได้จากคำตั้งซึ่งเป็นภาษาไทยเขียนด้วยอักษรไทย และมีการถ่ายทอดเสียงด้วยสัทอักษรสากลกำกับไว้ด้วย เพื่อช่วยให้นักภาษาศาสตร์ชาวต่างประเทศที่สนใจภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถใช้ศัพทานุกรมได้ง่ายขึ้น แม้จะไม่รู้ภาษาไทยมากนัก ตัวอย่างเช่น

คา /khaa³²/ ข้า /khaa²¹/ ข้า, ฆ่า /khaa⁴²/ คำ /khaa³⁴/ ขา /khaa³²³/ ขาด /khaat²¹/ คาด /khaat⁴²/ ขัด /khat²¹/ คัด /khat³⁴¹ เป็นต้น

¹ การถ่ายทอดเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ในศัพทานุกรมเล่มนี้ ได้ใช้ตัวเลข 32, 21, 42, 34, 323 แทนเสียงวรรณยุกต์สามัญ เอก โท ตรี จัตวา ตามลำดับ ซึ่งเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ปรับมาจากค่าทางกลศาสตร์ในการออกเสียงของศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ หัวหน้าโครงการ นักภาษาศาสตร์ และผู้อ่านบางท่านอาจคุ้นเคยกับระบบการถ่ายทอดเสียงวรรณยุกต์โดยใช้สัญลักษณ์อื่น อาทิ 33 หรือ - แทนเสียงสามัญ 45 หรือ ´ แทนเสียงตรี 24 หรือ แทนเสียงจัตวา ขอให้เข้าใจว่าการใช้สัญลักษณ์แทน

ต่อจากการถ่ายถอดเสียงคำศัพท์ภาษาไทยด้วยสัทอักษรสากลซึ่งเป็นคำตั้ง จะเป็น คำศัพท์หรือข้อความภาษาอังกฤษที่มีความหมายใกล้เคียงกัน ตามด้วยคำศัพท์ในภาษาคำ เมืองถิ่นน่าน (KMN) ลื้อ (LUE) ขิ่น (KN) ลาว (LAO) พวน (PN) จีนแคะ (HK) อิมปี่ (MP) ม้งขาว (HM) เมี่ยน (MN) ขมูรอก (KM) ไปร (PR) มัล (ML) มลาบรี (MB) ตามลำดับ ถ้า ในภาษาใดไม่มีคำใช้ในความหมายที่ใกล้เคียงกันกับคำตั้งภาษาไทย อันเนื่องมาจาก วัฒนธรรมต่างกัน หรือผู้บอกภาษาไม่รู้จักคำนั้น หรือผู้บอกภาษานึกคำในภาษาแม่ตนเองไม่ ออก เพราะนิยมใช้คำยืมจากภาษาคำเมืองในชีวิตประจำวัน ก็จะแสดงให้ผู้ใช้ศัพท์พจนานุกรม ทราบด้วยเครื่องหมาย -- ต่อจากชื่อภาษา ตัวอย่างเช่น

แมลงกะซอน /ma-l ³²ka-ch ³²n/; อังกฤษ (ENG): mole cricket; คำเมือง (KMN): m ³⁵c ³⁵n³⁵; ลื้อ (LUE): m ³¹c ³¹n³¹; ขิ่น (KN): m ³⁵c ³⁵n³⁵; ลาว (LAO): m ²³s ²³n²³; พวน (PN): m ³⁵s ³⁵n³⁵; จีนแคะ (HK): --; อิมปี่ (MP): m ³¹c ³¹n³¹; ม้ง (HM): ka⁴⁵ au³¹; เมี่ยน (MN): --; ขมู (KM): rìŋ rày r ' ; ไปร (PR): caam mp l; มัล (ML): m ³¹c ³¹n; มลาบรี (MB): --. (หน้า 359)

แร่ /r ⁴²/; อังกฤษ (ENG): ore, mineral; คำเมือง (KMN): h ³¹, l ³¹; ลื้อ (LUE): h ³³ (nam~²²); ขิ่น (KN): h ³¹; ลาว (LAO): l ²¹; พวน (PN): h ³¹; จีนแคะ (HK): siək²¹; อิมปี่ (MP): ma³³ h ³¹; ม้ง (HM): p ⁴⁵ e⁴⁵ he⁴²; เมี่ยน (MN): tshuəy²⁴; ขมู (KM): h ' ; ไปร (PR): kliəŋ h ; มัล (ML): --; มลาบรี (MB): --. (หน้า 408)

เสียงเป็นสิ่งที่นักวิทยาศาสตร์และนักภาษาศาสตร์สามารถเลือกได้ โดยต่างก็มีเหตุผลด้านแนวคิดบางประการในการวิเคราะห์เสียงและระบบเสียงในภาษา

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้บอกภาษาจีนแคะ เมี่ยน และขมุ อาจไม่รู้จัก หรืออาจจำชื่อเรียกในภาษาตนไม่ได้ หรือในภาษาทั้ง 3 ภาษาอาจไม่มีชื่อเรียกแมลงกะซอนเลยก็ได้ ส่วนคำว่าแร่ ผู้บอกภาษามลและผู้บอกภาษามลาบรีก็ไม่สามารถให้ข้อมูลได้ แม้แต่คำยืมภาษาคำเมืองที่อาจมีใช้ในภาษาของตน เป็นต้น

ศัพทานุกรมเล่มนี้อาจไม่เป็นประโยชน์สำหรับบุคคลทั่วไปที่อยากเรียนภาษาต่างๆ ที่ใช้ในจังหวัดน่านมากนัก นอกเสียจากว่าจะมีความรู้ทางด้านสัทศาสตร์ (Phonetics) และสัทวิทยา (Phonology) เบื้องต้นพอสมควร คณะผู้วิจัยได้ประสงค์ที่จะสร้างระบบการเขียนโดยใช้ตัวอักษรไทย หรือใช้ตัวอักษรโรมันให้ชนกลุ่มน้อยได้ใช้เขียนภาษาของตนเอง เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจว่ามีตัวอักษรใช้เขียนภาษาของตนเหมือนกลุ่มชนที่มีอารยธรรมสูงส่งกว่าสามารถอ่านเขียน (literate) ในภาษาแม่ก่อนการเรียนภาษาที่สองซึ่งเป็นภาษากลางของคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นหรือในประเทศ ตามแนวคิดของหมอสอนศาสนาและนักการศึกษาบางกลุ่ม ศัพทานุกรมเล่มนี้เป็นเพียงความรู้พื้นฐานซึ่งคณะผู้วิจัยได้ใช้ประโยชน์ นักภาษาศาสตร์ในแขนงอื่นอาจใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเตรียมตัวและเตรียมงานวิจัยในแง่มุมต่างๆ ที่ลุ่มลึกตามความถนัดและสนใจ รวมทั้งนักมานุษยวิทยาและบุคคลทั่วไปจำนวนหนึ่งที่สนใจเรื่องคำในภาษาต่างๆ และปรารถนาจะเรียนรู้อย่างแท้จริง มีความพยายามมากพอที่จะเข้าใจเรื่องสัทอักษรและการถ่ายทอดเสียง

สัทอักษรสากลที่ใช้เป็นสัญลักษณ์หรือสัญลักษณ์แทนเสียงสำคัญ

นอกจากคำที่ตั้งขึ้นเป็นคำศัพท์ภาษาไทยและสะกดตามหลักอักขระวิธีไทยปกติกับคำหรือข้อความภาษาอังกฤษที่สะกดแบบที่ใช้ในภาษาอังกฤษปกติแล้ว คำศัพท์หรือข้อความอธิบายความหมายสั้นๆ (ในกรณีไม่มีคำศัพท์ที่ความหมายใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกัน) ในภาษาอื่นอีก 13 ภาษา จะนำเสนอในลักษณะการถ่ายทอดเสียงโดยใช้สัทอักษรสากลของสมาคมสัทศาสตร์นานาชาติทั้งสิ้น ต่อไปนี้เป็นสัญลักษณ์แทนเสียงสำคัญในภาษาต่างๆ ที่ปรากฏในศัพทานุกรม การนำเสนอได้เรียงลำดับภาษาก่อนหลังตามลำดับการนำเสนอในแต่ละคำศัพท์ จากคำแรกคือ กต /kot²¹/ จนถึงคำสุดท้ายคือ ไอ (~น้ำ) / ay³² (~nam³⁴)/

ต่อจากนั้นเป็นคำอธิบายสัญลักษณ์แทนเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ที่ปรากฏใน ศัพท์านุกรม

ภาษาไทย

พยัญชนะต้นเดี่ยว					พยัญชนะควบกล้ำ			พยัญชนะท้าย			
p-	t-	c-	k-	-	pl-	kl-	kw-	-p	-t	-k	-
ph-	th-	ch-	kh-		pr-	tr-	kr-	-m	-n	-ŋ	
b-	d-				phl-	khl-		-w		-y	
m-	n-		ŋ-		phr-	thr-	kh-				
f-	s-			h-							
w-	l-	y-									
	r-										
สระ					วรรณยุกต์						
i	ii			u	uu			32 (สามัญ)	34 (ตรี)		
e	ee	ə	əə	o	oo			21 (เอก)	323 (จัตวา)		
		a	aa					42 (โท)			
io		ə		uo							

ภาษาคำเมืองถิ่นน่าน

พยัญชนะต้นเดี่ยว					พยัญชนะควบกล้ำ		พยัญชนะท้าย			
p-	t-	c-	k-	-	tw-	kw-	-p	-t	-k	-
ph-	th-	ch-	kh-		sw-	khw-	-m	-n	-ŋ	
b-	d-				lw-		-w		-y	(-h) ²
m-	n-	-	ŋ-							
f-	s-			h-						
w-	l-	y-								

² ปรากฏเฉพาะในคำลงท้ายที่แสดงอารมณ์และทัศนคติ

สระ				วรรณยุกต์		
i ii		u uu		23	35	33
e ee	อ ออ	o oo		31	44	/44 43
a aa						
ie	อ	uo				

ภาษาลื้อ

พยัญชนะต้นเดี่ยว					พยัญชนะควบกล้ำ		พยัญชนะท้าย			
p-	t-	c-	k-	-	kw-	khw-	-p	-t	-k	-
ph-	th-		kh-		sw-		-m	-n	-ŋ	
b-	d-				mp-	mph-	-w		-y	
m-	n-		ŋ-		mb-	mm-				
f-	s-			h-	mw-	mf-				
w-	l-	y-			nth-	nn-				

สระ				วรรณยุกต์		
i ii		u uu		213	22	24
e ee	อ ออ	o oo		33	35	31
a aa						
ie		uo				

ภาษาจีน

พยัญชนะต้นเดี่ยว					พยัญชนะควบกล้ำ		พยัญชนะท้าย			
p-	t-	c-	k-	-	kw-		-p	-t	-k	-
ph-	th-		kh-		khw-		-m	-n	-ŋ	

b-	d-				-w	-y	(-h) ³
m-	n-	η-					
f-	s-		h-				
w-	l-	y- ⁴					
สระ				วรรณยุกต์			
	i ii		u uu	22	23	35	
	e ee	อ ออ	o oo	31	44	/44	
				41			
	a aa						

ภาษาลาว

พยัญชนะต้นเดี่ยว					พยัญชนะควบกล้ำ		พยัญชนะท้าย			
p-	t-	c-	k-	-	sw-	kw-	-p	-t	-k	-
ph-	th-	ch-	kh-		khw-	ηw-	-m	-n	-η	
b-	d-				w-		-w	-y	(-h) ³	
m-	n-	-	η-							
f-	s-		h-							
w-	l-	y-								
สระ				วรรณยุกต์						
	i ii		u uu	434	23	21				
	e ee	อ ออ	o oo	44	/44	35	/35			
	a aa									
	io	อ	uo							

ภาษาพวน

³ ปรากฏเฉพาะในคำลงท้ายที่แสดงอารมณ์และทัศนคติ

⁴ สัญลักษณ์ y ใช้แทนเสียงเปิด เพดานแข็ง ก้อง (Voiced palatal approximant) ซึ่งตรงกับสัญลักษณ์ j ในตารางสัทอักษร (Phonetic chart) ของสมาคมสัทศาสตร์สากล (IPA)

พยัญชนะต้นเดี่ยว					พยัญชนะควบกล้ำ		พยัญชนะท้าย			
p-	t-	c-	k-	-	kw-		-p	-t	-k	-
ph-	th-	ch-	kh-		khw-		-m	-n	-ŋ	
b-	d-						-w	-y	(-h) ⁵	
m-	n-	-	ŋ-							
f-	s-			h-						
w-	l-	y-								
					สระ		วรรณยุกต์			
					i ii	u uu	22	23	33	
					e ee	อ ออ	35	31	41	
					a aa					
					io	uo				

ภาษาจีนแคะ

พยัญชนะต้นเดี่ยว					พยัญชนะท้าย				สระ	
p-	t-		k-	-	-p	-t	-k	-	i	u
ph-	th-		kh-		-	-	-ŋ	(-h) ⁵	e	อ
					m	n				o
ts-	t	-							a	
tsh-	t	h-							io	i
b-	d-								u	u
m-	n-	-	ŋ-						iu	u
f-	s-	-	x-	h-					ai	ui
	z-									i
w-	l-	y-								
					วรรณยุกต์					
					21	42	24	35/44	(คำตาย)	

⁵ ปรากฏเฉพาะในคำลงท้ายที่แสดงอารมณ์และทัศนคติ

ภาษาอิมปี

p-	t-	c-	k-	-	pl-	phl-	kl-	khl-	ml-	-p	-t	-k	-
ph-	th-	ch-	kh-		py-	phy-	ky-	khy-	my-	-m	-n	-ŋ	
b-	d-				pw-	cw-	kw-	khw-	mp-				
m-	n-	-	ŋ-		sw-	yw-							
f-	s-			h-									
w-	l-	y-											
พยัญชนะต้นเดี่ยว					พยัญชนะควบกล้ำ					พยัญชนะท้าย			
i	ĩ	i		~	u	ũ	u			ie	i	o	
i	~				u	~							
			~										
e	ẽ	e	ə	ẽ	ə	o	õ	o		ia	i	a	a
e	~		ə	~	ə								a ua ua ุ้
		~	a	ã	a			~		oi	o	i	ai
			a	~						ĩi			ai i ui ui
	~												
ii	~		aa	~						oi	o	i	i
										iu	iu	ĩu	ĩu
										u	u	au	a u i

สระ

วรรณยุกต์

ภาษาม้งขาว

พยัญชนะต้นเดี่ยว					พยัญชนะควบกล้ำ				
p-	t-	c-	k-	-	pl-	phl-	bl- ~ mpl-	bhl- ~ mphl-	
ph-	th-	ch-	kh-		hml-	mp-	mph-	nt-	nth- c-
					ml-	ηq-			
b-	d-		q-		ch-	ηk-	ηkh-	Nq-	Nqh- nts-
bh-	dh-		qh-		ntsh-	t -	t h-	t -	t h- -
	ts-	t -	t -						
	tsh-	t h-	t h-						
hm-	hn-	h -							
m-	n-	-	η-						
f-	s-	-	ç-	h-					
v-		-	-						
	hl-								
	l-	y-							

สระ

วรรณยุกต์

21 22 24 31 33 13 45 42

ภาษาเมี่ยน

พยัญชนะต้นเดี่ยว					พยัญชนะควบกล้ำ				
p-	t-		k-	-	mp-	mpy-	mb-	mk-	mg-
ph-	th-		kh-		mts-	md -	mm-	mn-	
b-	d-		g-		mf-	ms-	mw-	ml-	
	ts-	t -			nt-	ndz-	nn-	ηg-	dz-
	tsh-	t h-			pw-	phw-	bw-	kw-	khw- gw-
	dz-	d -			tsw-	tshw-	t w-	tsy-	tshy- dzy-
hm-	hn-	h -	hη-		hmw-	sw-	yw-	ηw-	
m-	n-	-	η-		py-	phy-	by-	fy-	sy- ly-
f-	s-	สระ		h-					
i ii	hl-	hy-	u uu						
hw-	l- ๑	๑	o						
w-	n-	y-	η-						

วรรณยุกต์
พยัญชนะท้ายคำเป็น / พยางค์เป็น
-p -t -k 33 22 31
(non-checked syllable) -η 232 453 24
-w -y (-h)

a aa	คำตาย / พยางค์ตาย	21	45
io uo	(checked syllable)		

ภาษาขมรอก

พยัญชนะต้นเดี่ยว					พยัญชนะควบกล้ำ									
p-	t-	c-	k-	-	pl-	phl-	kl-	khl-						
ph-	th-	ch-	kh-		pr-	phr-	tr-	thr-	cr-	chr-				
b-	d-				kr-	khr-	kw-	khw-	khm-					
b-	d-				mw-	ɲw-	lw-	rw-						
m-	n-	-	ɲ-		mp-	mph-	mb-	mth-	mch-					
m-	n-	-			m -	mh-	mn-	m -	mɲ-	mr-	ml-	my-		
f-	s-			h-	mpl-	mphl-								
w-	l-	y-			nt-	nth-	n -	nn-	n -	ns-	nl-	nr-		
	r-				ntr-	nthr-	nsr-							
w-	l-	-	y-		-	ch-								
					ɲk-	ɲkh-	ɲ -	ɲh-						
					ɲkw-	ɲkhl-	ɲkhr-							
i ii		u uu			sph-	sb-	s b-	st-	sth-	sc-	sk-	skh-		
e ee	ə əə	o oo			s -	sm-	s m-	sn-	sɲ-	sl-	sr-	sy-		
					lph-	lth-	l -	lm-	ln-	lj-	ly-			
	a aa				rp-	rph-	rt-	rth-	rc-	rch-	rk-	rkh-		
io		uo			r	rkhr-	skhr-							
	ə				rm-	rn-	r -	rs-	rh-	rl-	ry-			

ระดับเสียง - ลักษณะน้ำเสียง

(สูง - น้ำเสียงปกติ) (ต่ำ - น้ำเสียงต่ำ
ทุ้ม)

ภาษามัล (ลัวะ)

พยัญชนะต้นเดี่ยว						พยัญชนะควบกล้ำ						
p-	t-	c-	k-	-		pl-	phl-	bl-	kl-	khل-	khร-	
ph-	th-		kh-			py-	phy-	by-	thy-	ky-	my-	gy-
b-	d-	-	g-			phw-	thw-	kw-	khw-	lw-	w-	sy-
hm-	hn-	h	hŋ-			mph-	mpl-	mphล-				
		-										
m-	n-	-	ŋ-			nth-	ns-					
	s-			h-		ŋk-	ŋkh-	ŋg-	ŋkl-	ŋky-		
hw-	hl-											
w-	l-	y-										
w												
-												

พยัญชนะท้าย				สระ			
-p	-t	-k	-	i ii		u uu	
-m	-n	-ŋ		e ee	อ ออ	o oo	
		-yh	-h		a aa		
-w	-l	-y		io	uo		
สระประสมที่เกิดจากการกลายเสียง							
อ	a			สูง / ตก (ไม่มีเครื่องหมายกำกับ)			
ii	ee		ออ	ต่ำ / ขึ้น (มีเครื่องหมายกำกับ)			
aa	oo	io	uo				
พยัญชนะท้าย *-r ในภาษามัลดั้งเดิม							
วรรณยุกต์							

p-	t-	c-	k-	-	pl-	bl-	tl-	kl-	gl-	ml-
ph-	th-		kh-		pr-	br-	tr-	thr-	dr-	cr-
b-	d-	-	g-		r-	kr-	mr-	gr-	sr-	
b-	d-				pw-	bw-	tw-	thw-	dw-	cw-
hm-	hn-	h	-	hŋ-	w-	kw-	khw-	gw-	mw-	sw-
m-	n-	-	ŋ-		hlw-	w-	yw-	rw-	lw-	
	s-			h-	plw-	brw-	krw-	klw-	grw-	
hw-	hl-				py-	by-	cy-	ky-	khy-	
w-	l-	y-			my-	y-				
w-		y-			sy-	ly-				
r-										

ภาษามลาบรี

พยัญชนะต้นเดี่ยว

พยัญชนะควบกล้ำ

พยัญชนะท้าย

สระ

สระลดรูป

-p	-t	-c	-k	-	i ii	u uu	เกิดเฉพาะในพยางค์แรก
-m	-n	-	-ŋ		e ee	o oo	เนื่องจากไม่ได้รับการลง
	-s		-h				เสียงหนัก
-w	-l	-y			a aa		อ
	-lh	-yh					

คำอธิบายเกี่ยวกับฐานกรณ์ที่ใช้ออกเสียงและลักษณะของเสียง

เพื่อช่วยให้ผู้ใช้ศัพท์านุกรม ซึ่งไม่คุ้นเคยกับสัทอักษรสากลที่ใช้ถ่ายทอดเสียงคำศัพท์ภาษาต่างๆ ที่พูดในจังหวัดน่าน คณะผู้วิจัยได้พยายามบรรยายลักษณะของเสียงพยัญชนะสระ วรรณยุกต์โดยใช้แนวคิดทางสัทศาสตร์ ผสมผสานกับการเทียบเคียงระหว่างเสียงที่ปรากฏในภาษาเหล่านั้นกับเสียงในภาษาไทยหรือเสียงในภาษาอังกฤษ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พยัญชนะ

p	เสียงกักริมฝีปาก ไม่ก้อง เหมือนกับเสียง ป ในภาษาไทย
t	เสียงกักปุ่มเหงือก ไม่ก้อง เหมือนกับเสียง ต ในภาษาไทย
c	เสียงกักเพดานแข็ง ไม่ก้อง คล้ายกับเสียง จ ในภาษาไทย
k	เสียงกักเพดานอ่อน ไม่ก้อง เหมือนกับเสียง ก ในภาษาไทย
q	เสียงกักลิ้นไก่ ไม่ก้อง คล้ายเสียง ก ในภาษาไทย แต่ลึกเข้าไปในคอมากกว่า เสียงกักที่เส้นเสียง (ไม่ก้อง) เหมือนเสียง อ ในภาษาไทย
ph	เสียงกักริมฝีปาก ไม่ก้อง ฟั่นลม เหมือนกับเสียง ผ พ ในภาษาไทย
th	เสียงกักปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ฟั่นลม เหมือนกับเสียง ถ ท ในภาษาไทย
ch	เสียงกักเพดานแข็ง ไม่ก้อง ฟั่นลม คล้ายกับเสียง ฉ ช ในภาษาไทย
kh	เสียงกักเพดานอ่อน ไม่ก้อง ฟั่นลม เหมือนกับเสียง ข ค ในภาษาไทย
qh	เสียงกักลิ้นไก่ ไม่ก้อง ฟั่นลม คล้ายกับเสียง ข ค ในภาษาไทย แต่ลึกเข้าไปในคอมากกว่า

- b เสียงกักริมฝีปาก ก้อง เหมือนกับเสียง บ ในภาษาไทย
- bh เสียงกักริมฝีปาก ก้อง พ่นลม คล้ายกับเสียง บ ที่มีลมปนออกมา
- d เสียงกักปุ่มเหงือก ก้อง เหมือนกับเสียง ด ในภาษาไทย
- dh เสียงกักปุ่มเหงือก ก้อง พ่นลม คล้ายเสียง ด ที่มีลมปนออกมา
เสียงกักเพดานแข็ง ก้อง คนไทยจะฟังเป็นเสียงคล้าย ย ในภาษาไทย
- g เสียงกักเพดานอ่อน ก้อง เหมือนกับเสียง g ในภาษาอังกฤษ
- b เสียงกักริมฝีปาก ก้อง นำด้วยการกักลมที่เส้นเสียง คนไทยจะฟังเป็นเสียงคล้าย บ ที่หนักๆ
- d เสียงกักปุ่มเหงือก ก้อง นำด้วยการกักลมที่เส้นเสียง คนไทยจะฟังเป็นเสียงคล้าย ด ที่หนักๆ
- ts เสียงกักเสียดแทรกปุ่มเหงือก ไม่ก้อง คล้ายเสียง จ ผสม ซ
- tsh เสียงกักเสียดแทรกปุ่มเหงือก ไม่ก้อง พ่นลม คล้ายเสียง ช ผสม ซ
- dz เสียงกักเสียดแทรกปุ่มเหงือก ก้อง คล้ายเสียง จ ผสม ซ แต่มีการสั่นของเส้นเสียง
- t เสียงกักเสียดแทรกปุ่มเหงือก-เพดานแข็ง ไม่ก้อง เหมือนเสียง จ ในภาษาไทย
- t h เสียงกักเสียดแทรกปุ่มเหงือก-เพดานแข็ง ไม่ก้อง พ่นลม เหมือนเสียง ฉ ซ ในภาษาไทย
- d เสียงกักเสียดแทรกปุ่มเหงือก-เพดานแข็ง ก้อง คล้ายเสียง จ ในภาษาไทย แต่มีการสั่นของเส้นเสียง
- t เสียงกักเสียดแทรกหลังปุ่มเหงือก ไม่ก้อง คล้ายเสียง จ ในภาษาไทย แต่มีเสียงเสียดแทรกมากกว่า
- t h เสียงกักเสียดแทรกหลังปุ่มเหงือก ไม่ก้อง พ่นลม คล้ายกับเสียง ch ในภาษาอังกฤษ
- t เสียงกักเสียดแทรกปลายลิ้นอ (retroflex) กึ่งก้อง
- t h เสียงกักเสียดแทรกปลายลิ้นอ (retroflex) กึ่งก้อง พ่นลม
- hm (m) เสียงนาสิกริมฝีปาก ไม่ก้อง คล้ายเสียง ม ที่มีลมนำออกมาก่อน
- hn (n) เสียงนาสิกปุ่มเหงือก ไม่ก้อง คล้ายเสียง น ที่มีลมนำออกมาก่อน

- h () เสียงนาสิกเพดานแข็ง ไม่ก้อง คล้ายเสียง ย ออกจุมูกที่มีลมนำออกมาก่อน
- hŋ (ŋ) เสียงนาสิกเพดานอ่อน ไม่ก้อง คล้ายเสียง ง ที่มีลมนำออกมาก่อน
- m เสียงนาสิกริมฝีปาก ก้อง เหมือนเสียง ม ในภาษาไทย
- n เสียงนาสิกปุ่มเหงือก ก้อง เหมือนเสียง น ในภาษาไทย
เสียงนาสิกเพดานแข็ง ก้อง คล้ายเสียง ย ออกจุมูก ในภาษาไทยถิ่นเหนือและไทยถิ่นอีสาน
- ŋ เสียงนาสิกเพดานอ่อน ก้อง เหมือนเสียง ง ในภาษาไทย
- N เสียงนาสิกลิ้นไก่ ก้อง คล้ายเสียง ง ในภาษาไทย แต่ลึกเข้าไปในคอมากกว่า
- m เสียงนาสิกริมฝีปาก ก้อง นำด้วยการกักลมที่เส้นเสียง คนไทยจะฟังคล้ายเสียง ม ที่หนักๆ
- n เสียงนาสิกปุ่มเหงือก ก้อง นำด้วยการกักลมที่เส้นเสียง คนไทยจะฟังคล้ายเสียง น ที่หนักๆ
เสียงนาสิกเพดานแข็ง ก้อง นำด้วยการกักลมที่เส้นเสียง คนไทยจะฟังคล้ายเสียง ย ที่หนักๆ
- ŋ เสียงนาสิกเพดานอ่อน ก้อง นำด้วยการกักลมที่เส้นเสียง คนไทยจะฟังคล้ายเสียง ง ที่หนักๆ
- f เสียงเสียดแทรกฟัน-ริมฝีปาก ไม่ก้อง เหมือนกับเสียง ฝ ฟ ในภาษาไทย
- s เสียงเสียดแทรกปุ่มเหงือก ไม่ก้อง เหมือนกับเสียง ส ซ ในภาษาไทย
เสียงเสียดแทรกหลังปุ่มเหงือก ไม่ก้อง เหมือนกับเสียง sh ในภาษาอังกฤษ
- ç เสียงเสียดแทรกเพดานแข็ง ไม่ก้อง คล้ายกับเสียง ช ผสม ย
- h เสียงเสียดแทรกที่เส้นเสียง ไม่ก้อง เหมือนกับเสียง ห ฮ ในภาษาไทย
- v เสียงเสียดแทรกฟัน-ริมฝีปาก ก้อง เหมือนกับเสียง v ในภาษาอังกฤษ
เสียงเสียดแทรกหลังปุ่มเหงือก ก้อง เหมือนการออกเสียง s ในคำภาษาอังกฤษ
leisure, pleasure
เสียงเสียดแทรกปลายลิ้นงอ (retroflex) กึ่งก้อง

- lh (l) เสียงเสียดแทรกข้างลิ้น กึ่งก้อง คล้ายเสียง ล ที่มีลมเสียดแทรกออกมา 2 ข้าง
ลิ้น
- yh () เสียงเสียดแทรกเพดานแข็ง กึ่งก้อง คล้ายเสียง ย ที่มีลมเสียดแทรกออกมา
ด้วย
- hw (w) เสียงกึ่งสระหรือเสียงเปิดริมฝีปาก-เพดานอ่อน ไม่ก้อง คล้ายเสียง ว ที่มีลม
นำมาก่อน
- hl (l) เสียงเปิดข้างลิ้น ไม่ก้อง คล้ายเสียง ล ที่มีลมนำออกมาก่อน
- hy (j) เสียงกึ่งสระหรือเสียงเปิดเพดานแข็ง ไม่ก้อง คล้ายเสียง ย ที่มีลมนำออกมาก่อน
- w เสียงกึ่งสระหรือเสียงเปิดริมฝีปาก-เพดานอ่อน ก้อง เหมือนเสียง ว ในภาษาไทย
- l เสียงเปิดข้างลิ้น ก้อง เหมือนเสียง ล ในภาษาไทย
- y (j) เสียงกึ่งสระหรือเสียงเปิดเพดานแข็ง ก้อง เหมือนเสียง ย ในภาษาไทย
- w เสียงกึ่งสระหรือเสียงเปิดริมฝีปาก-เพดานอ่อน ก้อง นำด้วยการกักลมที่เส้นเสียง คน
ไทยจะฟังเป็นเสียง ว ที่หนักๆ
- l เสียงเปิดข้างลิ้น ก้อง นำด้วยการกักลมที่เส้นเสียง คนไทยจะฟังเป็นเสียง ล ที่หนักๆ
- y เสียงกึ่งสระหรือเสียงเปิดเพดานแข็ง ก้อง นำด้วยการกักลมที่เส้นเสียง คนไทยจะได้
ยินเป็นเสียง ย ที่หนักๆ
- r เสียงร่วปลายลิ้น เหมือนกับเสียง ร ในภาษาไทยและภาษาเขมร
- หมายเหตุ เสียงดังกล่าวข้างต้นสามารถเกิดร่วมกันเป็นเสียงควบกล้ำได้หลากหลาย
ลักษณะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบเสียงของแต่ละภาษาว่าจะมีข้อจำกัดมากน้อย
เพียงใด เป็นที่น่าสังเกตว่าในระบบเสียงภาษาม้ง เมียน ขมุ ไปรุ มัล และ
มลาบรี มีพยัญชนะต้นควบกล้ำเป็นจำนวนมาก ฯลฯ

สระ

- i สระหน้า สูง ลิ้น ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ อี ในภาษาไทย
- ii สระหน้า สูง ยาว ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ อี้ ในภาษาไทย
- e สระหน้า กึ่งสูง ลิ้น ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ เอะ ในภาษาไทย
- ee สระหน้า กึ่งสูง ยาว ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ เอ ในภาษาไทย
- สระหน้า กึ่งต่ำ ลิ้น ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ แอะ ในภาษาไทย
- สระหน้า กึ่งต่ำ ยาว ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ แอ ในภาษาไทย
- สระกลาง สูง ลิ้น ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ อี้ ในภาษาไทย
- สระกลาง สูง ยาว ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ อือ ในภาษาไทย
- o สระกลาง กึ่งสูง ลิ้น ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ เออะ ในภาษาไทย
- oo สระกลาง กึ่งสูง ยาว ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ เออ ในภาษาไทย
- a สระกลาง กึ่งต่ำ/ต่ำ ลิ้น ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ อะ ในภาษาไทย
- aa สระกลาง กึ่งต่ำ/ต่ำ ยาว ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ อา ในภาษาไทย
- สระหลัง สูง ลิ้น ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ อี้ ในภาษาไทย
- สระหลัง สูง ยาว ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ อือ ในภาษาไทย
- สระหลัง กึ่งสูง ลิ้น ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ เออะ ในภาษาไทย แต่สูงกว่า
- สระหลัง กึ่งสูง ยาว ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ เออ ในภาษาไทย แต่สูงกว่า
- สระหลัง กึ่งต่ำ ลิ้น ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ เออะ ในภาษาไทย แต่ต่ำกว่า
- สระหลัง กึ่งต่ำ ยาว ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ เออ ในภาษาไทย แต่ต่ำกว่า
- สระหลัง ต่ำ ลิ้น ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ อะ ในภาษาไทย กึ่งเสียงสระ เอาะ ในภาษาไทย แต่ต่ำกว่า
- สระหลัง ต่ำ ยาว ปากไม่ห่อ คล้ายเสียงสระ อา ในภาษาไทย กึ่งเสียงสระ -ออ ในภาษาไทย แต่ต่ำกว่า
- u สระหลัง สูง ลิ้น ปากห่อ คล้ายเสียงสระ อุ ในภาษาไทย
- uu สระหลัง สูง ยาว ปากห่อ คล้ายเสียงสระ อู ในภาษาไทย

- o สระหลัง กึ่งสูง สั้น ปากห่อ คล้ายเสียงสระ โอะ ในภาษาไทย
- oo สระหลัง กึ่งสูง ยาว ปากห่อ คล้ายเสียงสระ โอ ในภาษาไทย
สระหลัง กึ่งต่ำ สั้น ปากห่อ คล้ายเสียงสระ เอาะ ในภาษาไทย
สระหลัง กึ่งต่ำ ยาว ปากห่อ คล้ายเสียงสระ ออ ในภาษาไทย
- io สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงสระ อี เลื่อนไปสู่เสียงสระ เออะ คล้ายเสียงสระ เอีย ในภาษาไทย
- a สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงสระ อือ เลื่อนไปสู่เสียงสระ อะ คล้ายเสียงสระ เอือ ในภาษาไทย
- ia สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงสระ อี เลื่อนไปสู่เสียงสระ อะ คล้ายเสียงสระ เอีย ในภาษาไทย
- o สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงสระ อือ เลื่อนไปสู่เสียงสระ เออะ คล้ายเสียงสระ เอือ ในภาษาไทย
- uo สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงสระ อุ เลื่อนไปสู่เสียงสระ เออะ คล้ายเสียงสระ อัว ในภาษาไทย
- ua สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงสระ อุ เลื่อนไปสู่เสียงสระ อะ คล้ายเสียงสระ อัว ในภาษาไทย
- oi สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงสระ เออ เลื่อนไปสู่เสียงสระ อี คล้ายเสียง เอย ในภาษาไทย
- ai สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงสระ อา เลื่อนไปสู่เสียงสระ อี คล้ายเสียงสระ ไอ ในภาษาไทย
- ui สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงสระ อุ เลื่อนไปสู่เสียงสระ อี คล้ายเสียง อุย ในภาษาไทย
- oi สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงสระ โอ เลื่อนไปสู่เสียงสระ อี คล้ายเสียง โอย ในภาษาไทย

- i สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงสระ ออ เลื่อนไปสู่เสียงสระ อี คล้ายเสียง ออย ในภาษาไทย
- iu สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงสระ อี เลื่อนไปสู่เสียงสระ อุ คล้ายเสียง อิว หรือ อิว ในภาษาไทย
- eu สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงสระ เอ เลื่อนไปสู่เสียงสระ อุ คล้ายเสียง เอว ในภาษาไทย
- u สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงสระ แอ เลื่อนไปสู่เสียงสระ อุ คล้ายเสียง แอว ในภาษาไทย
- au สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงสระ อะ เลื่อนไปสู่เสียงสระ อุ คล้ายเสียงสระ เอา ในภาษาไทย
- i a สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงกึ่งสระ อี ที่ไม่เด่น เลื่อนไปสู่เสียงสระ อา คล้ายเสียงสระ เอีย ในภาษาไทย
- i u สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงกึ่งสระ อี ที่ไม่เด่น เลื่อนไปสู่เสียงสระ อุ คล้ายเสียง อิว ในภาษาไทย
- i สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงกึ่งสระ อี ที่ไม่เด่น เลื่อนไปสู่เสียงสระ ออ (ไม่มีเสียงสระนี้ในภาษาไทย)
- u สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงกึ่งสระ อุ ที่ไม่เด่น เลื่อนไปสู่เสียงสระ แอ (ไม่มีเสียงสระนี้ในภาษาไทย)
- u a สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงกึ่งสระ อุ ที่ไม่เด่น เลื่อนไปสู่เสียงสระ อา (ไม่มีเสียงสระนี้ในภาษาไทย)
- u สระประสมสองคุณสมบัติ เป็นเสียงกึ่งสระ อุ ที่ไม่เด่น เลื่อนไปสู่เสียงสระ ออ (ไม่มีเสียงสระนี้ในภาษาไทย)
- iou สระประสมสามคุณสมบัติ เป็นเสียงสระ อี เลื่อนไปสู่เสียงสระ เออะ และเสียงสระ อุ ตามลำดับ คล้ายเสียง เอียว ในภาษาไทย

- i au สระประสมสามคุณสมบัติ เป็นเสียงกึ่งสระ อี ที่ไม่เด่น เลื่อนไปสู่เสียงสระ อะ และเสียงสระ อุ ตามลำดับ
- uoi สระประสมสามคุณสมบัติ เป็นเสียงสระ อุ เลื่อนไปสู่เสียงสระ เออะ และเสียงสระ อีตามลำดับ คล้ายเสียง อวย ในภาษาไทย
- u ai สระประสมสามคุณสมบัติ เป็นเสียงกึ่งสระ อุ ที่ไม่เด่น เลื่อนไปสู่เสียงสระ อะ และเสียงสระ อี ตามลำดับ
- เครื่องหมายแสดงคุณสมบัติพิเศษของเสียงสระ (v)
- สระนาสิก
- v สระเสียงเครียด (laryngealized)
- สระนาสิกเสียงเครียด

วรรณยุกต์

- 13 เสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น จากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสู่ระดับเสียงกลาง
- 22 เสียงวรรณยุกต์กลางค่อนข้างต่ำ-ระดับ
- 21 เสียงวรรณยุกต์กลางค่อนข้างต่ำ เลื่อนลงสู่ระดับเสียงต่ำ
- 21 เสียงวรรณยุกต์กลางค่อนข้างต่ำ เลื่อนลงสู่ระดับเสียงต่ำ มีการปิดเส้นเสียงในตอนท้าย
- 23 เสียงวรรณยุกต์กลางค่อนข้างต่ำ เลื่อนขึ้นจากระดับเสียงกลางค่อนข้างต่ำขึ้นไปสู่ระดับเสียงกลาง
- 24 เสียงวรรณยุกต์กลางค่อนข้างต่ำ-ขึ้น จากระดับเสียงกลางค่อนข้างต่ำขึ้นไปสู่ระดับเสียงกลางค่อนข้างสูง
- 33 เสียงวรรณยุกต์กลาง-ระดับ
- 32 เสียงวรรณยุกต์กลาง เลื่อนลงสู่ระดับเสียงกลางค่อนข้างต่ำ
- 31 เสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก จากระดับเสียงกลางตกสู่ระดับเสียงต่ำ เส้นเสียงส่วนหน้าสั้น แต่เส้นเสียงส่วนหลังเปิด เป็นเสียงนุ่มๆ ที่มีลมออกมาเล็กน้อย

- 34 เสียงวรรณยุกต์กลาง เลื่อนขึ้นสู่ระดับเสียงกลางค่อนข้างสูง
- 35 เสียงวรรณยุกต์กลาง-ขึ้น จากระดับเสียงกลางขึ้นสู่ระดับเสียงสูง
- 35 เสียงวรรณยุกต์กลาง-ขึ้น จากระดับเสียงกลางขึ้นสู่ระดับเสียงสูง มีการปิดเส้นเสียงในตอนท้าย
- 44 เสียงวรรณยุกต์กลางค่อนข้างสูง-ระดับ
- 44 เสียงวรรณยุกต์กลางค่อนข้างสูง-ระดับ มีการปิดเส้นเสียงในตอนท้าย
- 43 เสียงวรรณยุกต์กลางค่อนข้างสูง เลื่อนลงสู่ระดับเสียงกลาง
- 42 เสียงวรรณยุกต์กลางค่อนข้างสูง-ตก จากระดับเสียงกลางค่อนข้างสูงตกลงสู่ระดับเสียงกลางค่อนข้างต่ำ
- 41 เสียงวรรณยุกต์กลางค่อนข้างสูง-ตก จากระดับเสียงกลางค่อนข้างสูงสู่ระดับเสียงต่ำ มีการปิดเส้นเสียงในตอนท้าย
- 45 เสียงวรรณยุกต์กลางค่อนข้างสูง เลื่อนขึ้นสู่ระดับเสียงสูง
- 232 เสียงวรรณยุกต์กลางค่อนข้างต่ำ เลื่อนขึ้นสู่ระดับเสียงกลาง และเลื่อนลงสู่ระดับเสียงกลางค่อนข้างต่ำ
- 323 เสียงวรรณยุกต์กลาง เลื่อนลงสู่ระดับเสียงกลางค่อนข้างต่ำ และเลื่อนขึ้นสู่ระดับเสียงกลาง
- 434 เสียงวรรณยุกต์กลางค่อนข้างสูง เลื่อนลงสู่ระดับเสียงกลาง และเลื่อนขึ้นสู่ระดับเสียงกลางค่อนข้างสูง
- 453 เสียงวรรณยุกต์กลางค่อนข้างสูง เลื่อนขึ้นสู่ระดับเสียงสูง และตกลงสู่ระดับเสียงกลาง

อักษรย่อ

ENG	= ภาษาอังกฤษ (English)	KMN	= คำเมืองถิ่นน่าน
LUE	= ภาษาลื้อ	KN	= ภาษาจีน
LAO	= ภาษาลาว	PN	= ภาษาพวน
HK	= ภาษาจีนแคะ (Hakka)	MP	= ภาษาอิมปี

HM	= ภาษาหม่ง	MN	= ภาษาเมี่ยน
KM	= ภาษาขมุ	PR	= ภาษาโปร
ML	= ภาษามัล	MB	= ภาษามลาบรี

ข้อสังเกตและเสนอแนะ

ในการเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อทำศัพทานุกรมเล่มนี้ ได้ใช้ผู้บอกภาษาอายุระหว่าง 50-80 ปี เป็นผู้ให้ข้อมูล ทุกคนพูดภาษาของตนเองเป็นภาษาแม่ แต่ก็พูดภาษาอื่นได้ด้วย เช่น ภาษาคำเมืองถิ่นน่าน ซึ่งเป็นภาษากลางของจังหวัดน่าน นอกจากนี้ยังพูดหรือเข้าใจภาษาไทย เนื่องจากได้ฟังวิทยุและดูโทรทัศน์เป็นประจำ น่านเป็นสังคมพหุภาษา ภาษาต่างๆ ที่ใช้ในจังหวัดน่านมีบทบาทและหน้าที่ที่ทั้งเหมือนกันและต่างกัน บางภาษามีสถานภาพสูง บางภาษามีสถานภาพต่ำ การสัมผัสภาษาเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการยืมทางภาษาศาสตร์ (linguistic borrowing) หลายลักษณะและหลายรูปแบบ การปนภาษาและการสลับภาษาเป็นเรื่องปกติ มีการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงรวมทั้งการใช้ศัพท์ ทั้งในหมู่คนวัยเดียวกันและเพศเดียวกัน การแปรอันเนื่องมาจากความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่านเกิดขึ้นทั้งในระดับกว้าง (macro) และระดับเล็ก (micro) ดังนั้น จึงมีปรากฏการณ์ทางภาษาที่จะต้องศึกษาค้นคว้าอีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแนวภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistics) และแนววิทยาภาษาถิ่นสังคม (Social Dialectology) ศัพทานุกรมเล่มนี้น่าจะเป็นประโยชน์ในลักษณะที่เป็นความรู้พื้นฐานให้กับนักภาษา นักภาษาศาสตร์ และนักมานุษยวิทยา ที่สนใจจะทำวิจัยหลากหลายด้านที่เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อย่างลุ่มลึกต่อไป

กด /kot²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to press, to push down; คำเมือง (KMN): tek³⁵; ลื้อ (LUE): tek³⁵; ขึ้น (KN): tek³⁵; ลาว (LAO): ci³⁵; พวน (PN): tek³⁵; จีนแคช (HK): ?et⁴²; อิมปี้ (MP): te³¹; ม้ง (HM): nia³³; เมียน (MN): tsas²⁴; ขมุ (KM): nít; ไปร (PR): biip; มัด (ML): kot (~ yaʔ), tek (~ laay thu), mət (~ yaʔ); มลาบรี (MB): mleet.

ก้น /kon⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): buttocks; คำเมือง (KMN): kon⁴⁴; ลื้อ (LUE): kun²¹³; ขึ้น (KN): kun⁴⁴; ลาว (LAO): kon³⁵; พวน (PN): kon⁴¹; จีนแคช (HK): ʔi⁴² wut²¹; อิมปี้ (MP): tɔ³¹ khũ³¹; ม้ง (HM): po⁴⁵ tɛ³³, qa⁴⁵ (~ lau⁴² kau⁴⁵); เมียน (MN): ka-khuət⁴⁵; ขมุ (KM): thɔʔ; ไปร (PR): lool, khaan lool; มัด (ML): lool; มลาบรี (MB): kəl-dm̩l.

กบ /kop²¹/ ; อังกฤษ (ENG): bullfrog; คำเมือง (KMN): kop³⁵; ลื้อ (LUE): kop³⁵; ขึ้น (KN): kop³⁵; ลาว (LAO): kop³⁵; พวน (PN): kop³⁵; จีนแคช (HK): thiən²⁴ ke³⁵; อิมปี้ (MP): pho³¹ kɔ³³ kɔ³³; ม้ง (HM): qa²⁴; เมียน (MN): keen⁴⁵³; ขมุ (KM): kóp; ไปร (PR): tak; มัด (ML): teey; มลาบรี (MB): tuk-guuk.

ก้ม /kom⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): to bend the body or head; คำเมือง (KMN): kom⁴⁴; ลื้อ (LUE): kum²¹³; ขึ้น (KN): kum⁴⁴; ลาว (LAO): kom³⁵; พวน (PN): kom⁴¹; จีนแคช (HK): pu³⁵; อิมปี้ (MP): mɔ¹³; ม้ง (HM): khɔ²⁴; เมียน (MN): do⁴⁵; ขมุ (KM): cūh; ไปร (PR): moot; มัด (ML): ŋuuk; มลาบรี (MB): hmuur (~ ʔur).

กรง /kron³²/ ; อังกฤษ (ENG): wooden cage; คำเมือง (KMN): khuər²³; ลื้อ (LUE): kur³⁵; ขึ้น (KN): khoər²³; ลาว (LAO): khuər⁴³⁴; พวน (PN): kor³⁵ (~ nok²²); จีนแคช (HK): lur³⁵; อิมปี้ (MP): khũ³³; ม้ง (HM): tai⁴⁵; เมียน (MN): lon³¹; ขมุ (KM): kón; ไปร (PR): tum; มัด (ML): kyuu (~ ʔiaɿ), kon (~ seem); มลาบรี (MB): trak.

กรวด /kruət²¹/ ; อังกฤษ (ENG): pebble; คำเมือง (KMN): ma-hee³¹; ลื้อ (LUE):

กระทอล /kra-thoo³²/ ; อังกฤษ (ENG): bamboo- woven container (kind of); คำเมือง (KMN): sa-loo³⁵, thoo³⁵; ลื้อ (LUE): thoo³¹; จีน (KN): sa-loo³⁵; ลาว (LAO): thoo²³; พวน (PN): saa⁴¹; จีนแคะ (HK): tɔuk²¹ lam²⁴; อิมปี (MP): sũ³¹; ม้ง (HM): tɛ⁴⁵, miə⁴² lɔ̃²²; เมียน (MN): khap⁴⁵, baat²¹, tha-laan³¹; ญ (KM): klɔy, crɔk; ไพร (PR): ŋkroon; มัด (ML): klɔy; มลาบรี (MB): puum.

กระทอล /kra-thoon³⁴/ ; อังกฤษ (ENG): Sandoricum koetjape (Burm.f.) Merr. (Meliaceae); คำเมือง (KMN): ma-toon⁴⁴; ลื้อ (LUE): ma-toon²¹³; จีน (KN): ma-toon⁴⁴; ลาว (LAO): mak³⁵ toon³⁵; พวน (PN): ma-toon⁴¹; จีนแคะ (HK): ma²¹ toŋ⁴²; อิมปี (MP): ma³³ tɔ̃¹³; ม้ง (HM): tʃi²⁴ ma²¹ tɔ̃³³; เมียน (MN): toŋ³¹ muə²¹ piəw⁴⁵³; ญ (KM): mək tɔ̃n; ไพร (PR): phle? toon; มัด (ML): phle? toon; มลาบรี (MB): ple? toon.

กระทืบ /kra-thiɪp⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): to stamp one's foot angrily; คำเมือง (KMN): thiɪp³¹; ลื้อ (LUE): thiɪp³³; จีน (KN): thiɪp³¹, taŋ³¹; ลาว (LAO): thiɪp³⁵; พวน (PN): thiɪp³¹; จีนแคะ (HK): tsha²¹; อิมปี (MP): tɕ¹³ (?a³³ khɪ³⁵ ~); ม้ง (HM): ntau³¹ tai⁴⁵; เมียน (MN): dam²² (~ daw³³); ญ (KM): ntrɪm; ไพร (PR): pɔet; มัด (ML): biəyɪh (~ cəŋ); มลาบรี (MB): kə-daən.

กระเทียม /kra-thiəm³²/ ; อังกฤษ (ENG): garlic; คำเมือง (KMN): hoom²³ tiəm³⁵, hoom²³; ลื้อ (LUE): hoom³⁵ khaaw³⁵; จีน (KN): hoom²³ teem³⁵; ลาว (LAO): hoom⁴³⁴ thiəm²³, hoom⁴³⁴ khaaw⁴³⁴; พวน (PN): hoom²³ thiəm³⁵; จีนแคะ (HK): son⁴² theu⁴; อิมปี (MP): hom³³ ten³¹; ม้ง (HM): qe⁴²; เมียน (MN): fun²⁴; ญ (KM): pɔən; ไพร (PR): hoom tiəm; มัด (ML): hɔ̃m tiəm; มลาบรี (MB): sɛ-ʔiin bə-laak.

กระแทก /kra-theek⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): to bump against; คำเมือง (KMN): con³⁵; ลื้อ

(HM): ntɿ²⁴; เมียน (MN): tshaɬ³³, tshaɬ²⁴; ฆู (KM): ɲɛɛm; ไปร (PR): ɲaam (~ thi); มัด (ML): ɲɔ̌am (~ kɔ̌ŋ); มลาบรี (MB): sik-prak.

ง่าย /ɲaay⁴²/; อังกฤษ (ENG): easy; คำเมือง (KMN): ɲaay³¹, mɔɔ³¹; ลื้อ (LUE): ɲaay³³; จีน (KN): ɲaay³¹; ลาว (LAO): ɲaay²¹; พวน (PN): ɲaay³¹; จีนแคช (HK): kɔi³⁵; อิมปี (MP): ɲuɿ¹³; ม้ง (HM): yɔ̌⁴² yi²¹; เมียน (MN): həy²²; ฆู (KM): ɲəay; ไปร (PR): ɲaay; มัด (ML): ɲəay; มลาบรี (MB): ko bo yaak.

งิ้ว (พืช) /ɲiw³⁴/; อังกฤษ (ENG): kapok, red cotton tree; คำเมือง (KMN): ɲiw⁴³; ลื้อ (LUE): ɲiw²² (kɔɔ³⁵ ~); จีน (KN): ɲiw⁴¹ (kaw⁴¹ ~); ลาว (LAO): ɲiw³⁵; พวน (PN): ɲiw⁴¹ (kɔɔ³⁵ ~); จีนแคช (HK): miɛn²⁴ ɔu²¹; อิมปี (MP): ɲuɿ¹³; ม้ง (HM): ntɔ̌³³ ya⁴² hua⁴⁵; เมียน (MN): həw²² (diəŋ³¹ ~); ฆู (KM): ɲiw yim; ไปร (PR): ɲiw; มัด (ML): lam niw; มลาบรี (MB): rəm-swan.

งู /ɲuɿ³²/; อังกฤษ (ENG): snake; คำเมือง (KMN): ɲuɿ³⁵; ลื้อ (LUE): ɲuɿ³¹; จีน (KN): ɲuɿ³⁵; ลาว (LAO): ɲuɿ²³; พวน (PN): ɲuɿ³⁵; จีนแคช (HK): ɔɔ²⁴; อิมปี (MP): ɲu³¹ lɔ̌³⁵; ม้ง (HM): na⁴⁵; เมียน (MN): naaŋ³³; ฆู (KM): mār; ไปร (PR): mar; มัด (ML): maɿ; มลาบรี (MB): tɛm-ɲoo?

งูน้ำ /ɲuɿ³² naɛm³⁴/; อังกฤษ (ENG): water snake; คำเมือง (KMN): ɲuɿ³⁵ say³⁵, ɲuɿ³⁵ ɲom³⁵ nam⁴³; ลื้อ (LUE): ɲuɿ³¹ say³¹; จีน (KN): ɲuɿ³⁵ say³⁵; ลาว (LAO): ɲuɿ²³ pəɔ²³; พวน (PN): ɲuɿ³⁵ say³⁵; จีนแคช (HK): ɔui⁴² ɔɔ²⁴; อิมปี (MP): ɲi³⁵ ɕo⁴⁵; ɲu³¹ lɔ̌³⁵; ม้ง (HM): na⁴⁵ de⁴²; เมียน (MN): naaŋ³¹ ɲuɛm³³; ฆู (KM): mār káɿ; ไปร (PR): mar nɔɔk; มัด (ML): maɿ kwəɿ; มลาบรี (MB): tɛm-ɲoo? wɔɔk.

งูเห่า /ɲuɿ³² liɛm³²³/; อังกฤษ (ENG): python; คำเมือง (KMN): ɲuɿ³⁵ liɛm²³, ɲuɿ³⁵ liɛm²³; ลื้อ (LUE): ɲuɿ³¹ liɛm³⁵; จีน (KN): ɲuɿ³⁵ liɛm²³; ลาว (LAO): ɲuɿ²³

liəm⁴³⁴; พวน (PM): ɲu³⁵ liəm²³; จีนแคช (HK): khim²¹ ɬɛ²⁴; อีมีปี้ (MP): li³¹ phi³⁵ li³¹ mɿ³³; ม้ง (HM): na⁴⁵ da⁴²; เมี่ยน (MN): haan³³ siə³¹; ฆมุ (KM): mār khùn; ไปร (PR): mar ɔŋ; มัด (ML): mə̌ ɲeh; มลาบรี (MB): maaʔ.

งูเห่า /ɲu³² haw²¹/; อังกฤษ (ENG): cobra; คำเมือง (KMN): ɲu³⁵ haw³³; ลื้อ (LUE): ɲu³¹ haw²⁴; ิ่น (KN): ɲu³⁵ haw²²; ลาว (LAO): ɲu²³ haw²¹; พวน (PM): ɲu³⁵ haw²²; จีนแคช (HK): po⁴² kr³⁵ kap²¹; อีมีปี้ (MP): ʔu³¹ lɿ³⁵ mi³¹ nɿ³³; ม้ง (HM): na⁴⁵ tɕa⁴² ku⁴⁵ ʃa³³; เมี่ยน (MN): naaŋ³³ bəy³¹ day²⁴; ฆมุ (KM): mār khiəŋ; ไปร (PR): mar pha-nəm; มัด (ML): mə̌ khloh; มลาบรี (MB): tam-ʔooʔ pha-ʔdam.

เงย /ɲəy³²/; อังกฤษ (ENG): to raise (one's head, face); คำเมือง (KMN): ɲəy³⁵; ลื้อ (LUE): ɲəy³⁵; ิ่น (KN): ɲəy²³; ลาว (LAO): ɲeen⁴³⁴; พวน (PM): ɲəy²³; จีนแคช (HK): ɲəŋ³⁵ (~ theu²⁴); อีมีปี้ (MP): ʔu³¹ ɬɛ³¹ ɬə⁴⁵³; ม้ง (HM): tɕa³³ (~ hau³³); เมี่ยน (MN): ɲəwŋ³²; ฆมุ (KM): ɲəəh; ไปร (PR): ɲoh (~ mat); มัด (ML): ɲoh (~ khooŋ); มลาบรี (MB): ɬɛr-lek (~ glɿʔʔ).

เงา /ɲaw²²/; อังกฤษ (ENG): shadow; คำเมือง (KMN): ɲaw³⁵; ลื้อ (LUE): ɲaw³¹; ิ่น (KN): ɲaw³⁵; ลาว (LAO): ɲaw²³; พวน (PM): ɲaw³⁵; จีนแคช (HK): yaŋ⁴²; อีมีปี้ (MP): ɲaw³⁵; ม้ง (HM): po⁴² duə⁴⁵; เมี่ยน (MN): toŋ³¹ lin³¹; ฆมุ (KM): māl; ไปร (PR): ɲuut; มัด (ML): ɟət; มลาบรี (MB): ɬɛr-maal.

เงิน /ɲən³²/; อังกฤษ (ENG): silver, money; คำเมือง (KMN): ɲən³⁵; ลื้อ (LUE): ɲən³¹; ิ่น (KN): sa-taŋ³⁵, ɲən³⁵; ลาว (LAO): sa-taŋ²³, ɲən²³; พวน (PM): (sa-) taŋ³⁵; จีนแคช (HK): ɲən³⁵, tshien²⁴; อีมีปี้ (MP): phlu³⁵; ม้ง (HM): ɲa⁴²; เมี่ยน (MN): ɲaan³¹; ฆมุ (KM): mɿul; ไปร (PR): ɲən; มัด (ML): ɲən; มลาบรี (MB): --.

เงื้อง /ŋeŋ⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): barb, **คำเมือง** (KMN): ŋeŋ³¹; **ลื้อ** (LUE): ŋeer³³ (~ paa³⁵ duk³⁵); **ซิ่น** (KN): ŋeer³¹ (~ paa²³ duk³⁵); **ลาว** (LAO): ŋeŋ²¹; **พวน** (PN): ŋeŋ³¹; **จีนแคช** (HK): kɔk²¹ (ŋ³⁵ ~); **อิมปี้** (MP): ta³³ pɕ⁴⁵ ʔa³¹ lo³⁵; **ม้ง** (HM): kau²² (tɕfe²² ~); **เมี่ยน** (MN): dzeem²⁴ (byaw³¹ ~); **ขมุ** (KM): ŋeŋ, **โปร** (PR): ŋeer, **มัล** (ML): khee, **มลาบรี** (MB): lway (~ kaaʔ).

เงียบ /ŋeɪp⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): quiet, still, silent, **คำเมือง** (KMN): dak³⁵ (~ pin⁴⁴); **ลื้อ** (LUE): dak³⁵, **ซิ่น** (KN): dak³⁵, **ลาว** (LAO): dak³⁵, **พวน** (PN): dak³⁵, **จีนแคช** (HK): tshin²¹, **อิมปี้** (MP): ci³¹ khu³⁵, **ม้ง** (HM): tɕia³¹ tɕia³¹, **เมี่ยน** (MN): sek⁴⁵, **ขมุ** (KM): lèet, **โปร** (PR): khet ŋar, **มัล** (ML): ɣəm, **มลาบรี** (MB): preen.

เงื่อน /ŋeŋ⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): knot, **คำเมือง** (KMN): ŋeŋ³¹; **ลื้อ** (LUE): ŋoon³³ (~ cɔɔk³³); **ซิ่น** (KN): ŋoon³¹; **ลาว** (LAO): pom²³; **พวน** (PN): ŋeŋ³¹; **จีนแคช** (HK): ket²¹ (ta⁴² ~); **อิมปี้** (MP): ʔa³¹ ŋon⁴⁵; **ม้ง** (HM): khi³³ (~ po⁴⁵ tɕhaʔ²²); **เมี่ยน** (MN): ɣat⁴⁵, **ขมุ** (KM): ŋeŋ, **โปร** (PR): nthai, **มัล** (ML): thol, **มลาบรี** (MB): --.

เงอม (- ผา) /ŋeəm³⁴ (~ pha³²³) / ; อังกฤษ (ENG): overhanging, rock, **คำเมือง** (KMN): ŋeəm⁴³ (~ pha²³); **ลื้อ** (LUE): ŋoom²² (~ pha³⁵); **ซิ่น** (KN): ŋoom⁴¹ (~ pha²³); **ลาว** (LAO): ŋoon²¹ (~ pha⁴³⁴); **พวน** (PN): ŋeəm⁴¹; **จีนแคช** (HK): thion³⁵ ɣai²⁴, **อิมปี้** (MP): phlo⁴⁵ khɿ³¹, **ม้ง** (HM): po⁴⁵ tɕua²²; **เมี่ยน** (MN): beer³¹ ŋaam³¹; **ขมุ** (KM): nthɔp, **โปร** (PR): kriɔp rəŋ, **มัล** (ML): ŋeəm (~ leh), **มลาบรี** (MB): keep lap-ɣwɔp.

โง /ŋoo⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): stupid, foolish, **คำเมือง** (KMN): ŋaaw³¹; **ลื้อ** (LUE): ŋaaw³³; **ซิ่น** (KN): ŋaaw³¹; **ลาว** (LAO): ŋaaw²¹; **พวน** (PN): ŋaaw³¹; **จีนแคช** (HK): ŋa⁴²; **อิมปี้** (MP): ʔa³¹ cɔ³¹; **ม้ง** (HM): tɕua²¹; **เมี่ยน** (MN): ŋok⁴⁵, hŋoŋ²⁴; **ขมุ** (KM): ŋòo-ŋàaw, **โปร** (PR): ŋaaw, **มัล** (ML): ŋàaw, **มลาบรี** (MB): lɔɔ? mɔɔʔ.

ใจ /ɲay³²/ ; อังกฤษ (ENG): How? What?; คำเมือง (KMN): ca-day³⁵; ลื้อ (LUE): ci-day³⁵ (pin³⁵ ~); ขึ้น (KN): ca-day³⁵ (pen²³ ~); ลาว (LAO): si-daa²³; พวน (PN): ɲaɪ²³; จีนแคช (HK): mak²¹ kai⁴²; อิมปี้ (MP): ca³¹ ɲa⁴⁵³; ม้ง (HM): ua³³ ca²²; เมียน (MN): hnaɪ⁴⁵³ haay²⁴ na⁴⁵³; ญ (KM): mɔɔʔ (yáɾ ~); ไพร (PR): nak ʔaɲ; มัด (ML): ʔaɲ pa-naa, kayh mee; มลาบรี (MB): sɲ-ʔdee.

จก /cot²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to jot down; คำเมือง (KMN): cot³⁵; ลื้อ (LUE): cot³⁵; ขึ้น (KN): cot³⁵; ลาว (LAO): cot³⁵; พวน (PN): cot³⁵; จีนแคช (HK): ki⁴²; อิมปี้ (MP): tɕ⁴⁵³; ม้ง (HM): cu⁴ cia³³, ʃau³³ cia³³; เมียน (MN): fia⁴⁵³; ญ (KM): khien, ไพร (PR): cot; มัด (ML): cot; มลาบรี (MB): --.

จน /con³²/ ; อังกฤษ (ENG): poor; คำเมือง (KMN): con²³; ลื้อ (LUE): cun³⁵ (kun³¹ ~); ขึ้น (KN): tuk⁴⁴ (khun³⁵ ~); ลาว (LAO): con²³; พวน (PN): thuk²²; จีนแคช (HK): khɯɹ²⁴; อิมปี้ (MP): so³⁵ ɕ³⁵; ม้ง (HM): plua³¹; เมียน (MN): tɕom²² khaw⁴⁵³; ญ (KM): ɲɛl, ไพร (PR): tuk; มัด (ML): ʔit (phyam ~); มลาบรี (MB): dook.

จบ /cop²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to finish, to end; คำเมือง (KMN): cop³⁵; ลื้อ (LUE): cop³⁵; ขึ้น (KN): cop³⁵; ลาว (LAO): cop³⁵; พวน (PN): cop⁴⁵; จีนแคช (HK): tsur³⁵; อิมปี้ (MP): so³¹ so³⁵; ม้ง (HM): ta³³; เมียน (MN): tɕɔɲ³³; ญ (KM): háa (~ hóc); ไพร (PR): sut; มัด (ML): tiah ʔət; มลาบรี (MB): ʔa laac.

จม /com³²/ ; อังกฤษ (ENG): to sink; คำเมือง (KMN): com²³; ลื้อ (LUE): cum³⁵; ขึ้น (KN): com²³; ลาว (LAO): com²³; พวน (PN): com³⁵; จีนแคช (HK): tshim²⁴ (~ ɕui⁴²); อิมปี้ (MP): klɔ³³ tɕ³⁵; ม้ง (HM): tɕ³¹; เมียน (MN): dot⁴⁵ (~ ʔuəm³³), tseem³¹ (dzaaɲ⁴⁵³ ~); ญ (KM): nɲip (~ ʔóm), cóm (khlaaɲ ~); ไพร (PR): com; มัด (ML): côm (~ phuay); มลาบรี (MB): ɲur wɔrk (keep ~).

จมูก /ca-muuk²¹/ ; อังกฤษ (ENG): nose; คำเมือง (KMN): huu³⁵ dar³⁵; ลื้อ (LUE): dar³⁵; ขึ้น (KN): dar²³; ลาว (LAO): dar²³; พวน (PN): dar³⁵; จีนแคะ (HK): phi²¹; อิมปี้ (MP): no³¹ khɔ̌³⁵; ม้ง (HM): ca⁴² ɲɿ²¹, tsi²⁴ ɲɿ³¹, qho²⁴ ɲɿ³¹; เมี่ยน (MN): baɽ²¹ tsɔɔɲ³³; ขมุ (KM): mɔh; ไปร (PR): muh, ŋkɔɔŋ muh; มัด (ML): moh; มลาบรี (MB): mɔɔh, mɔh.

จรก (~ กัฏ) /ca-rot²¹ (~ kan³²)/ ; อังกฤษ (ENG): to touch on, to adjoin; คำเมือง (KMN): paɽ³⁵ (~ kan²³); ลื้อ (LUE): poɽɿ²⁴ (~ kan³⁵); ขึ้น (KN): paɽ³⁵ (~ kan²³); ลาว (LAO): cɔɔt⁴⁴ (~ kan²³); พวน (PN): sop³⁵ (~ kan²³); จีนแคะ (HK): ɕɔɔɲ⁴⁴ tɔ²⁴; อิมปี้ (MP): phu³¹ (~ pɕi¹³); ม้ง (HM): tʃhua²¹; เมี่ยน (MN): tsham²⁴; ขมุ (KM): rsáap (~ ʔóm), nthràh (~ ŋɔɔɾ); ไปร (PR): cɔɔt leɿ (~ nuəy); มัด (ML): pop (~ sih nooy); มลาบรี (MB): hɔɔt tɔ mlaaɿ.

จระเข้ /cɔɔ³²-ra-khee⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): crocodile; คำเมือง (KMN): ca-khee⁴⁴, cak³⁵ khee⁴⁴; ลื้อ (LUE): caɽ³⁵ khee²¹³; ขึ้น (KN): cɔɔ²² la-khee⁴⁴; ลาว (LAO): ca-la-khee⁴⁴; พวน (PN): ca-khee³³; จีนแคะ (HK): ŋɔk⁴⁴ ŋ³⁵; อิมปี้ (MP): ca³³ khe³³; ม้ง (HM): na⁴⁵ qɔ³³ de⁴² lɔ⁴², na⁴⁵ qɔ³³ ca²² khe⁴²; เมี่ยน (MN): --; ขมุ (KM): cɔɔ rkhee; ไปร (PR): cɔ ra khee; มัด (ML): meɛŋ khee; มลาบรี (MB): kroos, krooyh.

จริง /ciɲ³²/ ; อังกฤษ (ENG): true, real; คำเมือง (KMN): tee⁴³; ลื้อ (LUE): tee²²; ขึ้น (KN): tee⁴¹; ลาว (LAO): meen²¹, thee³⁵; พวน (PN): thee⁴¹; จีนแคะ (HK): tui³⁵, he²¹; อิมปี้ (MP): ʔɔ³³ mo³⁵; ม้ง (HM): tʃɔ̌⁴⁵; เมี่ยน (MN): tsien³³; ขมุ (KM): rɔɲ; ไปร (PR): sa-leɿ; มัด (ML): theɿ; มลาบรี (MB): ʔa dee.

จ่อ /cɔɔ²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to hold close to; คำเมือง (KMN): cam⁴⁴; ลื้อ (LUE): cam²¹³; ขึ้น (KN): cam⁴⁴; ลาว (LAO): cam³⁵; พวน (PN): cam³³; จีนแคะ (HK):

ma-hee³³; จีน (KM): ma-hee³¹; ลาว (LAO): koon³⁵ hiin⁴³⁴ nooy³⁵; พวน (PN): ma-hee³¹; จีนแคะ (HK): ɬak⁴⁴ theu²⁴; อิมปี้ (MP): kho³¹ lɔ³³; ม้ง (HM): qe³³ ʒe⁴⁵; เมี่ยน (MN): laɿ²¹ pyee³¹ toon³³; ญะ (KM): khlàan ʔóm; ไปร (PR): klian khraat; มัด (ML): ɲul leh thiat; มลาบรี (MB): keep ʔay-taak.

กรวย /kruay³²/; อังกฤษ (ENG): cone; คำเมือง (KMN): kuay²³, sa-loy²³; ลื้อ (LUE): sa-looy³³ (~ haay²⁴ nam²²'), จีน (KM): kooy²³; ลาว (LAO): suay²³, sa-luay⁴³⁴; พวน (PN): ma-sooy²³; จีนแคะ (HK): --; อิมปี้ (MP): sa³³ loɿ³³; ม้ง (HM): lu⁴⁵ tau²²; เมี่ยน (MN): kuay³³; ญะ (KM): túay; ไปร (PR): sa-ruun; มัด (ML): sa-lɔoy; มลาบรี (MB): sir-ʔboot.

กรอ (- คำย) /kroo³² (~ daay⁴²)/; อังกฤษ (ENG): to wind thread onto a spool; คำเมือง (KMN): koo²³; ลื้อ (LUE): phat³⁵ (~ loot²⁴), kwak³⁵ (~ faay²¹³'), จีน (KM): phat³⁵ (~ loot²²); ลาว (LAO): phat³⁵; พวน (PN): phat³⁵; จีนแคะ (HK): tɬhen²⁴ sion⁴²; อิมปี้ (MP): pɔ³³; ม้ง (HM): kau²⁴; เมี่ยน (MN): tɬien²³² (~ suy²⁴); ญะ (KM): kɔo (~ sáay); ไปร (PR): mphar; มัด (ML): wǎn (~ phwaay); มลาบรี (MB): --.

กรอก (- ภา) /krook²¹ (~ naam³⁴)/; อังกฤษ (ENG): to pour (liquid) into a bottle; คำเมือง (KMN): haay³¹; ลื้อ (LUE): haay²⁴ (~ nam²²'), จีน (KM): haay²² (~ nam⁴¹'), ลาว (LAO): haay²¹; พวน (PN): haay³¹ (~ nam⁴¹'), จีนแคะ (HK): tɬoŋ³⁵ (~ ɬu⁴²); อิมปี้ (MP): hai¹³ (ʔi³⁵ cho⁴⁵³ ~), ม้ง (HM): nr²¹'; เมี่ยน (MN): too²⁴ (~ ʔuom³³); ญะ (KM): kɔh, kɔŋ (~ ʔóm); ไปร (PR): ɲet (~ ʔoɔk); มัด (ML): thǎay (~ sih); มลาบรี (MB): --.

กรอง /krooŋ²²/; อังกฤษ (ENG): to filter; คำเมือง (KMN): krooŋ²³, thoŋ²³; ลื้อ (LUE): ta-looŋ³³ (~ nam²²'), จีน (KM): krooŋ²³ (~ nam⁴¹'), ลาว (LAO): krooŋ²³; พวน

(PM): huət²² (~ nam^{41'}); จีนแคะ (HK): te⁴²; อี้มปี้ (MP): lɿ³⁵; ม้ง (HM): li^{21'} (~ de⁴²); เมี่ยน (MN): loʷ²² (~ ʔuəm³³); ขมุ (KM): kán (~ ʔóm); ไปร (PR): loʷŋ (~ ʔoʷk); มัด (ML): kooŋ (~ phuoŋ); มลาบรี (MB): --.

กรอบ /kroʷp²¹/ ; อังกฤษ (ENG): crisp; คำเมือง (KMN): phooy³³; ลื้อ (LUE): phooy²⁴; ิ่น (KN): phooy²²; ลาว (LAO): phooy²¹; พวน (PN): phooy²²; จีนแคะ (HK): su³⁵; อี้มปี้ (MP): phoi⁴⁵³; ม้ง (HM): ŋki^{31'}; เมี่ยน (MN): faaw⁴⁵³; ขมุ (KM): sɿʔh; ไปร (PR): ŋkhah; มัด (ML): ŋkhah; มลาบรี (MB): praaw (ʔbrɿ lam ~).

กระจก /kra-cok²¹/ ; อังกฤษ (ENG): glass; คำเมือง (KMN): keew^{44'}; ลื้อ (LUE): keew^{213'}; ิ่น (KN): keew^{44'}; ลาว (LAO): ween²¹; พวน (PN): ween³¹; จีนแคะ (HK): kiəŋ⁴²; อี้มปี้ (MP): wɛn³³; ม้ง (HM): iə²⁴; เมี่ยน (MN): kiir²⁴; ขมุ (KM): kɛew; ไปร (PR): ween; มัด (ML): wɛen; มลาบรี (MB): kə-cok.

กระจกเงา /kra-cok²¹ ɲaw³²/ ; อังกฤษ (ENG): mirror; คำเมือง (KMN): wen³¹; ลื้อ (LUE): ween³³; ิ่น (KN): ween³¹; ลาว (LAO): ween²¹; พวน (PN): ween³¹ ɲaw³⁵; จีนแคะ (HK): tɕeʊ⁴² kiəŋ⁴²; อี้มปี้ (MP): wɛn³³; ม้ง (HM): tɕɔ^{21'} iə²⁴; เมี่ยน (MN): kiir²⁴ tsiw²⁴ hmien³³; ขมุ (KM): kɛew yɛen; ไปร (PR): ween; มัด (ML): wɛen; มลาบรี (MB): kə-cok.

กระง /kra-conj³²/ ; อังกฤษ (ENG): mousedeer; คำเมือง (KMN): kay^{44'}; ลื้อ (LUE): kay^{213'}; ิ่น (KN): kay^{44'}; ลาว (LAO): kay³⁵; พวน (PN): nay²²; จีนแคะ (HK): se⁴² luk⁴⁴; อี้มปี้ (MP): kai³³; ม้ง (HM): kau²⁴ qai⁴⁵; เมี่ยน (MN): tɕuʊ³¹ kii⁴⁵³; ขมุ (KM): káy; ไปร (PR): kay phwan; มัด (ML): kay; มลาบรี (MB): ʔul, twer.

กระจอก /kra-caat²¹/ ; อังกฤษ (ENG): vegetable basket; คำเมือง (KMN): piət³¹; ลื้อ (LUE): buɿ³⁵ piət³³; ิ่น (KN): saa^{41'} peet³¹; ลาว (LAO): ta-khe³⁵, ka-caat⁴⁴;

พวน (PN): saɔ⁴¹ piət³¹; จีนแคช (HK): lam²⁴; อิมปี้ (MP): sɔ³³; ม้ง (HM): tai⁴⁵;
 เมี่ยน (MN): tɕey³³ (~ tap⁴⁵ lay³³), dor³¹ piət⁴⁵; ขมุ (KM): sáa piət, ไปร (PR):
 sa-saa, ta-kheɛŋ, มัล (ML): caʔ, มลาบรี (MB): --.

กระจาย /kra-caay³²/; อังกฤษ (ENG): spread about, diffused; คำเมือง (KMN): fuŋ⁴³;
 ลื้อ (LUE): fuŋ²² (~ fu³¹ ~ faay³¹); จีน (KN): fuŋ⁴¹, phuy³¹, ลาว (LAO): hio²¹
 haay⁴⁴, for³⁵ faay²³; พวน (PN): fuŋ⁴¹; จีนแคช (HK): san⁴²; อิมปี้ (MP):
 khwɔa¹³; ม้ง (HM): fai⁴⁵, dhia³³ ta²²; เมี่ยน (MN): dzaan²⁴; ขมุ (KM): phún, fún,
 ไปร (PR): phon cak, มัล (ML): phun, มลาบรี (MB): preʔ-praʔ.

กระโดด /kra-coon³²/; อังกฤษ (ENG): to leap over; คำเมือง (KMN): toon²³; ลื้อ (LUE):
 toon³⁵, wit³⁵; จีน (KN): toon²³, wit⁴⁴; ลาว (LAO): toon²³; พวน (PN): toon³⁵ (~
 lor³⁵ nam⁴¹), wit²² (~ haam³³ hor³¹ nam⁴¹); จีนแคช (HK): tshor²¹; อิมปี้
 (MP): thɔ⁴⁵; ม้ง (HM): dhia³³ ca²² qia³³; เมี่ยน (MN): piw³³ (~ hpap⁴⁵); ขมุ
 (KM): tér, ไปร (PR): ntch, มัล (ML): yɔt (~ sih); มลาบรี (MB): la-daap (~ reʔ).

กระชาก /kra-chaak⁴²/; อังกฤษ (ENG): to jerk with force; คำเมือง (KMN): sa-tok⁴⁴;
 ลื้อ (LUE): sa-tok³³ (~ sa-yaan³¹); จีน (KN): sa-tok⁴⁴; ลาว (LAO): kha-jaan³⁵;
 พวน (PN): sa-tok²²; จีนแคช (HK): tɕhet²¹; อิมปี้ (MP): sɔ³⁵; ม้ง (HM): chua³³;
 เมี่ยน (MN): lan³³; ขมุ (KM): sthɛŋ, ไปร (PR): den ~ praat den, มัล (ML): hɔɔŋ,
 มลาบรี (MB): duun reew, ɣim-tuulh reew.

กระชาย /kra-chaay³²/; อังกฤษ (ENG): rhizome of the ginger family, Boesenbergia
 rotunda (Linn.) Mansf. (Zingiberaceae); คำเมือง (KMN): ka-chaay³⁵; ลื้อ (LUE):
 ka-saay³¹ (hoo³¹ ~), จีน (KN): ka-saay³⁵ (hoo²³ ~), ลาว (LAO): ka-saay²³;
 พวน (PN): ka-saay³⁵; จีนแคช (HK): hiəm⁴² mau²⁴; อิมปี้ (MP): ka³³ chai³⁵; ม้ง
 (HM): --; เมี่ยน (MN): --; ขมุ (KM): ka-chàay, ไปร (PR): ka-saay, มัล (ML):

ka-saay, มลาบรี (MB): --.

กระซิบ /kra-sip³⁴/ ; อังกฤษ (ENG): to whisper, คำเมือง (KMN): saap³³; ลื้อ (LUE): saap³³, จีน (KN): saap⁴⁴ seep⁴⁴; ลาว (LAO): saap³⁵; พวน (PN): sm³¹; จีนแคะ (HK): se⁴² se⁴² ɬaŋ³⁵; อิมปี (MP): cha³¹ pɔ¹³; ม้ง (HM): ntshi³³; เมี่ยน (MN): sap⁴⁵; ขมุ (KM): rmɔɔc; ไปร (PR): sa-taam; มัด (ML): kɔɔy yik, มลาบรี (MB): bəp-beep.

กระดก /kra-dok²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to teeter, คำเมือง (KMN): khwit⁴⁴; ลื้อ (LUE): por³⁵ ka-der²⁴, pak³⁵ ka-dit³⁵; จีน (KN): puk³⁵ ka-dəŋ²²; ลาว (LAO): puk³⁵ ɲuk⁴⁴, diit⁴⁴; พวน (PN): puk³⁵ ka-dəŋ²²; จีนแคะ (HK): --; อิมปี (MP): no³¹ thə⁴⁵; ม้ง (HM): tʃa³³; เมี่ยน (MN): bor³¹ ɲor³¹; ขมุ (KM): tɨl-tɔl, ไปร (PR): ɲoh (~ klɔh), มัด (ML): khwit; มลาบรี (MB): pə-ɬɛɛt.

กระด้ง /kra-dɔŋ⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): winnowing basket, คำเมือง (KMN): dɔŋ⁴⁴; ลื้อ (LUE): dɔŋ²¹³; จีน (KN): dɔŋ⁴⁴ (~ fat³⁵ khaw⁴⁴); ลาว (LAO): ka-dɔŋ³⁵; พวน (PN): dɔŋ⁴¹; จีนแคะ (HK): po⁴² ki³⁵; อิมปี (MP): wo⁴⁵ mo³³; ม้ง (HM): vɛ⁴⁵; เมี่ยน (MN): syaŋ³³; ขมุ (KM): pɔər; ไปร (PR): wiil; มัด (ML): phaan (~ kuum khoʔ, ~ laayh saa); มลาบรี (MB): krɛɛŋ.

กระดอง /kra-dɔɔŋ³²/ ; อังกฤษ (ENG): carapace, คำเมือง (KMN): ka-dɔɔŋ³⁵, ɔɔɔŋ³⁵; ลื้อ (LUE): ɔɔɔŋ³⁵ (~ taw²⁴); จีน (KN): ɔɔɔŋ³⁵ (~ taw²²); ลาว (LAO): ɔɔɔŋ²³; พวน (PN): ɔɔɔŋ³⁵, dɔɔŋ³⁵; จีนแคะ (HK): khok²¹ (kui³⁵ ~); อิมปี (MP): ʔa³¹ kɔ⁴⁵; ม้ง (HM): khau⁴² khau²¹; เมี่ยน (MN): khu⁴⁵ (too³¹ ~); ขมุ (KM): ɲkhrəʔ; ไปร (PR): ntɔɔŋ (~ caar); มัด (ML): ɲkhɔɔp, ɲkhəp; มลาบรี (MB): kəp-krɛɛ (~ geyh), cə-duup (~ kə-soon).

กระดังงา /kra-daŋ³² ɲaa³²/ ; อังกฤษ (ENG): vine with scented yellow flowers, *Cananga odorata* (Lamk.) Hook f. et Th. (Annonaceae); คำเมือง (KMN): sa-ban³⁵ ɲaa³⁵; ลื้อ (LUE): sa-ban³⁵ ɲaa³¹; ขึ้น (KN): sa-ban³⁵ ɲaa³⁵; ลาว (LAO): sa-ban²³ ɲaa²³; พวน (PN): sa-ban³⁵ ɲaa³⁵; จีนแคะ (HK): --; อิมปี่ (MP): si⁴⁵ ma³¹ ɲa³¹; ม้ง (HNM): --; เมี่ยน (MN): --; ขมุ (KM): rəaŋ sbəŋ ɲəa, ไปร (PR): raan sa-bat ɲaa, มัด (ML): yaan sa-ban ɲaa, มลาบรี (MB): --.

กระดาน /kra-daən³²/ ; อังกฤษ (ENG): plank, board; คำเมือง (KMN): peen⁴⁴; ลื้อ (LUE): peen²¹³; ขึ้น (KN): peen⁴⁴; ลาว (LAO): may³⁵ peen³⁵; พวน (PN): peen⁴¹; จีนแคะ (HK): piəŋ³⁵; อิมปี่ (MP): peen¹³; ม้ง (HNM): ntsia³¹; เมี่ยน (MN): diaŋ³¹ peen⁴⁵³; ขมุ (KM): ka-ʔdaən, ka-ʔndaən, pēen, ไปร (PR): lam peen, มัด (ML): ʔuaŋ phēn, มลาบรี (MB): peen laam.

กระดาษ /kra-daət²¹/ ; อังกฤษ (ENG): paper; คำเมือง (KMN): ka-daət³³; ลื้อ (LUE): ka-daət²⁴; ขึ้น (KN): ka-daət²²; ลาว (LAO): ka-daət⁴⁴; พวน (PN): ka-daət²²; จีนแคะ (HK): tɕi⁴²; อิมปี่ (MP): ka³³ daət⁴⁵; ม้ง (HNM): ntɕ²⁴; เมี่ยน (MN): tsey⁴⁵³; ขมุ (KM): ka-ʔdaət, ka-ʔndaət; ไปร (PR): ka-daət, มัด (ML): ka-dɛət, มลาบรี (MB): ka-ʔdaət.

กระดิ่ง /kra-dɛŋ³²/ ; อังกฤษ (ENG): cylindrically-shaped bell; คำเมือง (KMN): hooŋk³¹; ลื้อ (LUE): hooŋk³³, ba-diŋ³³; ขึ้น (KN): hooŋk³¹; ลาว (LAO): khik³⁵; พวน (PN): hooŋk³¹ (~ khwaay³⁵); จีนแคะ (HK): ɲeu²⁴ loŋ²¹; อิมปี่ (MP): sin³¹ tɕ³³ lo⁴⁵; ม้ง (HNM): pa⁴⁵, tɕ⁴⁵ (~ ɲu⁴²); เมี่ยน (MN): ɲoŋ³¹ liiŋ³¹; ขมุ (KM): lphɔk, ไปร (PR): phlok, มัด (ML): phleʔ ɲaay, มลาบรี (MB): klooy.

กระดุม /kra-dum³²/ ; อังกฤษ (ENG): button; คำเมือง (KMN): ma-tom³³; ลื้อ (LUE): ba-toom²⁴; ขึ้น (KN): ma-toom²²; ลาว (LAO): mak³⁵ toom²¹; พวน (PN):

ma-toom²²; จีนแคะ (HK): neu⁴²; อี๋มปี (MP): ma³³ tom³⁵; ม้ง (HM): khai²¹
tʰho³³; เมี่ยน (MN): laʔ²¹ khaw²⁴; ญ (KM): māk tɔom; ไปร (PR): phleʔ lee; มัด
(ML): phleʔ ʔiəŋ; มลาบรี (MB): maktɔom.

กระดูก /kra-duuk²¹/ ; อังกฤษ (ENG): bone; คำเมือง (KMN): duuk³³; ลื้อ (LUE):
duuk²⁴; จีน (KN): duuk²²; ลาว (LAO): ka-duuk⁴⁴; พวน (PN): ka-duuʔ²²,
duuʔ²²; จีนแคะ (HK): kut²¹; อี๋มปี (MP): ʔa³¹ ʔi³³; ม้ง (HM): po⁴⁵ tsha³³; เมี่ยน
(MN): buuŋ⁴⁵³; ญ (KM): ca-ʔáaŋ, ไปร (PR): sa-ʔiəŋ, มัด (ML): ʔiəŋ, มลาบรี
(MB): ʔə-ʔeeŋ.

กระเด็น /kra-den³²/ ; อังกฤษ (ENG): to splash, to fly off; คำเมือง (KMN): sa-den³⁵; ลื้อ
(LUE): siʔ³⁵ din³⁵; จีน (KN): sa-den³⁵; ลาว (LAO): ten³⁵, forŋ³⁵; พวน (PN):
fuŋ⁴¹; จีนแคะ (HK): than²⁴; อี๋มปี (MP): the⁴⁵; ม้ง (HM): tsai²²; เมี่ยน (MN):
byaap⁴⁵ (ʔuəm³³ ~), ญ (KM): rthàyh, ไปร (PR): ter cak, sa-den cak, มัด
(ML): sa-dēn; มลาบรี (MB): kə-thal.

กระเาะ (~ จี๋บ) /kra-doʔ²¹ (~ lin³⁴) / ; อังกฤษ (ENG): to make clicks; คำเมือง (KMN):
doʔ³⁵ (~ lin⁴³); ลื้อ (LUE): doʔ³⁵ (~ liin²²); จีน (KN): doʔ³⁵ (~ liin⁴¹); ลาว
(LAO): doʔ³⁵ (~ liin³⁵); พวน (PN): kək³⁵ (~ liin⁴¹); จีนแคะ (HK): kiəu⁴² ɬet⁴⁴;
อี๋มปี (MP): khon³¹ (ʔa³¹ lo³⁵ ~), ม้ง (HM): ntau²² mplaɪ³¹; เมี่ยน (MN): di⁴⁵
biət²¹; ญ (KM): ntrók, ไปร (PR): theŋ ɲol nthaak, มัด (ML): klok nthaak;
มลาบรี (MB): ɣim-tak.

กระเอือก (ลูก~) /kra-ɬək²¹ (luuk⁴²~) / ; อังกฤษ (ENG): Adam's apple; คำเมือง
(KMN): khoo³⁵ hooɣ²³; ลื้อ (LUE): khoo³¹ hooɣ³⁵; จีน (KN): khoo³⁵ hooɣ²³; ลาว
(LAO): khoo²³ hooɣ⁴³⁴; พวน (PN): khoo³⁵ hooɣ²³; จีนแคะ (HK): kiəŋ⁴² kut²¹;
อี๋มปี (MP): ʔu³¹ li³⁵; ม้ง (HM): po⁴⁵ yə⁴⁵; เมี่ยน (MN): tɬaəŋ³¹ hoo³¹ tiŋ³³; ญ

(KM): klɔɔŋ kók; ไพร (PR): phleʔ mpool ʔɔɔk; มัด (ML): phleʔ khɔɔk; มลาบรี (MB): pleʔ kook.

กระโดด (~ ลง) /kra-doot²¹ (~ 1or³²) /; อังกฤษ (ENG): to jump down; คำเมือง (KMN): wit⁴⁴; ลื้อ (LUE): toon³⁵ (~ 1or³¹), wit³³ (~ khaan²¹³); จีน (KN): toon²³, wit⁴⁴ (~ 1or³⁵); ลาว (LAO): doot⁴⁴; พวน (PN): toon³⁵ (~ 1or³⁵); จีนแคะ (HK): thioʔ⁴² (~ lok⁴⁴); อีเมปี้ (MP): thəʔ⁴⁵ (~ təʔ⁴⁵); ม้ง (HM): nthia³³; เมี่ยน (MN): piiw³³ (~ faaw²⁴); ขมุ (KM): tér; ไพร (PR): plok (~ klɔh), mplih (~ taʔ ɔɔk, ta-loom ~); มัด (ML): ngup (~ cuu); มลาบรี (MB): kə-toon.

กระโถ /kra-day³² /; อังกฤษ (ENG): stairway, ladder; คำเมือง (KMN): khan³⁵ day³⁵; ลื้อ (LUE): khan²¹³ day³⁵; จีน (KN): khan⁴⁴ day³⁵; ลาว (LAO): khan⁴⁴ day²³; พวน (PN): khan³³ day³⁵; จีนแคะ (HK): thoi³⁵, leu²¹ thoi³⁵; อีเมปี้ (MP): ʔi³¹; ม้ง (HM): ntar²⁴; เมี่ยน (MN): they³³; ขมุ (KM): rthɔɔŋ; ไพร (PR): mool; มัด (ML): mool; มลาบรี (MB): jin-ran (~ geen).

กระท่อ /kra-toop³⁴ /; อังกฤษ (ENG): field shack; คำเมือง (KMN): tuup³³; ลื้อ (LUE): tuup²⁴; จีน (KN): tuup²²; ลาว (LAO): tuup⁴⁴; พวน (PN): tuup²²; จีนแคะ (HK): ʔe⁴² wuk²¹; อีเมปี้ (MP): ʔi³¹ che³⁵; ม้ง (HM): phə⁴⁵ fua⁴⁵; เมี่ยน (MN): liw³¹; ขมุ (KM): túup; ไพร (PR): muəʔ, tuup; มัด (ML): duup; มลาบรี (MB): geen ʔay-taak.

กระต่าย /kra-taay²¹ /; อังกฤษ (ENG): hare, rabbit; คำเมือง (KMN): ka-taay³³; ลื้อ (LUE): ka-taay²⁴; จีน (KN): ka-taay²²; ลาว (LAO): ka-taay²¹; พวน (PN): ka-taay²²; จีนแคะ (HK): thu⁴²; อีเมปี้ (MP): ka³³ tai³⁵; ม้ง (HM): lua²⁴; เมี่ยน (MN): thu³¹; ขมุ (KM): ka-táay; ไพร (PR): ka-taay; มัด (ML): ka-táay; มลาบรี (MB): kə-taay.

กระแต /kra-tɛɛ³²/ ; อังกฤษ (ENG): tree shrew, *Tupaia glis* (Tupaidae); คำเมือง (KMN): meɛŋ³⁵ ʔi-len³⁵, ca-len³⁵; ลื้อ (LUE): meɛŋ³¹ ʔiɪ²⁴ lin³¹, ขึ้น (KN): meɛŋ³⁵ ʔi-len³⁵; ลาว (LAO): ka-len²³; พวน (PN): meɛŋ³⁵ ʔiɪ²² len³⁵; จีนแคะ (HK): sɛ⁴² fui³⁵ tɕhu⁴²; อิมปี (MP): nai³⁵ lai³¹, hɔ³³ che³³ nai³⁵ lai³¹; ม้ง (HM): na²² ɲɕua²⁴ tsai⁴²; เมี่ยน (MN): dzia³¹ peen³³; ขมุ (KM): phrɔk tɛɛ; ไปร (PR): nthaʔ len; มล (ML): ɲel; มลาบรี (MB): moh lway.

กระโถน /kra-thoon³²³/ ; อังกฤษ (ENG): spittoon; คำเมือง (KMN): ka-thoon³⁵; ลื้อ (LUE): kook²⁴ (~ nam²² maak²⁴), ka-thoon³⁵; ขึ้น (KN): ka-thoon²³; ลาว (LAO): ka-thoon⁴³⁴; พวน (PN): kɔk³⁵ (~ nam⁴¹ maa²²), ka-thoon²³; จีนแคะ (HK): la²¹ sap²¹ wɔi³⁵; อิมปี (MP): ʔũ³¹ kɔ⁴⁵ lɔ³³; ม้ง (HM): tai²² ntɔ³³ qau⁴⁵ ɲɕau⁴²; เมี่ยน (MN): thuy⁴⁵³ ʔuəm³¹ dzuəy³¹ tɔɔŋ²⁴; ขมุ (KM): lɔk-khlɔk; ไปร (PR): khoʔ khoʔ (~ cuəh cuək); มล (ML): bool coh cuək, ka-thɔn; มลาบรี (MB): --.

กระถง (ขนาดเล็ก) /kra-thonj³²/ ; อังกฤษ (ENG): basket made of leaves (small size); คำเมือง (KMN): ʔɔŋ⁴⁴; ลื้อ (LUE): ʔɔŋ²¹³; ขึ้น (KN): ʔɔŋ⁴⁴; ลาว (LAO): ka-thonj²³ nɔɔy³⁵; พวน (PN): ʔɔŋ⁴¹; จีนแคะ (HK): --; อิมปี (MP): ʔɔŋ³⁵ ɲi⁴⁵³; ม้ง (HM): tau²² mplɔ⁴² me³³; เมี่ยน (MN): kuəy³¹ hlɔŋ²⁴; ขมุ (KM): ʔɔŋ; ไปร (PR): sa-thon ʔit; มล (ML): ka-thonj thiat; มลาบรี (MB): --.

กระถง (ขนาดใหญ่) /kra-thonj³²/ ; อังกฤษ (ENG): basket made of leaves (big size); คำเมือง (KMN): khuək³¹; ลื้อ (LUE): sa-toonj³¹; ขึ้น (KN): khook³¹; ลาว (LAO): ka-thonj²³ ɲaɔ²¹; พวน (PN): ka-thonj³⁵; จีนแคะ (HK): --; อิมปี (MP): ʔɔŋ³⁵ hɪ¹³; ม้ง (HM): tau²² mplɔ⁴² lo⁴²; เมี่ยน (MN): tom³¹ kuəy³¹ hlɔŋ²⁴; ขมุ (KM): lɔk-khlɔk; ไปร (PR): sa-thonj ɔŋ; มล (ML): ka-thonj sək; มลาบรี (MB): --.

(LUE): leen³⁵ (~ faa³⁵); จีน (KN): leen²³ (~ say²² saw²³); ลาว (LAO): len⁴³⁴; พวน (PN): len²³; จีนแคช (HK): tshoŋ²¹; อิมปี (MP): cho³¹ tɕi¹³; ม้ง (HM): tɕʰo³³; เมียน (MN): dziəŋ²², ton²⁴; ขมุ (KM): thəl, thriŋ; ไปร (PR): sa-lat, sa-lat; มัด (ML): tɕok ʔaŋ heen; มลาบรี (MB): brit.

กระบก /kra-bok²¹/ ; อังกฤษ (ENG): wild almond, *Irvingia malayana* Oliv. ex A. Benn. (Ixanthaceae); คำเมือง (KMN): ma-mɛ̃n³¹; ลื้อ (LUE): m̥-mɛ̃n³³; จีน (KN): ma-mɛ̃n³¹; ลาว (LAO): mak³⁵ kam²¹ bok³⁵; พวน (PN): ma-mɛ̃n³¹; จีนแคช (HK): --, อิมปี (MP): ma⁴⁵ mɛ̃n³³; ม้ง (HM): tɕi²⁴ qə⁴⁵ tɕʰi³¹, tɕi²⁴ mua²² li⁴²; เมียน (MN): ma-mɛ̃n³¹ piəw⁴⁵³; ขมุ (KM): mɛ̃n (plé? ~); ไปร (PR): phle? ka-bok; มัด (ML): phle? mɛ̃n; มลาบรี (MB): mləŋ.

กระบว /kra-buəy³²/ ; อังกฤษ (ENG): coconut-shell dipper; คำเมือง (KMN): nam⁴³ buəy³⁵; ลื้อ (LUE): nam²² booy³⁵; จีน (KN): nam⁴¹ booy³⁵; ลาว (LAO): nam³⁵ buəy²³; พวน (PN): nam⁴¹ booy³⁵; จีนแคช (HK): ɬui⁴² kək⁴⁴; อิมปี (MP): kə³¹ mpoi³⁵; ม้ง (HM): tɕʰw⁴⁵; เมียน (MN): dam⁴⁵³ ʔuəm³³ khoʔ⁴⁵, khoʔ⁴⁵; ขมุ (KM): rwəy; ไปร (PR): khoʔ khoʔ ʔwək; มัด (ML): nam buəy (~ cək ʔwək); มลาบรี (MB): cək wək.

กระบอก /kra-bɔk²¹/ ; อังกฤษ (ENG): section of bamboo having the joint at one end and open at the other; คำเมือง (KMN): baŋ⁴⁴, bɔk³³; ลื้อ (LUE): nam²² baŋ²¹³; จีน (KN): nam⁴¹ baŋ⁴⁴; ลาว (LAO): baŋ³⁵; พวน (PN): bɔɔ²² may⁴¹; จีนแคช (HK): tɕuk²¹ thuŋ²⁴; อิมปี (MP): pi³¹ thɕi³¹; ม้ง (HM): tɕa⁴²; เมียน (MN): ʔuəm³¹ doŋ³¹, hləw³¹ doŋ³¹; ขมุ (KM): tɔŋ (~ ʔóm); ไปร (PR): mpool (~ ʔwək); มัด (ML): bɔɔl; มลาบรี (MB): tə-rumŋ, ta-rumŋ.

กระบุง /kra-buŋ³²/ ; อังกฤษ (ENG): basket (a capacity measure of paddy); คำเมือง

(KMN): buŋ³⁵; ลื้อ (LUE): buŋ³⁵; จีน (KN): buŋ³⁵; ลาว (LAO): buŋ²³; พวน (PN): buŋ³⁵; จีนแคช (HK): lo²⁴; อิมปี (MP): sa³³ pŭ³⁵; ม้ง (HM): tai⁴⁵ mpɔ̄⁴⁵; เมียน (MN): daan³³, law²³²; ขมุ (KM): sáa pŭŋ, sa-pŭŋ, ไพร (PR): buŋ (~ sih saa), buŋ naan; มัด (ML): pŭŋ (~ sih ɲuəʔ); มลาบรี (MB): ʔbunŋ.

กระบุงกาทาง /kra-buŋ³² taə³² haər²¹/, อังกฤษ (ENG): back basket (kind of); คำเมือง (KMN): kuəy²³; ลื้อ (LUE): kooy³⁵; จีน (KN): kooy²³, sa-loo³⁵; ลาว (LAO): buŋ²³ haər²¹; พวน (PN): kooy³⁵; จีนแคช (HK): lam²⁴; อิมปี (MP): sŭ³¹; ม้ง (HM): kai²¹ qho⁴⁵ mua³¹; เมียน (MN): tɔy³³; ขมุ (KM): klúəy; ไพร (PR): ŋkroon pih; มัด (ML): byɔon (pih ~); มลาบรี (MB): kwry.

กระปุก /kra-puk²¹/, อังกฤษ (ENG): small jar; คำเมือง (KMN): puk³⁵; ลื้อ (LUE): ʔoom³⁵; จีน (KN): ka-puk³⁵; ลาว (LAO): hay⁴³⁴; พวน (PN): kok³⁵ (~ yaa³⁵), ʔep³⁵ (~ yaa³⁵); จีนแคช (HK): fui²⁴ kuət⁴⁴; อิมปี (MP): ka³³ pu⁴⁵; ม้ง (HM): lau⁴² kau⁴⁵ a²⁴ me³³; เมียน (MN): hlap⁴⁵ (dzaw³¹ ~); ขมุ (KM): kɔk; ไพร (PR): ʔool thee ʔit; มัด (ML): ka-puk; มลาบรี (MB): threy ʔay-taak.

กระเป๋ (~ เลื่อ) /kra-paw³²³ (~ sɔ̄⁴²)/, อังกฤษ (ENG): pocket; คำเมือง (KMN): thur²³; ลื้อ (LUE): thur³⁵ (~ ko³⁵ sɔ̄²¹³); จีน (KN): thur²³ (~ sɔ̄⁴⁴); ลาว (LAO): thur⁴³⁴; พวน (PN): thor²³ (~ siə³³); จีนแคช (HK): tho²¹; อิมปี (MP): thoŋ³³ (~ pa³¹ lɛ³³); ม้ง (HM): hna⁴⁵ tʃho²²; เมียน (MN): buə²¹ (luy³¹ ~); ขมุ (KM): thəy yɔl; ไพร (PR): suŋ (~ koop); มัด (ML): tăy (~ but); มลาบรี (MB): jəŋ-thon.

กระพือ (~ ปึก) /kra-phɯ³² (~ piik²¹)/, อังกฤษ (ENG): to flap the wings; คำเมือง (KMN): top³⁵ (~ piik³³); ลื้อ (LUE): top³⁵ (~ piik²⁴); จีน (KN): top³⁵ (~ piik²²); ลาว (LAO): top³⁵ (~ piik⁴⁴); พวน (PN): top³⁵ (~ pii²²); จีนแคช (HK): pat⁴⁴ (~

yat⁴⁴); อิมปี้ (MP): le⁴⁵³ (ʔa³¹ tũ³⁵ ~); ม้ง (HM): ntsua⁴² (~ ti²²); เมี่ยน (MN): be⁷⁵ (~ daat⁴⁵); ขมุ (KM): ka-thɨp (~ pə-nɨr); ไปร (PR): ꞑcəəp (~ pha-nar); มัด (ML): cɨut (~ pha-naɨ); มลาบรี (MB): puk-puh (sɨr-keŋ ~).

กระเพาะ /kra-pho⁷³⁴/ ; อังกฤษ (ENG): stomach; คำเมือง (KMN): ka-pho⁷⁴⁴, puum²³; ลื้อ (LUE): ka-pho⁷³³; ทิน (KN): ka-pho⁷⁴⁴; ลาว (LAO): ka-pho⁷⁴⁴; พวน (PN): ka-pho⁷²²; จีนแคช (HK): tu⁴²; อิมปี้ (MP): ʔa³³ ʔu⁴⁵ mo³³; ม้ง (HM): pla⁴⁵; เมี่ยน (MN): buə⁷²¹, ka-sia³¹ buə⁷²¹; ขมุ (KM): ka-thuɨh; ไปร (PR): rur; มัด (ML): pūum sək, มลาบรี (MB): puuy.

กระรอก /kra-rook⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): Squirrel, (Sciuridae); คำเมือง (KMN): hoo³¹; ลื้อ (LUE): hoo³³; ทิน (KN): hoo³¹; ลาว (LAO): hoo³⁵; พวน (PN): hoo³¹; จีนแคช (HK): fui³⁵ təhu⁴²; อิมปี้ (MP): hɨ³³ to³¹ tɨ³¹; ม้ง (HM): hɔ̌⁴² tɨ²¹; เมี่ยน (MN): bop⁴⁵; ขมุ (KM): phrɔ̌ok nām; ไปร (PR): khrooŋ, ɲəhaak; มัด (ML): pyoock; มลาบรี (MB): cak-ʔdaar, kraalh, saas, leer, brwac.

กระสวย /kra-suay³²³/ ; อังกฤษ (ENG): weaver's shuttle; คำเมือง (KMN): ka-suay²³, ma-suay²³; ลื้อ (LUE): sooy³⁵; ทิน (KN): ma-sooy²³; ลาว (LAO): kaam³⁵ suay⁴³⁴; พวน (PN): ma-sooy²³; จีนแคช (HK): wat⁴⁴ so³⁵; อิมปี้ (MP): soɨ³³; ม้ง (HM): tɕa⁴⁵ ŋqɔ²²; เมี่ยน (MN): tshun³¹ fim³³ pyaa⁴⁵³; ขมุ (KM): ka-suəy; ไปร (PR): ka-suəy; มัด (ML): lɔ̌t phwaay; มลาบรี (MB): --.

กระสอบ /kra-səop²¹/ ; อังกฤษ (ENG): rice bag, flour sack; คำเมือง (KMN): ka-səop³³, tay³¹; ลื้อ (LUE): tay³³ (~ khaw²¹³); ทิน (KN): tay³¹, ka-səop²²; ลาว (LAO): ka-səop⁴⁴; พวน (PN): ka-səop²²; จีนแคช (HK): thoi²¹; อิมปี้ (MP): ka³³ sap⁴⁵; ม้ง (HM): ʃɛ²⁴; เมี่ยน (MN): ka-sot²¹ buə⁷²¹; ขมุ (KM): ka-səop; ไปร (PR): soot; มัด (ML): ka-səop, tăy sih ɲuəʔ; มลาบรี (MB): ka-səop.

กระสุน /kra-sun³²³/ ; อังกฤษ (ENG): dried mud-balls; คำเมือง (KMN): luuk³¹ korj²³; ลื้อ (LUE): luuk³³ kurj³⁵; ขึ้น (KN): luuk³¹ kurj²³; ลาว (LAO): luuk³⁵ korj²³; พวน (PN): ma-luu³¹ (~ naat³¹); จีนแคช (HK): tshurj⁴² tsɿ⁴²; อิมปี้ (MP): nɔ³³ ɔj³¹ (kɔ³³ kwa³³ ~); ม้ง (HM): mua³³ tsɿ²⁴; เมี่ยน (MN): yun³¹ piəw⁴⁵³; ขมุ (KM): klɔwɔŋ (~ ʔnɔat); ไปร (PR): phleʔ sa-naat, มัด (ML): khuəŋ (~ sa-nɔat), มลาบรี (MB): pleʔ nok kok.

กราม /kraam³²/ ; อังกฤษ (ENG): molar teeth; คำเมือง (KMN): kaam²³, khiəw⁴⁴ peen⁴⁴; ลื้อ (LUE): khaa³⁵ may²² yep³³; ขึ้น (KN): khaa²³ miit³¹ yap⁴⁴; ลาว (LAO): khaa⁴³⁴ ta-kay²³; พวน (PN): khaa²³ miit³¹ pap²²; จีนแคช (HK): tɔɔi⁴² kok²¹; อิมปี้ (MP): su³¹ khũ³⁵; ม้ง (HM): hnia²⁴ pua³³; เมี่ยน (MN): ɲaɔ³¹ ʔoŋ³³; ขมุ (KM): ca-ʔáaŋ káap, ไปร (PR): siəŋ khaaŋ, มัด (ML): siəŋ kháaŋ, มลาบรี (MB): guul caaŋ, guul threenj.

กลบ /klop²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to cover over; คำเมือง (KMN): thom²³; ลื้อ (LUE): pok³⁵, thum³⁵; ขึ้น (KN): thom²³; ลาว (LAO): thom⁴³⁴; พวน (PN): pok³⁵, thom²³; จีนแคช (HK): wurj³⁵; อิมปี้ (MP): thɔ⁴⁵; ม้ง (HM): mpɔ⁴²; เมี่ยน (MN): pyop⁴⁵; ขมุ (KM): thóm; ไปร (PR): khup, มัด (ML): thóm; มลาบรี (MB): cuum.

กลม /klom³²/ ; อังกฤษ (ENG): round; คำเมือง (KMN): mon³⁵, kom²³; ลื้อ (LUE): mun³¹; ขึ้น (KN): mum³⁵; ลาว (LAO): mon²³; พวน (PN): mon³⁵; จีนแคช (HK): yen²⁴; อิมปี้ (MP): mo³³ lon³⁵; ม้ง (HM): khě⁴²; เมี่ยน (MN): tɔun³¹; ขมุ (KM): mɔn; ไปร (PR): khloom; มัด (ML): klom; มลาบรี (MB): gir-reel.

กลวง /kluaŋ³²/ ; อังกฤษ (ENG): hollow; คำเมือง (KMN): kuəŋ³; ลื้อ (LUE): koorj³⁵; ขึ้น (KN): koorj²³; ลาว (LAO): koon²³; พวน (PN): khorj²²; จีนแคช (HK): khurj³⁵; อิมปี้ (MP): ʔɔ³¹ kɔ⁴⁵; ม้ง (HM): khɔ⁴⁵ lu³¹; เมี่ยน (MN): dʒoŋ²³²; ขมุ (KM):

phrɔɔn; ไพร (PR): lwah; มัล (ML): gua; มลาบรี (MB): prɔŋ, prɔŋ ʔdaay.

กล้วย /kluay⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): banana; คำเมือง (KMN): kuay⁴⁴; ลื้อ (LUE): kooy²¹³; ขึ้น (KN): kooy⁴⁴; ลาว (LAO): kuay³⁵; พวน (PN): kooy⁴¹; จีนแคช (HK): tɕuŋ⁴² tɕəu³⁵; อิมปี (MP): ɲa³³ plɔ̃³¹; ม้ง (HM): tsi⁴⁵ tɕai⁴⁵; เมียน (MN): nɔom³¹ tsiw³³ piəw⁴⁵³; ขมุ (KM): lɔɔy (tɔut ~); ไพร (PR): phleʔ nthii, phleʔ khɔɔc, phleʔ mɸɔŋ, มัล (ML): phleʔ khluay; มลาบรี (MB): ʔyɔl, toor, kwɾy.

กล้วยหัก /kluay⁴² naam³⁴ was⁴⁴/ ; อังกฤษ (ENG): banana, Musa sapientum Linn.; คำเมือง (KMN): kuay⁴⁴ ʔɔŋ³³, kuay⁴⁴ ma-nii³⁵ ʔɔŋ³³; ลื้อ (LUE): kooy²¹³ ʔɛŋ⁴ tɛŋ³⁵; ขึ้น (KN): kooy⁴⁴ ʔɔŋ²²; ลาว (LAO): kuay³⁵ ʔɔŋ¹; พวน (PN): kooy⁴¹ ʔɔŋ²²; จีนแคช (HK): tɕuŋ⁴² tɕəu³⁵; อิมปี (MP): ɲa³³ plɔ̃³¹ ʔɔŋ³⁵; ม้ง (HM): tɕai⁴⁵ mɛ⁴⁵; เมียน (MN): nɔom³¹ tsiw³³ piəw⁴⁵³ kuay³¹ ʔɔŋ³³; ขมุ (KM): lɔɔy klɔɔk; ไพร (PR): phleʔ nthii ʔɔŋ, มัล (ML): phleʔ khluay khaaw; มลาบรี (MB): --.

กล้วยไม้ /kluay⁴² maay³⁴/ ; อังกฤษ (ENG): orchid; คำเมือง (KMN): ʔɛŋ⁴⁴, ʔɛŋ⁴⁴; ลื้อ (LUE): dook²⁴ ʔɛŋ²¹³; ขึ้น (KN): dook²² ʔɛŋ⁴⁴; ลาว (LAO): ʔɛŋ³⁵ (dook⁴⁴ ~); พวน (PN): doo²² ʔɛŋ⁴¹; จีนแคช (HK): tɕuŋ⁴² tɕəu⁴² fa³⁵; อิมปี (MP): do⁴⁵ ʔɔ̃¹³; ม้ง (HM): tsi²⁴ fa⁴² tsho²⁴; เมียน (MN): diəŋ³¹ piəŋ³¹; ขมุ (KM): ʔɛŋ yɔŋ; ไพร (PR): raan^{thoor}; มัล (ML): yaan ʔɛŋ; มลาบรี (MB): bak-kah ʔyan.

กล้วยหอม /kluay⁴² hoom³²³/ ; อังกฤษ (ENG): banana, Musa acuminata Colla; คำเมือง (KMN): kuay⁴⁴ khaaw⁴³; ลื้อ (LUE): kooy²¹³ khaaw²²; ขึ้น (KN): kooy⁴⁴ khaaw⁴¹; ลาว (LAO): kuay³⁵ ɲaaw³⁵; พวน (PN): kooy⁴¹ khaaw³³; จีนแคช (HK): xɔŋ⁴² (tɕuŋ⁴²) tɕəu³⁵; อิมปี (MP): ɲa³³ plɔ̃³¹ ʔa³³ ni³⁵; ม้ง (HM): tɕai⁴⁵

du⁴⁵; เมียน (MN): nɔom³¹ tsiw³³ piəw⁴⁵³ daar³³; ฆมุ (KM): ʔə-ləwɔy kɔon
ʔbɔun, ไร่ (PR): phleʔ nthii ɲaa, มัด (ML): phleʔ khluəy ʔoon, มลาบรี (MB):
--.

กล้วยหักมุก /kluəy⁴² hak²¹ muk³⁴/; อังกฤษ (ENG): banana (kind of); คำเมือง (KMN):
kuəy⁴⁴ som⁴⁴, ลื้อ (LUE): kooy²¹³ sum²¹³, ิ่น (KN): kooy⁴⁴ sum⁴⁴; ลาว
(LAO): kuəy³⁵ som⁴⁴; พวน (PN): kooy⁴¹ som³³; จีนแคช (HK): sɔn³⁵ (tɕuŋ⁴²)
tɕuən³⁵; อิมปี (MP): ɲa³³ plɛ³¹ ʔa³³ che³⁵, ม้ง (HM): tɕa⁴⁵ qau⁴⁵, เมียน (MN):
nɔom³¹ tsiw³³ piəw⁴⁵³ suy³³; ฆมุ (KM): ʔə-ləwɔy cət, ไร่ (PR): phleʔ nthii set,
มัด (ML): phleʔ khluəy sat, มลาบรี (MB): --.

กลอง /kloŋ²²/; อังกฤษ (ENG): drum; คำเมือง (KMN): kɔwŋ²³; ลื้อ (LUE): kɔwŋ³⁵; ิ่น
(KN): kɔwŋ²³; ลาว (LAO): kɔwŋ²³; พวน (PN): kɔwŋ³⁵; จีนแคช (HK): ku⁴²; อิมปี
(MP): tɕ³¹ phe³¹, tũ³¹ phe³¹; ม้ง (HM): ɲtɕua²² tua³¹, เมียน (MN): dzoɔ²³², ฆมุ
(KM): phriŋ, ไร่ (PR): nthuŋ, มัด (ML): kɔwŋ cəʔ, kɔwŋ cuəh, มลาบรี (MB):
tə-ruŋ kə-tuutɔs, kə-tuutɔyh.

กลอน /kloŋ³²/; อังกฤษ (ENG): door bolt; คำเมือง (KMN): see³¹, swee³¹; ลื้อ (LUE):
see³³; ิ่น (KN): see³¹; ลาว (LAO): lay⁴³⁴, kɔon²³; พวน (PN): see³¹, kɔon³⁵,
จีนแคช (HK): thiet²¹ sɔ⁴²; อิมปี (MP): sɛ³³ (lo⁴⁵ ko³³ ~); ม้ง (HM): ɲtɕia³³ lia⁴²
tɕ⁴²; เมียน (MN): keeŋ³¹ sun³³; ฆมุ (KM): lār, ไร่ (PR): lam khlaaw, lam
ŋkhat, มัด (ML): ʔuəŋ klat, มลาบรี (MB): lɛɛp.

กลอง /kloŋ³²/; อังกฤษ (ENG): Dioscorea hispida; คำเมือง (KMN): kɔy²³; ลื้อ (LUE):
kɔy³⁵; ิ่น (KN): hoɔ²³ yaar⁴⁴, hoɔ²³ kɔy³⁵, hoɔ²³ yaar⁴⁴ hoɔ²³ kɔy³⁵,
ลาว (LAO): kɔy²³; พวน (PN): huɔ²³ duk³⁵ dia³⁵; จีนแคช (HK): --; อิมปี (MP):
mi³¹ (~ ʔa³³ phi⁴⁵); ม้ง (HM): qɔ²² ɲɔ⁴²; เมียน (MN): dooy³¹ tɕuu⁴⁵³; ฆมุ (KM):

klɔɔy, ไปร (PR): leet; มัด (ML): kɔɔy, มลาบรี (MB): kwɔy.

กัก /klak²¹/ ; อังกฤษ (ENG): small box made of wood or bamboo, คำเมือง (KMN):

kap³⁵, ลื้อ (LUE): kap³⁵ (~ baw³⁵ li³¹); จีน (KN): ʔep³⁵, kap³⁵ (~ yaa³⁵); ลาว (LAO): kap³⁵; พวน (PN): kap³⁵; จีนแคช (HK): hap⁴⁴, อิมปี (MP): ʔi³¹ kə⁴⁵ lɔ³³; ม้ง (HM): tsɛ²²; เมียน (MN): hlap⁴⁵; ญ (KM): ta-ləp, ไปร (PR): mpool (~ suək); มัด (ML): kap, มลาบรี (MB): tə-rung hlek.

กัก /klat²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to pin together, คำเมือง (KMN): ka-lit³⁵, ลื้อ (LUE):

ka-lət³⁵, จีน (KN): yip³⁵; ลาว (LAO): kha-lət⁴⁴; พวน (PN): khat³⁵; จีนแคช (HK): kit²¹, อิมปี (MP): che³³ (mai³¹ li³³ ~); ม้ง (HM): lo³³, kha²¹; เมียน (MN): pa²⁴⁵ tɛat²¹, ญ (KM): ka-lăt, ไปร (PR): thoɔt, มัด (ML): thoɔt, มลาบรี (MB): boon.

กลั่น(- เกล้า) /klan²¹ (~ law⁴²) / ; อังกฤษ (ENG): to distil, คำเมือง (KMN): tom⁴⁴, ลื้อ (LUE): tum²¹³ (~ law²¹³); จีน (KN): tum⁴⁴ (~ law⁴⁴); ลาว (LAO): tom³⁵; พวน (PN): tom⁴¹ (~ law³³); จีนแคช (HK): pet²¹ tsiu⁴²; อิมปี (MP): chɔ¹³ (ci³³ phi⁴⁵³ ~); ม้ง (HM): li²¹; เมียน (MN): tsaar³³ (~ tiw⁴⁵³); ญ (KM): tɔm (~ phɛuc), rɔunj, ไปร (PR): kək (~ puuc), มัด (ML): kəp (~ puut), มลาบรี (MB): pə-ʔuh (~ ʔn-raaʔ).

กลับ /klap²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to return, คำเมือง (KMN): pik⁴⁴ (~ baan⁴⁴), ลื้อ (LUE): pik³³ (~ hien³¹), məɔ³¹ (~ hien³¹); จีน (KN): məɔ³⁵, pik⁴⁴ (~ həɔn³⁵); ลาว (LAO): miə²³ (~ baan³⁵); พวน (PN): miə³⁵ (~ hien³⁵); จีนแคช (HK): tɔn⁴² (~ wuk⁴² kha³⁵); อิมปี (MP): lo⁴⁵³, ye⁴⁵³ (cũ⁴⁵ phu³¹ ~); ม้ง (HM): tɔ²⁴, เมียน (MN): dzuən²⁴ (~ pyaw⁴⁵³); ญ (KM): khàay, ไปร (PR): toʔ (~ taʔ ciəŋ); มัด (ML): toʔ (~ ŋuəl), มลาบรี (MB): wəl.

กลั๒ /klap²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to turn (something over); คำเมือง (KMN): piin⁴⁴' (~ paa²³); ลื้อ (LUE): fiin²²' (~ paa³⁵); ขึ้น (KN): fiin⁴¹' (~ paa²³), piin⁴⁴' (~ soa⁴⁴); ลาว (LAO): piin³⁵ (~ paa²³); พวน (PN): fiin⁴¹'; จีนแคช (HK): piən⁴² tɕən⁴² (~ ɲ³⁵); อิมปี (MP): pɛ¹³ (ɲo³¹ ~); ม้ง (HM): ntsɛ²⁴; เมียน (MN): biən⁴⁵³; ขมุ (KM): plɛk, ไปร (PR): phliin (~ khaa); มัด (ML): phlin (~ khaa); มลาบรี (MB): pool (~ kaaʔ).

กลัว /kluə³²/ ; อังกฤษ (ENG): fear, frightened; คำเมือง (KMN): kuə²³; ลื้อ (LUE): yaan²¹³'; ขึ้น (KN): koo²³; ลาว (LAO): yaan³⁵; พวน (PN): yaan⁴¹'; จีนแคช (HK): kiəŋ³⁵; อิมปี (MP): khyɔ¹³, khɛ⁴⁵; ม้ง (HM): ɲtʃha³³; เมียน (MN): kam³¹ dziə²⁴; ขมุ (KM): ɲəwʔ, ไปร (PR): liək, มัด (ML): liək, มลาบรี (MB): kraw (~ wok).

กล้า /klaa⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): bold, brave; คำเมือง (KMN): ker³³, ker³³ kaa⁴⁴'; ลื้อ (LUE): du³⁵, ba-yaan²¹³'; ขึ้น (KN): du³⁵; ลาว (LAO): ker²¹, bo²¹ yaan³⁵; พวน (PN): ker²²; จีนแคช (HK): kam⁴²; อิมปี (MP): ʔa³¹ kha³³ ʔa³¹ khyɔ³⁵; ม้ง (HM): pɛ²⁴ sɛ²¹'; เมียน (MN): taam⁴⁵³ hlɔo³³; ขมุ (KM): pɛə ɲəwʔ, ไปร (PR): khaar, มัด (ML): ʔay liək ʔaŋ hee, มลาบรี (MB): ko bo kraw (mlaaʔ ~).

กล้า๒ /klaa⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): seedling; คำเมือง (KMN): kaa⁴⁴'; ลื้อ (LUE): kaa²¹³'; ขึ้น (KN): kaa⁴⁴'; ลาว (LAO): kaa³⁵; พวน (PN): kaa⁴¹'; จีนแคช (HK): yəw³⁵; อิมปี (MP): ʔa³¹ mɛ³³ (si³¹ ci³⁵ ~); ม้ง (HM): yu⁴⁵; เมียน (MN): diəŋ³¹ ʔyaar³³; ขมุ (KM): kaa (~ sɲəwʔ), ไปร (PR): ntɔk, มัด (ML): lam ʔuəŋ hɪm, มลาบรี (MB): tɔ-kaa laam.

กลาง /klaaŋ³²/ ; อังกฤษ (ENG): middle; คำเมือง (KMN): kaaŋ²³; ลื้อ (LUE): kaaŋ³⁵; ขึ้น (KN): kaaŋ²³; ลาว (LAO): khaŋ²¹ kaaŋ²³; พวน (PN): kaaŋ³⁵; จีนแคช (HK): tuŋ⁴² ʔəw³⁵; อิมปี (MP): ʔa³¹ kɪ³⁵; ม้ง (HM): ɲtɕua⁴⁵ ɲtɕa⁴⁵; เมียน (MN):

pa-dorj⁴; ฆมุ (KM): thí? khrón, thí? lín, ไปร (PR): ta-lón, มัด (ML): khlon hló?; มลาบรี (MB): krón, krón, hlek di (~ wʰrk).

กลางคืน /klaaŋ³² khiin³²/ ; อังกฤษ (ENG): night, คำเมือง (KMN): ma-khiin³⁵; ลื้อ (LUE): məw³³ khiin³¹; จีน (KN): məw³¹ khiin³⁵, mə-khiin³⁵; ลาว (LAO): mi³⁵ khiin²³; พวน (PN): mi⁴¹ khiin³⁵, ma-khiin³⁵; จีนแคะ (HK): ʔam⁴² pu⁴² theu²⁴; อิมปี (MP): ʔiŋ³¹ khwi³¹; ม้ง (HM): hmo³³ ntu⁴²; เมียน (MN): luuŋ³¹ muən²³²; ฆมุ (KM): yɔʔ pa-səm, ไปร (PR): təŋ ɔɛl, มัด (ML): kiəl, มลาบรี (MB): mə-leek.

กลางวัน /klaaŋ³² wan³²/ ; อังกฤษ (ENG): day, คำเมือง (KMN): ma-wan³⁵; ลื้อ (LUE): məw³³ wan³¹; จีน (KN): məw³¹ wan³⁵, mə-wan³⁵; ลาว (LAO): mi³⁵ wen²³; พวน (PN): mi⁴¹ wan³⁵, mə-wan³⁵; จีนแคะ (HK): ɲit²¹ ɬi²¹ theu²⁴; อิมปี (MP): ɲi³¹ ki³⁵; ม้ง (HM): ɲiɬua⁴⁵ hnu⁴⁵; เมียน (MN): luuŋ³¹ hnɔy³³; ฆมุ (KM): yɔʔ pháah, ไปร (PR): təŋ ɲiʔ, มัด (ML): ɲeʔ, มลาบรี (MB): mə-kiʔ.

กลิ้ง /klin⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): to roll, คำเมือง (KMN): kin⁴⁴; ลื้อ (LUE): kir²¹³; จีน (KN): kin⁴⁴; ลาว (LAO): kin³⁵; พวน (PN): kin⁴¹; จีนแคะ (HK): fan³⁵; อิมปี (MP): klɔ̃⁴⁵³; ม้ง (HM): do²⁴; เมียน (MN): dʒaŋ²⁴; ฆมุ (KM): pól; ไปร (PR): ɲkil; มัด (ML): kəl; มลาบรี (MB): kol-kool.

กลีบ(-ส้ม) /kliip²¹ (~ som⁴²) / ; อังกฤษ (ENG): segment (of an orange), คำเมือง (KMN): kiip³³; ลื้อ (LUE): seɛ²¹³; จีน (KN): liip²²; ลาว (LAO): ɲiip³⁵; พวน (PN): kiip²; จีนแคะ (HK): si³⁵ (kam³⁵ ~); อิมปี (MP): ʔa³¹ khi⁴⁵ (ʔa³¹ che³⁵ ~); ม้ง (HM): mplaɪ²²; เมียน (MN): hler²⁴; ฆมุ (KM): mrɛek; ไปร (PR): ɲkrooc; มัด (ML): kliip, มลาบรี (MB): pər-wak.

กลืน /kɿn³²/ ; อังกฤษ (ENG): to swallow, คำเมือง (KMN): lɿn³⁵; ลื้อ (LUE): kɿn³⁵; จีน (KM): lɿn³⁵; ลาว (LAO): lɿn²³; พวน (PN): kɿn³⁵; จีนแคช (HK): thun³⁵; อิมปี (MP): myu¹³; ม้ง (HM): nɔɔ²²; เมียน (MN): ku²¹ (~ dɕiə²²), naŋ⁴⁵ (naaŋ³³ ~ tɕay³³), ญ (KM): nləət; ไพร (PR): khlɿt; มัด (ML): plɿt; มลาบรี (MB): laar.

กวัก (~ มือ) /kwak²¹ (~ mɿ³²)/ ; อังกฤษ (ENG): to summon (by a gesture of the hand); คำเมือง (KMN): kwak⁴⁴; ลื้อ (LUE): kwak³³; จีน (KM): kwak⁴⁴; ลาว (LAO): kwak³⁵; พวน (PN): kwak³⁵; จีนแคช (HK): yak⁴⁴ (~ ɕu⁴²); อิมปี (MP): ha⁴⁵ lɿa³¹; ม้ง (HM): ɔɔ³³ te²²; เมียน (MN): ʔyaap⁴⁵ (~ puə²³²); ญ (KM): khwàac (~ tiʔ); ไพร (PR): swaac; มัด (ML): kwak; มลาบรี (MB): pri-ʔwey.

กวาง /kwaarj³²/ ; อังกฤษ (ENG): sambar deer, คำเมือง (KMN): kwaarj²³; ลื้อ (LUE): kwaarj³⁵; จีน (KM): kwaarj²³; ลาว (LAO): kwaarj²³; พวน (PN): kwaarj³⁵; จีนแคช (HK): luk⁴⁴; อิมปี (MP): che⁴⁵; ม้ง (HM): mua²² li⁴²; เมียน (MN): dɕay³¹; ญ (KM): ta-ʔyáak; ไพร (PR): paaw; มัด (ML): paaw; มลาบรี (MB): cyaak.

กว้าง /kwaarj⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): broad, wide, คำเมือง (KMN): kwaarj⁴⁴; ลื้อ (LUE): kwaarj²¹³; จีน (KM): kwaarj⁴⁴; ลาว (LAO): kwaarj³⁵; พวน (PN): kwaarj⁴¹; จีนแคช (HK): khuat²¹; อิมปี (MP): kɿ⁴⁵; ม้ง (HM): dɕə²⁴; เมียน (MN): tɕarj⁴⁵³; ญ (KM): lwàah; ไพร (PR): khwaan; มัด (ML): sək; มลาบรี (MB): baay tir-naap.

กวาด /kwaat²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to sweep, คำเมือง (KMN): kwaat³³; ลื้อ (LUE): kwaat²⁴; จีน (KM): kwaat²²; ลาว (LAO): kwaat⁴⁴; พวน (PN): kwaat²²; จีนแคช (HK): so⁴²; อิมปี (MP): yɕ⁴⁵; ม้ง (HM): che⁴⁵; เมียน (MN): phuat⁴⁵; ญ (KM): pɔʔ; ไพร (PR): kwaat (~ ruəŋ); มัด (ML): kwáat; มลาบรี (MB): krwet.

กอ /kɔɔ³²/ ; อังกฤษ (ENG): clump (as bamboo), คำเมือง (KMN): kɔɔ²³; ลื้อ (LUE):

ควว³⁵ (~ may²² phay²⁴), kaw²² (~ sak³⁵); จีน (KN): kaw⁴¹ (~ phay²²); ลาว (LAO): kwɔ²³; พวน (PN): kwɔ³⁵; จีนแคะ (HK): tshur²⁴ (~ tɕuk²¹); อิมปี (MP): ʔa³³ pɔ³¹; ม้ง (HM): tɕɔ⁴⁵; เมี่ยน (MN): pom³³ (hlaw³¹ ~); ญ (KM): kláak; ไปร (PR): khoo (~ lam); มัด (ML): juum; มลาบรี (MB): leh seʔ.

ก่อ (- ໑໒) /kwɔ²¹ (~ fay³²) Y; อังกฤษ (ENG): to build a fire; คำเมือง (KMN): dar³⁵ (~ fay³⁵); ลื้อ (LUE): sum³⁵ (~ fay³¹); จีน (KN): dar³⁵ (~ fay³⁵); ลาว (LAO): dar²³; พวน (PN): dar³⁵ (~ fay³⁵); จีนแคะ (HK): khi⁴⁴ (~ fo⁴²); อิมปี (MP): khɛ⁴⁵ (mɪ³¹ ~), ม้ง (HM): tɕau⁴ (~ tai²²); เมี่ยน (MN): puə⁴⁵³ (~ tɔw²³²); ญ (KM): mál (~ rliə), ไปร (PR): kuuc (~ ʔoot), มัด (ML): thuut (~ ʔooyh); มลาบรี (MB): bə-tooʔ hɲ-keeʔ.

กอง (- ໑໓) /kwɔ³² (~ way³⁴) Y; อังกฤษ (ENG): to pile up into a heap; คำเมือง (KMN): kwɔ²³, ลื้อ (LUE): kwɔ³⁵; จีน (KN): kwɔ²³; ลาว (LAO): kwɔ²³; พวน (PN): kwɔ³⁵; จีนแคะ (HK): tui³⁵; อิมปี (MP): kɿ³³ (~ tho¹³); ม้ง (HM): ti⁴⁵ (~ ua³³ pai³¹); เมี่ยน (MN): duy³³ (~ tɕien⁴⁵³); ญ (KM): khroon (~ pəh); ไปร (PR): ŋkhrak (~ nthol ʔoot); มัด (ML): but (~ yaʔ); มลาบรี (MB): bə-kwɔ³² (~ dook).

กอด /kwɔt²¹/; อังกฤษ (ENG): to embrace; คำเมือง (KMN): wan²³; ลื้อ (LUE): kwɔt²⁴; จีน (KN): kwɔt²², wan²³; ลาว (LAO): kwɔt⁴⁴; พวน (PN): kwɔt²²; จีนแคะ (HK): nam⁴²; อิมปี (MP): khlo⁴⁵; ม้ง (HM): khæ²¹ (ʃi⁴⁵ ~); เมี่ยน (MN): tɕham³³; ญ (KM): rkhoók, ไปร (PR): keew, มัด (ML): kɔt (~ nooy), khwat (~ ʔək), มลาบรี (MB): ʔooʔ.

ก่อน /kwɔn²¹/; อังกฤษ (ENG): before, previously; คำเมือง (KMN): kon³³; ลื้อ (LUE): kwɔn²⁴; จีน (KN): kon²²; ลาว (LAO): kwɔn²¹; พวน (PN): kwɔn²²; จีนแคะ (HK): siən³⁵; อิมปี (MP): la³¹ hu³¹; ม้ง (HM): ua³³ nte⁴²; เมี่ยน (MN): daər²² (miər³¹ ~),

ขมุ (KM): kǎal, ไพร (PR): ꞑwaar, มัด (ML): ꞑwaa, มลาบรี (MB): ꞑar.

ก้อน /koon⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): lump; คำเมือง (KMN): koon⁴⁴, ลื้อ (LUE): koon²¹³, ขึ้น (KN): koon⁴⁴, ลาว (LAO): koon³⁵, พวน (PN): koon⁴¹, จีนแคช (HK): kai⁴², อิมปี (MP): ꞑa³¹ phi⁴⁵, ม้ง (HM): thɔ̌⁴² (i⁴⁵ ~); เมียน (MN): dun³¹ (~ ꞑnia³³); ขมุ (KM): mlóoꞑ, ไพร (PR): ɲol, มัด (ML): ɲul (~ thee), มลาบรี (MB): mo klaaw.

กอบ /koop²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to scoop up with the hands; คำเมือง (KMN): koop³³, ลื้อ (LUE): koop²⁴, koop²⁴; ขึ้น (KN): koop²²; ลาว (LAO): koop⁴⁴; พวน (PN): koop²²; จีนแคช (HK): put²¹; อิมปี (MP): yu⁴⁵ kɿ³³; ม้ง (HM): mua⁴⁵ te²² ya²¹, เมียน (MN): phwar⁴⁵³; ขมุ (KM): hɔop, ไพร (PR): ntɔop, มัด (ML): dɔop, มลาบรี (MB): kooc.

กะ /kaɿ¹/ ; อังกฤษ (ENG): to estimate roughly; คำเมือง (KMN): kaɿ³⁵, ลื้อ (LUE): kaɿ³⁵, ขึ้น (KN): kaɿ³⁵ (~ ꞑaw³⁵); ลาว (LAO): kha-nee²³, พวน (PN): kaɿ³⁵ (~ ꞑaw³⁵); จีนแคช (HK): yɔk²¹; อิมปี (MP): hi³³ su⁴⁵³ tɛ³³; ม้ง (HM): kɿ²⁴ yě³³; เมียน (MN): kaɿ⁴⁵; ขมุ (KM): kǎꞑ, ไพร (PR): kaꞑ ꞑɔɔɲ, มัด (ML): kaꞑ (~ ꞑet); มลาบรี (MB): guut.

กะพริบ /ka-phrip³⁴/ ; อังกฤษ (ENG): to blink; คำเมือง (KMN): phap⁴⁴, ลื้อ (LUE): phap³³ (~ taa³⁵); ขึ้น (KN): phap²² (~ taa²³); ลาว (LAO): phap⁴⁴ (~ taa²³); พวน (PN): phap²² (~ taa³⁵); จีนแคช (HK): ɲiəp²¹ (~ muk²¹); อิมปี (MP): mlɛ¹³ (mi³³ chɿ³³ ~); ม้ง (HM): ɲɿfaɿ²² (~ mua³¹); เมียน (MN): dziaɸ⁴⁵ (mtsiɿ³³), dzap²¹ (hley²⁴ ~); ขมุ (KM): kǎp yǎp, ไพร (PR): ɲɔp (~ mat); มัด (ML): ɲɛp (~ mat); มลาบรี (MB): byəm-byəm.

กะเพรา /ka-phraw³²/ ; อังกฤษ (ENG): sweet basil, *Ocimum tenuiflorum* Linn. (Labiatae); คำเมือง (KMN): ka-phaw³⁵, ta-phaw³⁵, ลื้อ (LUE): ta-phaw³¹; ขึ้น (KN):

ta-phaw³⁵; ลาว (LAO): (baɔ²³) ca-phaw²³; พวน (PM): ta-phaw³⁵ (bəɔ³⁵ ~);
 จีนแคช (HK): kim³⁵ muk²¹ fan⁴²; อิมปี (MP): ta³³ phau³⁵; ม้ง (HM): ʒau⁴⁵ tʃi³¹;
 เมียน (MN): ka-phaw³³; ญู (KM): láʔ ta-phàw; ไปร (PR): nthuu ta-phaw; มัด
 (ML): thuu ka-phaw; มลาบรี (MB): ʔbrɔɔ tə-phaw.

กะลา /ka-laa³²/; อังกฤษ (ENG): half coconut shell; คำเมือง (KMN): koŋ⁴⁴, kooŋ⁴⁴,
 ลื้อ (LUE): kooŋ²¹³ (~ paaw²²); จีน (KM): kooŋ⁴⁴ (~ ma-paaw⁴¹); ลาว (LAO):
 kooŋ³⁵; พวน (PM): kooŋ²² (~ ma-phaaw⁴¹); จีนแคช (HK): yar²⁴ tsɿ⁴² khok²¹;
 อิมปี (MP): ku³¹ kə⁴⁵ lə³³ (~ ma³³ pau³³); ม้ง (HM): phlau⁴⁵ (~ mɛ⁴ po⁴²);
 เมียน (MN): ma-paaw³¹ khoʔ⁴⁵; ญู (KM): khlaɣk phrəaw; ไปร (PR): ŋkhaʔ (~
 phleʔ paaw); มัด (ML): mphlok (~ phleʔ plaaw); มลาบรี (MB): kap kɔɔ.

กะโหลก /ka-look²¹/; อังกฤษ (ENG): skull; คำเมือง (KMN): ka-lok³⁵; ลื้อ (LUE):
 ka-lok³⁵ (~ hoo³⁵); จีน (KM): ka-look²² (~ hoo²³); ลาว (LAO): ka-look⁴⁴
 huo⁴³⁴; พวน (PM): ka-lok³⁵ (~ huo²³); จีนแคช (HK): theu⁴ nɔ²⁴ khok²¹; อิมปี
 (MP): ʔu³³ sɿ³¹ ʔa³³ ʔi³¹; ม้ง (HM): tshai²² tau⁴⁵ hau³³; เมียน (MN): ŋgwoŋ³¹
 khuʔ⁴⁵, ŋgwoŋ³¹ khoʔ⁴⁵; ญู (KM): mpɔŋ; ไปร (PR): nthoh (~ kiʔ kiʔ); มัด
 (ML): phloong kiʔ; มลาบรี (MB): ʔə-ʔeɛŋ ɡɿɔɔʔ.

กัง (ลิงหางสั้น) /kar³² (liŋ³² haar³²³ san⁴²)/; อังกฤษ (ENG): short-tailed monkey,
 Macaca nemestrina (Cercopithecidae); คำเมือง (KMN): liŋ³⁵ kar²³; ลื้อ (LUE):
 meen³¹ ʔi-koo³³, meen³¹ ʔi-wook³³; จีน (KM): liŋ³⁵ kar²³; ลาว (LAO): liŋ²³
 kar²³; พวน (PM): wook³¹; จีนแคช (HK): heu³⁵ ton⁴² mui³⁵; อิมปี (MP): so³¹ pə³¹
 ku³⁵ ʃi³³ to³¹ pə³³ ʔa³¹ ʃun³⁵; ม้ง (HM): lia⁴⁵ ti²² lu²⁴; เมียน (MN): biin³³; ญู
 (KM): wáʔ; ไปร (PR): mee kool; มัด (ML): sua tha-lool coʔ; มลาบรี (MB): kwar.

กัด /kat²¹/; อังกฤษ (ENG): to bite; คำเมือง (KMN): khop³⁵; ลื้อ (LUE): khop³⁵; จีน

(KM): khop³⁵; ลาว (LAO): khop³⁵; พวน (PN): khop³⁵; จีนแคช (HK): 𑜋𑜰𑜫³⁵; อิมปี (MP): chɛ¹³; ม้ง (HM): to²¹; เมียน (MN): 𑜋𑜰𑜫²¹; ขมุ (KM): pók; ไปร (PR): khet, phok; มัล (ML): phok; มลาบรี (MB): krap.

กัน /kan³²/; อังกฤษ (ENG): each other; คำเมือง (KMN): kan²³; ลื้อ (LUE): kan³⁵ (pay³⁵ tooy³¹ ~); ิ่น (KN): kan²³ (hi⁴⁴ ~); ลาว (LAO): kan²³; พวน (PN): kan³⁵ (həɔ³³ ~); จีนแคช (HK): siuŋ³⁵ (~tsʰ⁴²); อิมปี (MP): pai¹³; ม้ง (HM): fi⁴⁵; เมียน (MN): tɕaa²⁴ (boŋ⁴⁵ ~), tooy²² (piəŋ²¹ hɲəw⁴⁵³ ~); ขมุ (KM): yɔɔŋ (sók ~), ไปร (PR): nuay; มัล (ML): nooy; มลาบรี (MB): to mlaaŋ.

กัน (- มีค) /kan²¹ (~miit⁴²)/; อังกฤษ (ENG): hilt of a knife; คำเมือง (KMN): kan³³; ลื้อ (LUE): say²¹³ (~ phaa²², ~ miit³³); ิ่น (KN): kan²² (~ miit³¹); ลาว (LAO): say⁴⁴ (~ miit³⁵, ~ phaa³⁵); พวน (PN): kan²²; จีนแคช (HK): --; อิมปี (MP): ʔa³³ pɛ³³ (miu³³ nɛ⁴⁵ ~); ม้ง (HM): --; เมียน (MN): dzuŋ²¹ tɕhaa³³; ขมุ (KM): chòol (~ wɛl), ไปร (PR): neer, มัล (ML): kyeɛŋ (~ pyaa), มลาบรี (MB): sl-ʔyɔɔy toŋ.

กัน /kan⁴²/; อังกฤษ (ENG): to put up something in between; คำเมือง (KMN): kət³⁵, tət³⁵ (~ nam⁴³); ลื้อ (LUE): kət³⁵, barj³⁵, kan³⁵; ิ่น (KN): tət³⁵, kət³⁵ (~ way⁴¹); ลาว (LAO): kət³⁵, lat⁴⁴; พวน (PN): kət³⁵, khan³³; จีนแคช (HK): tɕhak⁴⁴; อิมปี (MP): khwɛn⁴⁵; ม้ง (HM): thaɪ²⁴; เมียน (MN): tarj⁴⁵³, geen²⁴; ขมุ (KM): khrit, kéh; ไปร (PR): kət (~ raŋ); มัล (ML): kyət (~ yaŋ); มลาบรี (MB): prər.

กัน, (- ข้าว) /kap²¹ (~khaaw⁴²)/; อังกฤษ (ENG): condiments eaten with rice; คำเมือง (KMN): kam³⁵ kin²³; ลื้อ (LUE): kam³¹ kin³⁵; ิ่น (KN): kam³⁵ kin²³; ลาว (LAO): kap³⁵ khaw⁴⁴; พวน (PN): kham³⁵ kin³⁵; จีนแคช (HK): tsɔi⁴² phon²¹; อิมปี (MP): cɔ¹³ yɔ³¹; ม้ง (HM): ntsua³¹; เมียน (MN): lay³¹ hnaarj²⁴; ขมุ (KM): sán-phòɔŋ; ไปร (PR): pat saa, ciŋ saa; มัล (ML): khɔɔŋ ponj (~ gi saa); มลาบรี (MB):

gon-ree.

กัน₂ /kap²¹/ ; อังกฤษ (ENG): with; คำเมือง (KMN): kap³⁵; ลื้อ (LUE): po⁷³⁵; ขึ้น (KN): kap³⁵; ลาว (LAO): kap³⁵; พวน (PN): tooy³⁵; จีนแคะ (HK): wə³⁵; อิมปี้ (MP): khia³³ (ŋo³⁵ ~ no³⁵); ม้ง (HM): thia⁴⁵; เมี่ยน (MN): tshaw²⁴; ขมุ (KM): yəw²; ไปร (PR): təŋ; มัด (ML): gɿ; มลาบรี (MB): ləŋ.

กัน₃ (- คักหญ) /kap²¹ (~ dak²¹ nuu³²³) / ; อังกฤษ (ENG): rat trap; คำเมือง (KMN): khup³⁵ (~ nuu²³); ลื้อ (LUE): khup³⁵ (~ nuu³⁵), kheem³⁵ (~ nuu³⁵), ka-tam²¹³ (~ nuu³⁵); ขึ้น (KN): khup³⁵ (~ nuu²³); ลาว (LAO): kop³⁵ (~ nuu⁴³⁴), ka-tham³⁵ (~ nuu⁴³⁴); พวน (PN): khup³⁵ (~ nuu²³); จีนแคะ (HK): təhu² luj³⁵; อิมปี้ (MP): pi³¹ thū³¹ (ku³¹ chə³¹) khe³⁵; ม้ง (HM): ntsia⁴⁵; เมี่ยน (MN): bat⁴⁵, tam²⁴, naaw³¹ lor³¹; ขมุ (KM): káp; ไปร (PR): nip (~ nee); มัด (ML): təp (~ byee); มลาบรี (MB): tə-kup (~ hnəl).

กา(- คัมก) /kaa³² (~ tom⁴² naam³⁴) / ; อังกฤษ (ENG): kettle; คำเมือง (KMN): kaɿ²³; ลื้อ (LUE): kaa³⁵; ขึ้น (KN): mo⁴⁴ kaa²³; ลาว (LAO): kaa²³; พวน (PN): kaa³⁵ (~ tom⁴¹ nam⁴¹); จีนแคะ (HK): phu⁴ ɬui⁴² wəi³⁵; อิมปี้ (MP): ʔu³¹ lū³¹ (~ ʔi³⁵ cho⁴⁵³ phu¹³); ม้ง (HM): hɿ⁴² (~ tɕhau⁴⁵ de⁴²), hɿ⁴² kai²²; เมี่ยน (MN): peer³¹; ขมุ (KM): mɔw kɿa (~ tɔm ʔóm); ไปร (PR): ʔool kaa; มัด (ML): ʔool kɿa; มลาบรี (MB): tə-looɰ pə-ʔuh wɿrk.

กาก (- ข่าว) /kaak²¹ (~ khaaw⁴²) / ; อังกฤษ (ENG): fragments of chaff mixed; คำเมือง (KMN): kaak²³; ลื้อ (LUE): kaak²⁴; ขึ้น (KN): khaw⁴⁴ kaak²²; ลาว (LAO): kaak⁴⁴; พวน (PN): piə⁷²² khaw³³; จีนแคะ (HK): mi⁴² phok²¹; อิมปี้ (MP): kɔ³³ sɿ³¹; ม้ง (HM): ntshɿ⁴⁵ tshu³³; เมี่ยน (MN): tshu⁷⁴⁵ (kin⁴⁵³ ~); ขมุ (KM): ʔáaj; ไปร (PR): ŋkhu[?] saa; มัด (ML): khu[?]; มลาบรี (MB): yuuk khaw kooŋ.

กาง (~ ปีก) /kaaŋ³² (~ piik²¹) / , อังกฤษ (ENG): to spread (wings); คำเมือง (KMN): kaaŋ²³; ลื้อ (LUE): kaaŋ³⁶ (~ piik²⁴); ขึ้น (KN): kaaŋ²³ (~ piik²²); ลาว (LAO): kaaŋ²³; พวน (PN): ʔaa⁴¹, kaaŋ³⁶; จีนแคะ (HK): ta⁴² khoi³⁶ (~ yit⁴⁴); อิมปี (MP): phle⁴⁵³ (ʔa³¹ tū³⁶ ~); ม้ง (HM): nthuə²⁴ (~ ti²²); เมี่ยน (MN): ʔyaŋ³³ (~ daat⁴⁶); ขมุ (KM): kaaŋ (~ pa-n̄ir); ไปร (PR): p̄caat (~ pha-nar); มละ (ML): phyax (~ pha-nax); มลาบรี (MB): pyaŋ.

กางเกง /kaaŋ³² -keer³²/ ; อังกฤษ (ENG): trousers, pantaloons; คำเมือง (KMN): tew³³; ลื้อ (LUE): tew³⁶; ขึ้น (KN): teew²²; ลาว (LAO): soon⁴⁴; พวน (PN): soon³³; จีนแคะ (HK): khu⁴²; อิมปี (MP): ta³¹ kho³⁶; ม้ง (HM): t̄r²²; เมี่ยน (MN): haw²⁴; ขมุ (KM): s̄on̄, ไปร (PR): tiəw, มละ (ML): wee, มลาบรี (MB): soon.

ก้าง /kaaŋ⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): fish bone; คำเมือง (KMN): kaaŋ⁴⁴; ลื้อ (LUE): kaaŋ¹³; ขึ้น (KN): kaaŋ⁴⁴; ลาว (LAO): kaaŋ³⁶; พวน (PN): kaaŋ⁴¹; จีนแคะ (HK): kut²¹ (ŋ³⁶ ~); อิมปี (MP): ʔa³¹ kyū⁴⁵ (ŋo³¹ ~); ม้ง (HM): po⁴⁵ tsha³³ j̄iʃe²²; เมี่ยน (MN): buur⁴⁵³ (byaw³¹ ~); ขมุ (KM): ca-ʔaaŋ (~ káʔ); ไปร (PR): sa-ʔiaŋ (~ khaa); มละ (ML): ʔiaŋ (~ khaa); มลาบรี (MB): ja-ʔeeŋ (~ kaaʔ).

ก้าน /kaan⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): stem, stalk; คำเมือง (KMN): kaan⁴⁴; ลื้อ (LUE): kaan²¹³; ขึ้น (KN): kaan⁴⁴; ลาว (LAO): kaan³⁶; พวน (PN): kir²²; จีนแคะ (HK): ki³⁶ (fa³⁶ ~); อิมปี (MP): kan¹³ (ʔa³¹ ȳe³³ ~); ม้ง (HM): ko³³, ka²⁴; เมี่ยน (MN): kweer⁴⁵³; ขมุ (KM): khr̄oŋ, ไปร (PR): ŋkaa (~ raan); มละ (ML): ŋgə ~ gə; มลาบรี (MB): bleeŋ bak-kah.

กาฝาก /kaa³² -faak²¹/ ; อังกฤษ (ENG): parasitic plant; คำเมือง (KMN): kaa²³ faak³³ may⁴³, taa²³ khwaak³³; ลื้อ (LUE): kaa³⁶ faak²⁴; ขึ้น (KN): kaa²³ faak²², taan²³ faak²²; ลาว (LAO): kaa²³ faak⁴⁴; พวน (PN): kaa³⁶ faak²²; จีนแคะ (HK):

təhen²⁴ ๔๒¹; อี๋มปี้ (MP): ma³¹ khi⁴⁵ kɔ̃³³; ม้ง (HM): ntɔ̃³³ tɕw⁴⁵; เมี่ยน (MN):
 diaŋ³¹ seen³³ tɕaa³¹; ญ (KM): 𑜋𑜀𑜫 tɛk, ไปร (PR): sa-paay kaa, มัด (ML): miʔ;
 มลาบรี (MB): ɔ̃r-mil.

กาแฟ /kaa³²-fee³²/ ; อังกฤษ (ENG): coffee; คำเมือง (KMN): ka-fee³⁵; ลื้อ (LUE):
 kaa³⁵ fee³¹; ิ่น (KN): kaa²³ fee³⁵; ลาว (LAO): kaa²³ fee²³; พวน (PN): ka-fee³⁵;
 จีนแคช (HK): kɔ̃⁴² pui³⁵; อี๋มปี้ (MP): ka³³ fe³¹; ม้ง (HM): ka³³ fe²²; เมี่ยน (MN):
 ka-fəy³³; ญ (KM): ka-fɛɛ; ไปร (PR): ka-fee; มัด (ML): ka-fee; มลาบรี (MB):
 khe-phae.

กำม /kaam⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): claws of a crab; คำเมือง (KMN): kim³⁵ (~ puu²³); ลื้อ
 (LUE): kiim³¹ (~ puu³⁵); ิ่น (KN): kiim³⁵ (~ puu²³); ลาว (LAO): kiim³⁵ (~
 puu²³); พวน (PN): ɲaap²² ɲooŋ⁴¹ (~ puu³⁵); จีนแคช (HK): hai⁴² khiəm²⁴; อี๋มปี้
 (MP): lo³¹ mɔ̃³³ (khi³¹ khyɔ̃⁴⁵ ~); ม้ง (HM): cia⁴² (~ tɕau⁴⁵ tɕi²²); เมี่ยน (MN):
 gim³¹ (gway³¹ ~); ญ (KM): rwɛɛk (~ tɕaam); ไปร (PR): ɲkup (~ caar); มัด
 (ML): pok (~ yeeng); มลาบรี (MB): rum-kuum (~ geeɣh).

กำมปู้ /kaam⁴² puu³²/ ; อังกฤษ (ENG): rain tree; คำเมือง (KMN): cham²³ chaɔ²³; ลื้อ
 (LUE): kaw³⁵ sam³¹ saa³⁵; ิ่น (KN): (kaw⁴¹) som⁴⁴ saa²³; ลาว (LAO): ton³⁵
 sam²³ saa⁴³⁴; พวน (PN): kaw³⁵ som³³ saa²³; จีนแคช (HK): thai²¹ ๔๒¹; อี๋มปี้
 (MP): sɔ̃³³ so³¹ ɔ̃³⁵; ม้ง (HM): --; เมี่ยน (MN): təham²⁴ təhaa²⁴; ญ (KM): sám
 sáa (tɔ̃t ~); ไปร (PR): lam sa-lii; มัด (ML): lam-sam phuu saʔ; มลาบรี (MB):
 --.

กำว /kaaw⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): to take a step; คำเมือง (KMN): jaar³¹; ลื้อ (LUE):
 jaar³¹, kaaw²¹³; ิ่น (KN): jaar³¹; ลาว (LAO): jaar²¹; พวน (PN): jaar³¹;
 จีนแคช (HK): har²⁴; อี๋มปี้ (MP): ʔa³¹ thɔ̃³¹ khlõ³⁵; ม้ง (HM): tshai³³ tɕus²¹; เมี่ยน

(MN): laam²⁴; ฆมุ (KM): cáay; ไปร (PR): pcaaw rər, มัด (ML): yaal (~ cak);
มลาบรี (MB): pə-dwaaw bluɯ?

กำ₂ /kaaw⁴²/, อังกฤษ (ENG): step (clf.); คำเมือง (KMN): kaaw⁴⁴; ลื้อ (LUE):
kaaw²¹³; ขึ้น (KN): kaaw⁴⁴; ลาว (LAO): kaaw³⁵; พวน (PN): kaaw⁴¹; จีนแคช
(HK): phu²¹; อิมปี (MP): thɯ³¹; ม้ง (HM): tɕua²¹ (tshai³³ i⁴⁵ ~); เมียน (MN):
laam²⁴; ฆมุ (KM): káan; ไปร (PR): pcaaw (piə ~); มัด (ML): yaal (mɔ̌oy ~);
มลาบรี (MB): --.

กำ(- ไร่) /kam³² (~ way³⁴) /, อังกฤษ (ENG): to hold in one's hand; คำเมือง (KMN):
kam²³; ลื้อ (LUE): kam³⁵; ขึ้น (KN): kam²³; ลาว (LAO): kam²³; พวน (PN): kam³⁵;
จีนแคช (HK): tsɔk²¹; อิมปี (MP): ɲɛ¹³ (~ thɔ¹³); ม้ง (HM): ɲe²¹; เมียน (MN):
nan⁴⁵³; ฆมุ (KM): cáp (~ pəh); ไปร (PR): ɲam; มัด (ML): kəŋ (~ yaʔ), hɲam (~
thii); มลาบรี (MB): tooc kuum.

กำไล /kam³² -lay³²/, อังกฤษ (ENG): bangle, anklet; คำเมือง (KMN): wɔŋ⁴³ kheen²³,
ca-kheen²³; ลื้อ (LUE): kham²⁴ may³¹; ขึ้น (KN): kir²² may³⁵; ลาว (LAO): kor³⁵
kheen⁴³⁴; พวน (PN): pɔɔ²² heen²³; จีนแคช (HK): ɕiu⁴² lian²¹; อิมปี (MP): ki³¹
to³⁵; ม้ง (HM): tɔ̌⁴² mpe⁴⁵; เมียน (MN): tɕɛm³¹; ฆมุ (KM): làat (~ tiʔ); ไปร (PR):
ɲcheen; มัด (ML): nthoŋ thii; มลาบรี (MB): hlɛɛŋ.

กิ่ง /kir²¹/, อังกฤษ (ENG): branch; คำเมือง (KMN): kir³³; ลื้อ (LUE): kir²⁴; ขึ้น (KN):
kir²²; ลาว (LAO): ɲir²¹, kir²¹; พวน (PN): kir²²; จีนแคช (HK): ki³⁵ (ɕu²¹ ~),
อิมปี (MP): ʔɛ³¹ lɛ³¹; ม้ง (HM): ce³¹ ntɔ̌³³; เมียน (MN): tshaɣ⁴ (diəŋ³¹ ~),
gwaa³¹ (diəŋ³¹ ~); ฆมุ (KM): lɔŋ; ไปร (PR): ɲkaa (~ lam); มัด (ML): thwǎa (~
ʔuəŋ); มลาบรี (MB): lə-geeʔ (~ laam).

กิ้งก่า /kin⁴² -kaa²¹/ ; อังกฤษ (ENG): chameleon, คำเมือง (KMN): cak³⁵ kaa³³; ลื้อ (LUE): meen³¹ cak³⁵ kaa³⁵; จีน (KN): cak³⁵ kaa²²; ลาว (LAO): poom²³; พวน (PN): ca-koon²²; จีนแคะ (HK): tɕin⁴² ka²¹; อิมปี (MP): ɲɔ³³ hɔ³⁵; ม้ง (HM): na⁴⁵ qa³³ tua⁴² tsɔ⁴⁵; เมี่ยน (MN): ka-sey³¹ tɕɔŋ²⁴; ขมุ (KM): thaən trɔɔl; ไปร (PR): ŋkhɔy; มล (ML): khɔy; มลาบรี (MB): ɣŋ-ɣuŋ, weet.

กิ้งกือ /kin⁴² -kii³²/ ; อังกฤษ (ENG): millipede, คำเมือง (KMN): meen³⁵ seen²³ tiin²³; ลื้อ (LUE): meen³⁵ seen³⁵ tiin³⁵; จีน (KN): meen³⁵ seen²³ tiin²³; ลาว (LAO): meen²³ nam³⁵ maak⁴⁴; พวน (PN): meen³⁵ boŋ⁴¹ kii³⁵; meen³⁵ seen²³ tiin³⁵; จีนแคะ (HK): ŋ³⁵ kuŋ⁴² tɕhuŋ²⁴; อิมปี (MP): mɛ³¹ sen³³ tjin³³; ม้ง (HM): ka⁴⁵ lua³¹ nɛ²²; เมี่ยน (MN): keeŋ³¹ tɕaay²⁴; ขมุ (KM): klɛc wɛc; ไปร (PR): ʔeep moon; มล (ML): khuək ʔɔɔl; มลาบรี (MB): hn-tɔɔc kweec.

กิน /kin³²/ ; อังกฤษ (ENG): to eat, คำเมือง (KMN): kin²³; ลื้อ (LUE): kin³⁵; จีน (KN): kin²³; ลาว (LAO): kin²³; พวน (PN): kin³⁵; จีนแคะ (HK): ɕit⁴⁴; อิมปี (MP): ɔɔ¹³; ม้ง (HM): nɔ⁴²; เมี่ยน (MN): pan²²; ขมุ (KM): phəɔʔ; ไปร (PR): poŋ (~ saa); มล (ML): poŋ (~ saa); มลาบรี (MB): ʔɪɪʔ (~ yuuk), boŋ (~ kaaʔ), ɲɪɪ (~ ɣn-ree), wɪɪk (~ ɣn-raaʔ).

กื (- ทอผ้า) /kii²¹ (~ thoɔ³² phaa⁴²) / ; อังกฤษ (ENG): loom, คำเมือง (KMN): kii³³; ลื้อ (LUE): kii²⁴ (~ tam²⁴ huuk²⁴); จีน (KN): kii²²; ลาว (LAO): kii²¹; พวน (PN): kii²² (~ tam²² huu²²); จีนแคะ (HK): kaŋ³⁵ pu⁴² ki³⁵; อิมปี (MP): ki³⁵ (~ la³¹ phai³⁵ chɿ⁴⁵); ม้ง (HM): tu²² ntɔ²² ntau⁴⁵; เมี่ยน (MN): tɕey³³ (~ dat⁴⁵ dia³³); ขมุ (KM): kii (~ kɛh ruuk); ไปร (PR): kii; มล (ML): hɪup; มลาบรี (MB): --.

กื₂ /kii²¹/ ; อังกฤษ (ENG): how many, how much; คำเมือง (KMN): kii⁴⁴; ลื้อ (LUE): kii²⁴ (~ khun³¹); จีน (KN): kii²² (~ khun³⁵); ลาว (LAO): cak³⁵; พวน (PN): sak³⁵

(mi³⁵ luu³¹ ~ khon³⁵); จีนแคช (HK): ki⁴²; อี๋มปี้ (MP): khu³³ lu⁴⁵³ (~ tɕ³³ lo⁴⁵³); ม้ง (HM): pe²² tɕa³¹; เมี่ยน (MN): ba²¹ tsia²⁴; ขมุ (KM): sɔh, ไปร (PR): ma-naa seʔ; มัด (ML): seʔ (~ loŋ, ~ naŋ); มลาบรี (MB): pən-ʔdɛr.

กุ้ง /kuŋ⁴²/; อังกฤษ (ENG): prawn, shrimp; คำเมือง (KMN): kuŋ⁴⁴; ลื้อ (LUE): kuŋ²¹³; ขึ้น (KN): kuŋ⁴⁴; ลาว (LAO): kuŋ³⁵; พวน (PN): kuŋ⁴¹; จีนแคช (HK): ha²⁴, ha²¹ kuŋ³⁵; อี๋มปี้ (MP): chi³¹ py³⁵; ม้ง (HM): ɕ³³; เมี่ยน (MN): tɕhaa³³; ขมุ (KM): ntah; ไปร (PR): khooc; มัด (ML): khoot; มลาบรี (MB): leŋ-pen.

ถูก /kut²¹/; อังกฤษ (ENG): amputated, cut off; คำเมือง (KMN): kut³⁵; ลื้อ (LUE): kot³⁵ (haaŋ³⁵ ~); ขึ้น (KN): kut³⁵; ลาว (LAO): kot³⁵; พวน (PN): kut³⁵; จีนแคช (HK): fui⁴² (~ ɕui⁴²), thon³⁵ (~ mui³⁵); อี๋มปี้ (MP): che⁴⁵; ม้ง (HM): nɕ²²; เมี่ยน (MN): tɕuat²¹; ขมุ (KM): kɔt; ไปร (PR): nthac; มัด (ML): kut; มลาบรี (MB): gəl-guut.

กู /ku²²/; อังกฤษ (ENG): I; คำเมือง (KMN): ku²³; ลื้อ (LUE): ku³⁵; ขึ้น (KN): ku²³; ลาว (LAO): ku²³; พวน (PN): ku³⁵; จีนแคช (HK): ŋai²⁴; อี๋มปี้ (MP): ŋo³⁵; ม้ง (HM): ku⁴; เมี่ยน (MN): ʔia³³; ขมุ (KM): ʔoŋ, ไปร (PR): ʔoŋ, มัด (ML): ʔon; มลาบรี (MB): ʔoh, ʔooh.

เก็บ₁ /kep²¹/; อังกฤษ (ENG): to pick up; คำเมือง (KMN): kep³⁵; ลื้อ (LUE): kep³⁵; ขึ้น (KN): kep³⁵; ลาว (LAO): kep³⁵; พวน (PN): kep³⁵; จีนแคช (HK): kiəm⁴²; อี๋มปี้ (MP): kɔ⁴⁵; ม้ง (HM): kha²¹; เมี่ยน (MN): tɕo⁴⁵, dzaw²³²; ขมุ (KM): ráyh (~ mɔt); ไปร (PR): ʔat (~ leh); มัด (ML): wayh (~ khoon); มลาบรี (MB): klep (~ pleʔ ləmthrk).

เก็บ₂ /kep²¹/; อังกฤษ (ENG): to keep; คำเมือง (KMN): kep³⁵ (~ way⁴³); ลื้อ (LUE): kep³⁵ (~ way²²); ขึ้น (KN): ʔaw³⁵ way⁴¹; ลาว (LAO): kep³⁵, ʔaw²³ way³⁵;

พวน (PN): ʔaw³⁵ way⁴¹; จีนแคช (HK): piɔŋ⁴² khi⁴²; อิมปี้ (MP): ku⁴⁵ tho¹³; ม้ง (HM): khae²¹ tɕia³³; เมียน (MN): sɔw³³; ขมุ (KM): mɔɔt pəh, ไปร (PR): ʔet (~ 1aʔ), kep (~ 1aʔ); มัด (ML): wayh yaʔ; มลาบรี (MB): klep dook.

เกล็ด (~ ปลา) /klet²¹ (~ pla³²) /; อังกฤษ (ENG): fish scales; คำเมือง (KMN): ket³⁵; ลื้อ (LUE): ket³⁵ (tho³⁵ ~ pa³⁵); ทิน (KN): ket³⁵ (~ pa²³); ลาว (LAO): ket³⁵ (~ pa²³); พวน (PN): ket³⁵ (~ pa³⁵); จีนแคช (HK): lin³⁵ (ŋ³⁵ ~); อิมปี้ (MP): ʔa³¹ ki³¹ (ŋo³¹ ~); ม้ง (HM): mpla³³; เมียน (MN): tɕia²⁴ (byaw³¹ ~); ขมุ (KM): mliik (~ kɔʔ); ไปร (PR): ŋkhor (~ khaa); มัด (ML): klet (~ khaa); มลาบรี (MB): kleet (~ kaaʔ).

เกลี่ย /kliə²¹ /; อังกฤษ (ENG): to level down; คำเมือง (KMN): paat³³; ลื้อ (LUE): khee²⁴; ทิน (KN): khee²² (~ din³⁵), paat²² (~ khaw⁴⁴ hi⁴⁴ peer³⁵); ลาว (LAO): khuuy³⁵; พวน (PN): kho³⁵ (~ din³⁵), kwaat²² (~ khaw³³); จีนแคช (HK): tɕoŋ⁴⁴ phiəŋ²⁴; อิมปี้ (MP): yɛ³³ pɿ³¹; ม้ง (HM): muə⁴⁵ plia³³; เมียน (MN): kweet⁴⁵, kwaay³¹; ขมุ (KM): slɔy, ไปร (PR): cuet, มัด (ML): bliñ; มลาบรี (MB): ɕir-caas, ɕir-caayh.

เกลียด /kliət²¹ /; อังกฤษ (ENG): to hate; คำเมือง (KMN): car³⁵; ลื้อ (LUE): car³¹, khi²¹³ cə³⁵; ทิน (KN): car³⁵; ลาว (LAO): sar²³; พวน (PN): sar³⁵; จีนแคช (HK): ʔat²¹; อิมปี้ (MP): ʔu³¹ ɲi⁴⁵³; ม้ง (HM): ntsu⁴⁵; เมียน (MN): dzɔwŋ³³; ขมุ (KM): ŋkhaal, ไปร (PR): seh ʔaŋ; มัด (ML): ɲon; มลาบรี (MB): ɟr-muuk.

เกลือ /kliə³² /; อังกฤษ (ENG): salt; คำเมือง (KMN): kiə²³, kiə²³; ลื้อ (LUE): koə³⁵; ทิน (KN): koə²³; ลาว (LAO): kiə²³; พวน (PN): kiə³⁵; จีนแคช (HK): yam²⁴; อิมปี้ (MP): so³³ to³¹ ~ si³³ to³¹; ม้ง (HM): ɲi²⁴; เมียน (MN): dzaw⁴⁵³; ขมุ (KM): mɔar, ไปร (PR): suək, มัด (ML): suək; มลาบรี (MB): swak.

เกล็ดจอ /kleŋ⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): chloasma; คำเมือง (KMN): khii⁴⁴ sŋŋ⁴⁴; ลื้อ (LUE): khii²¹³ kheen²¹³; จีน (KN): khiu⁴⁴ kheen⁴⁴; ลาว (LAO): khii⁴⁴ cŋŋ³⁵; พวน (PN): hien⁴¹; จีนแคะ (HK): pot²¹ sŋŋ⁴²; อิมปี (MP): khi³¹ khian³³; ม้ง (HM): mo⁴⁵ tsha⁴⁵ tsŋŋ³¹; เมี่ยน (MN): tɕaaj³¹ peen³³; ขมุ (KM): phrɔ̌aj, ไปร (PR): waaj, มัด (ML): ?iək khii sŋŋ; มลาบรี (MB): --.

เกวียน /kwien³²/ ; อังกฤษ (ENG): bullock cart; คำเมือง (KMN): loo⁴³; ลื้อ (LUE): loo²²; จีน (KN): loo⁴¹; ลาว (LAO): loo³⁵; พวน (PN): loo⁴¹; จีนแคะ (HK): ŋeɯ²⁴ tɕha³⁵; อิมปี (MP): lo¹³; ม้ง (HM): lua⁴⁵ ju⁴²; เมี่ยน (MN): ŋoŋ³¹ tshia³³ phiŋ³³; ขมุ (KM): loo, ไปร (PR): loo, มัด (ML): loo (~ buəʔ); มลาบรี (MB): ?ii loo.

เกา /kaw³²/ ; อังกฤษ (ENG): to scratch; คำเมือง (KMN): kaw²³; ลื้อ (LUE): kaw³⁵; จีน (KN): kaw²³; ลาว (LAO): kaw²³; พวน (PN): kaw³⁵; จีนแคะ (HK): tɕau⁴²; อิมปี (MP): pyɔ³⁵; ม้ง (HM): kha⁴⁵; เมี่ยน (MN): paay⁴⁵³; ขมุ (KM): khòr, ไปร (PR): kih; มัด (ML): kih; มลาบรี (MB): krac-krwec.

เก่า /kaw²¹/ ; อังกฤษ (ENG): old (of things); คำเมือง (KMN): kaw³³; ลื้อ (LUE): kaw²⁴; จีน (KN): kaw²²; ลาว (LAO): kaw²¹; พวน (PN): kaw²²; จีนแคะ (HK): khiu²¹; อิมปี (MP): ?a³¹ li³⁵; ม้ง (HM): qu⁴⁵; เมี่ยน (MN): loo²³²; ขมุ (KM): phrɪm; ไปร (PR): khrem; มัด (ML): pheem, phyeem; มลาบรี (MB): preem.

เก้า /kaaw⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): nine; คำเมือง (KMN): kaw⁴⁴; ลื้อ (LUE): kaw²¹³; จีน (KN): kaw⁴⁴; ลาว (LAO): kaw³⁵; พวน (PN): kaw⁴¹; จีนแคะ (HK): kiɯ⁴²; อิมปี (MP): kau¹³; ม้ง (HM): cua⁴²; เมี่ยน (MN): duə³¹; ขมุ (KM): káw, khàl; ไปร (PR): kaw ʔan; มัด (ML): kaw; มลาบรี (MB): gas, gayh, kaaw.

เกาะ (บก-) /koʔ²¹ (nok³⁴ ~ ʔ) ; อังกฤษ (ENG): to perch; คำเมือง (KMN): cap³⁵; ลื้อ

(LUE): cap³⁵; จีน (KM): cap³⁵ (nok⁴⁴ ~ hoo⁴¹); ลาว (LAO): cap³⁵; พวน (PM): cap³⁵; จีนแคะ (HK): xi³⁵ (tiau³⁵ ɬu²¹ ~), อิมปี (MP): khyɔ³⁵ (ɲa⁴⁵ yo³¹ ~); ม้ง (HM): tʃaɪ²²; เมี่ยน (MN): dzop²¹; ญ (KM): tri:p, ไปร (PR): niəp, มัด (ML): koʔ (seem ~); มลาบรี (MB): cɔot.

เกิด /kəɪt²¹/; อังกฤษ (ENG): born; คำเมือง (KMN): koət³³; ลื้อ (LUE): koət²⁴; จีน (KM): koət²² (~luuk³¹); ลาว (LAO): koət⁴⁴; พวน (PM): koət²²; จีนแคะ (HK): tɕhut²¹ ɬɛ⁴²; อิมปี (MP): ɕɔ³⁵; ม้ง (HM): yu³¹; เมี่ยน (MN): yuur²³² (~kuu³¹ ɲaa²³²), dzia²² tɔɔn³³ (tuur²³² ~); ญ (KM): kət; ไปร (PR): koət (~niəm naa); มัด (ML): kət; มลาบรี (MB): bə-kɾɪt (~ʔak ʔeew).

เกิน /kəɔn²²/; อังกฤษ (ENG): too much; คำเมือง (KMN): lam⁴³; ลื้อ (LUE): lam²²; จีน (KM): lam⁴¹ (phet³⁵ ~); ลาว (LAO): liə⁴³⁴, kəɔn²³; พวน (PM): lam⁴¹ pay²³ (laay²³ ~); จีนแคะ (HK): kuɔ⁴²; อิมปี (MP): cɔ⁴⁵³ y¹³; ม้ง (HM): tʃha⁴²; เมี่ยน (MN): tɕia²⁴ daaɲ²²; ญ (KM): ha lɛə, ha kləay, ไปร (PR): dok ʔeem, มัด (ML): kɔɔn; มลาบรี (MB): --.

เกี่ยว /kiəw²¹/; อังกฤษ (ENG): to cut with a sickle, to reap; คำเมือง (KMN): kiəw³³; ลื้อ (LUE): kiəw²⁴ (~khaw²¹³); จีน (KM): keew²² (~khaw⁴⁴); ลาว (LAO): kiəw²¹; พวน (PM): kiəw²² (~khaw³³); จีนแคะ (HK): kot²¹ wɔ³⁵; อิมปี (MP): keu¹³ (kɔ³³ ~); ม้ง (HM): hlai²²; เมี่ยน (MN): kaat⁴⁵ (~byaw³¹); ญ (KM): kiəw (~ɲɔʔ); ไปร (PR): koʔ, kiəw, มัด (ML): kiəw (~ɲuəʔ); มลาบรี (MB): theet.

เกี่ยวข้อง /kiəw²¹ khɔɲ⁴²/; อังกฤษ (ENG): related; คำเมือง (KMN): dɔɔɲ³⁵, kiəw³³ khɔɲ⁴⁴; ลื้อ (LUE): dɔɔɲ³⁵ kan³⁵; จีน (KM): dɔɔɲ³⁵ kan²³; ลาว (LAO): kiəw²¹, dɔɔɲ²³ kan²³; พวน (PM): dɔɔɲ³⁵ kan³⁵; จีนแคะ (HK): paɲ³⁵ kau³⁵; อิมปี (MP): su⁴⁵ pei¹³; ม้ง (HM): tshě⁴⁵ ʒe³³; เมี่ยน (MN): tɕaa³³ niəm²²; ญ (KM): ʔdɔɔɲ,

ไปร (PR): kiəw nuəy, มัด (ML): byɿ̌ doon, มลาบรี (MB): ---.

เกือบ /kʰiəp²¹/, อังกฤษ (ENG): almost, nearly, คำเมือง (KMN): meɽ³⁵, him³⁵; ลื้อ (LUE): sa-daay³⁵ (~ tok³⁵), meɽ³⁵ (~ tem³⁵); จีน (KN): meɽ³⁵ (~ tem²³, ~ taay²³); ลาว (LAO): kʰəp⁴⁴, meɽ³⁵; พวน (PN): sa-daa³⁵ (~ tem³⁵); จีนแคะ (HK): tɕha³⁵ tip⁴⁴, อีเมปี้ (MP): so⁴⁵³ (~ si⁴⁵³), ม้ง (HM): yua²⁴ lua³¹, เมี่ยน (MN): ʔa-lam³¹; ขมุ (KM): bəay, mbəay, ไปร (PR): sa-daɽ, มัด (ML): yim khay (~ pol), มลาบรี (MB): sa-ɽɿ̌ɽɿ̌c.

แก่ /keɛ²¹/, อังกฤษ (ENG): old (of persons), คำเมือง (KMN): thaw⁴⁴, ลื้อ (LUE): thaw²¹³, จีน (KN): thaw⁴⁴, ลาว (LAO): thaw⁴⁴, พวน (PN): thaw³³, จีนแคะ (HK): lo⁴² (~ pin³⁵), อีเมปี้ (MP): ʔɛ³¹ ke³¹ (chɿ̌³⁵ ~), ม้ง (HM): lau²², เมี่ยน (MN): koo²⁴ (mien³¹ ~), ขมุ (KM): thəw, ไปร (PR): mpreh, มัด (ML): byeh (phyam ~), มลาบรี (MB): sak kəm-ruuyh, kəm-ruus.

แก่ /keɛ²¹/, อังกฤษ (ENG): mature (of fruit), คำเมือง (KMN): keɛ³³, ลื้อ (LUE): keɛ²⁴, จีน (KN): keɛ²², ลาว (LAO): keɛ²¹, พวน (PN): keɛ²², จีนแคะ (HK): lo⁴², อีเมปี้ (MP): ʔɛ³¹ ke³¹ (ʔɛ³¹ si³¹ ~), ม้ง (HM): lau²² tɛ²², เมี่ยน (MN): koo²⁴ (piəw⁴⁵³ ~), ขมุ (KM): kɛɛ, ไปร (PR): mpraak, มัด (ML): khloom (phleɽ ~), มลาบรี (MB): tuɿ̌-taɽ (pleɽ ~).

แก้ /keɛ²¹/, อังกฤษ (ENG): to untie, คำเมือง (KMN): tee³⁵ (~ ʔɔɔk³³), ลื้อ (LUE): keɛ²¹³ (~ soɔ²¹³), tee³¹ (~ cəək³³), จีน (KN): tee³⁵ (~ cəək³¹ ʔɔɔk²²), ลาว (LAO): keɛ³⁵ (~ ʔɔɔk⁴⁴), พวน (PN): keɛ⁴¹, จีนแคะ (HK): tɕhak²¹ (~ khɔi³⁵), อีเมปี้ (MP): phǐ⁴⁵³, ม้ง (HM): dai²², เมี่ยน (MN): tɕay⁴⁵³, ขมุ (KM): káh, ไปร (PR): ʔiit, มัด (ML): yih (~ leh), มลาบรี (MB): ruuuh.

แกง /keɛŋ^{32/} ; อังกฤษ (ENG): curry, คำเมือง (KMN): keɛŋ²³; ลื้อ (LUE): keɛŋ³⁵; จีน (KN): keɛŋ²³; ลาว (LAO): keɛŋ²³; พวน (PN): keɛŋ³⁵; จีนแคช (HK): tshoɪ⁴² ɕui⁴²; อิมปี (MP): chɔ̃¹³ (ŋo³¹ ~); ม้ง (HM): ʒau⁴⁵ qa⁴⁵, ʒau⁴⁵ tʃua³¹; เมียน (MN): tsəw⁴⁵³ lay³³ thoɔŋ³³; ญู (KM): mriiʔ; ไปร (PR): kək (~ khaa); มัด (ML): kək; มลาบรี (MB): ɣn-ree.

แก่ง /keŋ^{21/} ; อังกฤษ (ENG): rapids, คำเมือง (KMN): keŋ³³; ลื้อ (LUE): keɛŋ²⁴; จีน (KN): keŋ²²; ลาว (LAO): haat⁴⁴; พวน (PN): keŋ²²; จีนแคช (HK): khe³⁵; อิมปี (MP): ʔa³¹ kho¹³ loʔ³³ yo³³ mo³³ ʔi³⁵ cho⁴⁵³ khũə⁴⁵³ ɲi⁴⁵ tho¹³; ม้ง (HM): kə̌²² de⁴²; เมียน (MN): doʔ²¹ tshəw³³; ญู (KM): kəŋ; ไปร (PR): nthah; มัด (ML): ɲul leh sək (~ taʔ kwə̌); มลาบรี (MB): keeptrip-trump.

แก่น /kən^{21/} ; อังกฤษ (ENG): heart-wood (as of trees), คำเมือง (KMN): keen²³; ลื้อ (LUE): keen³⁵ (~ may²²); จีน (KN): keen²³ (~ may⁴¹); ลาว (LAO): keen²³ (~ may³⁵); พวน (PN): keen³⁵; จีนแคช (HK): ɕu¹ sim³⁵; อิมปี (MP): kɛn³³; ม้ง (HM): lu⁴⁵ plaɪ²⁴ ntɔ̌³³; เมียน (MN): diəŋ³¹ keʔ⁴⁵; ญู (KM): kɛn; ไปร (PR): keen loŋ; มัด (ML): kɛn ʔuəŋ; มลาบรี (MB): keen (~ laam).

แก้ม /keem^{42/} ; อังกฤษ (ENG): cheek, คำเมือง (KMN): keem⁴⁴; ลื้อ (LUE): keem²¹³; จีน (KN): keem⁴⁴; ลาว (LAO): keem³⁵; พวน (PN): keem⁴¹; จีนแคช (HK): miəŋ⁴²; อิมปี (MP): mi³¹ pɔ̌³³; ม้ง (HM): phlu³³; เมียน (MN): kham³¹ puy³³; ญู (KM): pɔ̌om; ไปร (PR): khaaŋ; มัด (ML): boom; มลาบรี (MB): ʔak plok, ʔak meew.

แก๊ว /kren^{32/} ; อังกฤษ (ENG): undeveloped (as fruit), คำเมือง (KMN): keɛt³¹, khen⁴³; ลื้อ (LUE): deɛ²¹³, ceɛ²¹³ (khun³¹ ~); จีน (KN): keɛt³¹ (ma-moor³¹ ~); ลาว (LAO): ʔiŋ³⁵; พวน (PN): deŋ⁴¹ (ma-som³³ ~), keɛt³¹ (khon³⁵ ~); จีนแคช (HK): ʔe⁴² (~ ɕu¹); อิมปี (MP): ce⁴⁵³; ม้ง (HM): co⁴⁵ po⁴⁵; เมียน (MN): keʔ²¹ keʔ⁴⁵; ญู

(KMN): kɛt; ไปร (PR): ron; มัด (ML): Nip; มลาบรี (MB): loon.

แก้ง /kleŋ⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): to bother, to annoy; คำเมือง (KMN): kɛŋ⁴⁴, khuay³⁵; ลื้อ (LUE): khwii³¹ (~ kan³⁵); ขึ้น (KN): kɛŋ⁴⁴; ลาว (LAO): ɲaan²³; พวน (PN): khuy³⁵; จีนแคช (HK): tɔn⁴² kur³⁵; อิมปี (MP): ti³³ khi³¹ khe³⁵; ม้ง (HM): tha⁴⁵; เมี่ยน (MN): tshuaŋ⁴⁵; ญ (KM): ɬɔɔ, ไปร (PR): khooy (~ ʔah); มัด (ML): kɛŋ (~ pol); มลาบรี (MB): --.

เกลบ /kleep²¹/ ; อังกฤษ (ENG): chaff, husk (of paddy); คำเมือง (KMN): keep³³ kee³³, keep³³ khoon⁴⁴; ลื้อ (LUE): keep⁴; ขึ้น (KN): keep²²; ลาว (LAO): keep⁴⁴; พวน (PN): keep²²; จีนแคช (HK): khor³⁵; อิมปี (MP): pu³¹ khe³³; ม้ง (HM): sua³³; เมี่ยน (MN): bioŋ⁴⁵; ญ (KM): ŋkɔam; ไปร (PR): khlak; มัด (ML): khlək; มลาบรี (MB): kleep.

แก้ว /keew⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): glass; คำเมือง (KMN): keew⁴⁴, kɔk³⁵, cɔok³³; ลื้อ (LUE): keew²¹³; ขึ้น (KN): cɔok²², sa-loop³¹; ลาว (LAO): cɔok⁴⁴; พวน (PN): keew⁴¹; จีนแคช (HK): tɔur³⁵; อิมปี (MP): ku³¹ kə⁴⁵ lɔ³³; ม้ง (HM): kho⁴⁵ de⁴²; เมี่ยน (MN): tsaan⁴⁵³; ญ (KM): kɛew; ไปร (PR): sa-lun ʔɔok; มัด (ML): keew ʔɔok; มลาบรี (MB): kɔk.

แก่ว /kwer²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to sway (something) back and forth; คำเมือง (KMN): kwer³³, kweer³³; ลื้อ (LUE): kwer⁴; ขึ้น (KN): kwer²²; ลาว (LAO): kway²³; พวน (PN): kwer²²; จีนแคช (HK): yeu⁴; อิมปี (MP): wɿ³⁵; ม้ง (HM): ki²⁴; เมี่ยน (MN): fer²⁴ (~ diəŋ³¹ kan²⁴), hiat⁴⁵ (~ tuay⁴⁵³); ญ (KM): kɛt wɛt; ไปร (PR): wir (~ lam); มัด (ML): wəy (~ thaɿ); มลาบรี (MB): pɛl-dweel.

แก่ว₂ /kwer²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to sway (bodypart) back and forth; คำเมือง (KMN):

swaay³³; ลื้อ (LUE): kwer²⁴; ิ่น (KN): kwer²²; ลาว (LAO): kweer²¹; พวน (PN): kwer²²; จีนแคช (HK): fin⁴²; อิมปี (MP): wɛ³⁵; ม้ง (HM): cw³³; เมี่ยน (MN): hwer²⁴ (~ puɔ²³²); ญ (KM): páy pát (~ ntáaʔ); ไปร (PR): wəy (~ nthaʔ lool); มัด (ML): wəy (~ thuulool); มลาบรี (MB): bal-tuuw.

เกาะ /keʔ²¹/; อังกฤษ (ENG): to take out; คำเมือง (KMN): keʔ³⁵; ลื้อ (LUE): keʔ³⁵; ิ่น (KN): keʔ³⁵; ลาว (LAO): keʔ³⁵; พวน (PN): keʔ³⁵; จีนแคช (HK): pak²¹, ke⁴²; อิมปี (MP): chɛ¹³; ม้ง (HM): tɛ⁴; เมี่ยน (MN): meʔ⁴⁵; ญ (KM): làac; ไปร (PR): phlɔok; มัด (ML): liit; มลาบรี (MB): krep.

โก้ง /koŋ³²/; อังกฤษ (ENG): crooked; คำเมือง (KMN): cuʔ³⁵ (~ ʔaw²³); ลื้อ (LUE): khii²¹³ looʔ³³; ิ่น (KN): cuʔ³⁵ (~ ʔaw³⁵ ɲən³⁵); ลาว (LAO): koŋ²³; พวน (PN): cuʔ³⁵; จีนแคช (HK): hoʔ²¹ (~ jin³⁵); อิมปี (MP): kwe³¹ yu⁴⁵³; ม้ง (HM): ntsia²²; เมี่ยน (MN): koŋ²²; ญ (KM): pən-thɛm; ไปร (PR): kot, ɲok; มัด (ML): cuʔ (~ ʔet khɔŋ ʔah); มลาบรี (MB): thɛrplwak ʔeek.

โก้ง₂ /koŋ³² (lar²³ ~ ʔ)/; อังกฤษ (ENG): humpbacked; คำเมือง (KMN): koŋ³³ (lar²³ ~), koŋ³³ (lar²³ ~); ลื้อ (LUE): koŋ³⁵ (lar³⁵ ~); ิ่น (KN): koŋ²² (lar²³ ~); ลาว (LAO): khot³⁵ (lar⁴³⁴ ~); พวน (PN): koŋ²² (lar²³ ~); จีนแคช (HK): ku³⁵; อิมปี (MP): khɛ³⁵ (ta³¹ kɛ³¹ ~); ม้ง (HM): khɛ⁴ po⁴⁵; เมี่ยน (MN): tɛu⁴⁵ (tɛaay⁴⁵³ ~); ญ (KM): làk khɔl; ไปร (PR): koŋ mɔon; มัด (ML): khoŋ (khon ~); มลาบรี (MB): cɛl-dool.

โก้ง /koŋ²¹/; อังกฤษ (ENG): to bend, to arch; คำเมือง (KMN): haaw⁴³ (~ daam⁴⁴ may⁴³); ลื้อ (LUE): kuŋ⁴; ิ่น (KN): haaw⁴¹ (~ dam⁴¹ may⁴¹); ลาว (LAO): bet³⁵ (~ naa⁴⁴ may³⁵); พวน (PN): koŋ²² (may⁴¹ ~); จีนแคช (HK): wan³⁵; อิมปี (MP): kɔ¹³; ม้ง (HM): ʃɛ¹ nɛ⁴, nta³³ nɛ⁴; เมี่ยน (MN): daar²⁴ (~ hnaa⁴⁵³); ญ

(KMN): wəat (~ mɔ̀ɔʔ); ไพร่ (PR): waac; มัด (ML): wəat (~ phii1); มลาบรี (MB): pak (~ mɔ̀ɔʔ-meʔ).

โกน /koon³²/ ; อังกฤษ (ENG): to shave; คำเมือง (KMN): koon²³, khuut³¹; ลื้อ (LUE): khuut²⁴; ขึ้น (KN): khuut²²; ลาว (LAO): khuut⁴⁴; พวน (PN): khuut²²; จีนแคช (HK): the⁴²; อิมปี้ (MP): khɯ¹³; ม้ง (HM): chaɪ²²; เมี่ยน (MN): they²⁴; ขมุ (KM): khɯut; ไพร่ (PR): khoot, ɲuɐ, มัด (ML): khoot; มลาบรี (MB): krwec.

กอง /kooy³²/ ; อังกฤษ (ENG): to collect into piles; คำเมือง (KMN): khoʔ³⁵; ลื้อ (LUE): khoʔ³⁵; ขึ้น (KN): khoʔ³⁵; ลาว (LAO): kooy²³; พวน (PN): khoʔ³⁵; จีนแคช (HK): pha²⁴, pha²¹ (~ ne²⁴); อิมปี้ (MP): chau³¹ phi¹³; ม้ง (HM): huɪ²², tho⁴⁵, yaɪ²¹; เมี่ยน (MN): ywarɯ³³; ขมุ (KM): khɔʔ khɔʔɔn; ไพร่ (PR): soop (~ pɕhik); มัด (ML): phoot (~ toʔ seʔ); มลาบรี (MB): kooc.

โกรธ /kroot²¹/ ; อังกฤษ (ENG): angry; คำเมือง (KMN): kiat³¹; ลื้อ (LUE): keet³³; ขึ้น (KN): keet³¹; ลาว (LAO): khiat³⁵; พวน (PN): khiat³¹; จีนแคช (HK): ʔat²¹; อิมปี้ (MP): ʔiɪ³⁵; ม้ง (HM): chr²¹; เมี่ยน (MN): tɕhia²⁴ tɕia²³²; ขมุ (KM): cɛh; ไพร่ (PR): ɲkhɔt, seh; มัด (ML): ɲɔn; มลาบรี (MB): --.

โกหก /koo³² -hok²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to lie; คำเมือง (KMN): cuʔ³⁵; ลื้อ (LUE): cuʔ³⁵; ขึ้น (KN): cuʔ³⁵; ลาว (LAO): tuaʔ³⁵; พวน (PN): cuʔ³⁵; จีนแคช (HK): phien⁴²; อิมปี้ (MP): kwɛ¹³; ม้ง (HM): da³¹; เมี่ยน (MN): koɲ³¹ peʔ²¹; ขมุ (KM): khɯʔ wɔ̀ɲ; ไพร่ (PR): cuʔ; มัด (ML): cuʔ (~ ʔah); มลาบรี (MB): thuk lwak.

ใกล้ /klay⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): near, close; คำเมือง (KMN): kay⁴⁴; ลื้อ (LUE): kay²¹³; ขึ้น (KN): kay⁴⁴; ลาว (LAO): kaɔ³⁵; พวน (PN): khəɔ³³ (hiən³⁵ ~ kan³⁵); จีนแคช (HK): khen³⁵; อิมปี้ (MP): se³⁵; ม้ง (HM): ʒe³³; เมี่ยน (MN): fat⁴⁵; ขมุ (KM): lɛh;

ไปร (PR): juh, มัด (ML): joh, มลาบรี (MB): daam.

ไก /kay³²/ ; อังกฤษ (ENG): trigger of a gun, คำเมือง (KMN): kay⁴³ (~ pin³⁵); ลื้อ (LUE): kay²², ขึ้น (KN): kay⁴¹ (~ pin²³); ลาว (LAO): khay³⁵ (~ pin²³); พวน (PN): kay⁴¹ (~ naat³¹); จีนแคะ (HK): pan⁴² ɕiŋ³⁵ ki³⁵, อิมปี่ (MP): kɔ̌⁴⁵ kai³³, ม้ง (HM): tai³³ kɔ̌⁴² phɔ²¹, qe⁴⁵ phɔ²¹, เมี่ยน (MN): fan³¹ thiw³³, ญ (KM): tər-liyh, rliyh (~ snəat), ไปร (PR): ŋkheɛl (~ sa-naat), มัด (ML): kay (~ sa-nəat), มลาบรี (MB): khyanj (~ nok kok).

ไก่ /kay²¹/ ; อังกฤษ (ENG): chicken, คำเมือง (KMN): kay³³, ลื้อ (LUE): kay²⁴, ขึ้น (KN): kay²²; ลาว (LAO): kay²¹; พวน (PN): kay²²; จีนแคะ (HK): ke³⁵, อิมปี่ (MP): wɔ̌³³, ม้ง (HM): qai⁴⁵, เมี่ยน (MN): tɕay³³, ญ (KM): ʔiər, ไปร (PR): kay, ʔyer, มัด (ML): ʔiə̌, มลาบรี (MB): sir-keŋ, sir-keen, ʔyooc.

ไกตัวเมีย /kay²¹ tua³² mie³²/ ; อังกฤษ (ENG): hen, คำเมือง (KMN): kay³³ mee³¹; ลื้อ (LUE): kay²⁴ mee³³, ขึ้น (KN): kay²² mee³¹, ลาว (LAO): kay²¹ mee²¹; พวน (PN): kay²² mee³¹; จีนแคะ (HK): ke⁴⁴ ma²⁴, อิมปี่ (MP): wɔ̌³³ mǒ³³, ม้ง (HM): po⁴² qai⁴⁵, เมี่ยน (MN): tɕay³¹ tɕaan²⁴, ญ (KM): ʔiər yaan, ไปร (PR): mee kay, มัด (ML): ʔiə̌ mǒy, ʔiə̌ moon, มลาบรี (MB): sir-keŋ ʔuuy.

ไกฟ้า /kay²¹ faa³⁴/ ; อังกฤษ (ENG): pheasant, คำเมือง (KMN): nok⁴⁴ khwa²³, ลื้อ (LUE): nok³³ khwa³⁵, ขึ้น (KN): kay²² tok⁴⁴, ลาว (LAO): kay²¹ faa³⁵, พวน (PN): nok²² khwa²³, จีนแคะ (HK): pa³⁵ ke³⁵, อิมปี่ (MP): ko³¹ phi³⁵, ม้ง (HM): ɟɿɿa⁴², เมี่ยน (MN): tom³¹ nǒ²¹, ญ (KM): trɿəl, ไปร (PR): khiɪl, มัด (ML): khiɪl, มลาบรี (MB): nool.

ไกล /klay³²/ ; อังกฤษ (ENG): far, distant, คำเมือง (KMN): kay²³, ลื้อ (LUE): kay³⁵, ขึ้น

(KM): kay²³; ลาว (LAO): kay²³; พวน (PN): kay³⁵; จีนแคช (HK): yen⁴²; อิมปี้ (MP): hɔ̃¹³; ม้ง (HM): de⁴⁵; เมี่ยน (MN): koo³³; ขมุ (KM): chàʔ; ไปร (PR): ʔyɔʔ; มัด (ML): ʔioʔ; มลาบรี (MB): ʔyeʔ.

ไกว /kway³²/; อังกฤษ (ENG): to sway, to swing; คำเมือง (KMN): kway²³; ลื้อ (LUE): kway³⁵; ขิ่น (KN): kway²³ (~ ʔuu²²); ลาว (LAO): kway²³; พวน (PN): kway³⁵ (~ ʔuu²²); จีนแคช (HK): thu²¹; อิมปี้ (MP): wɿ³⁵; ม้ง (HM): fia²⁴; เมี่ยน (MN): diəw²⁴ (~ hneerj³³, ~ ku³¹ ɲa²³² hneerj³³); ขมุ (KM): mɔ̃ɔy; ไปร (PR): kwəy; มัด (ML): kwǎy; มลาบรี (MB): ra-ʔiiw (~ pleɛ), bəl-tuuw (~ maaʔ).

ขก /khot²¹/; อังกฤษ (ENG): to coil; คำเมือง (KMN): khot³⁵; ลื้อ (LUE): khot³⁵; ขิ่น (KN): khot³⁵; ลาว (LAO): khuət⁴⁴; พวน (PN): khot³⁵; จีนแคช (HK): khun⁴² (ɔa²⁴ ~); อิมปี้ (MP): khon⁴⁵³; ม้ง (HM): che²⁴; เมี่ยน (MN): khwiirj³³; ขมุ (KM): rwɛerj; ไปร (PR): khot; มัด (ML): khot; มลาบรี (MB): kwɛl.

ขน₁ /khon³²³/; อังกฤษ (ENG): to carry off; คำเมือง (KMN): khon²³; ลื้อ (LUE): khun³⁵; ขิ่น (KN): khun²³; ลาว (LAO): khon⁴³⁴; พวน (PN): hon²³; จีนแคช (HK): pan³⁵ (~ mu⁴⁴ khiən²¹); อิมปี้ (MP): che¹³ (khlo³¹ ~); ม้ง (HM): pha⁴² ɲɿa³³, ɲqa³³ ɲɿa³³; เมี่ยน (MN): piən³¹; ขมุ (KM): rɔʔ; ไปร (PR): pih (~ saʔ); มัด (ML): khǒn (~ kyua), มลาบรี (MB): kon (~ grwa).

ขน₂ /khon³²³/; อังกฤษ (ENG): body hair, feather, fur; คำเมือง (KMN): khon²³; ลื้อ (LUE): khun³⁵; ขิ่น (KN): khun²³; ลาว (LAO): khon⁴³⁴; พวน (PN): hon²³; จีนแคช (HK): mo³⁵; อิมปี้ (MP): ʔa³³ mi³¹; ม้ง (HM): plau⁴⁵; เมี่ยน (MN): pyee³³ (sin³¹ ~, tɔay³¹ ~, tɔuu³¹ ~); ขมุ (KM): khúul; ไปร (PR): pɛhook; มัด (ML): sook; มลาบรี (MB): kəl-muuyh, kəl-muus.

ขำบ /khon⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): thick (as of liquid); คำเมือง (KMN): khun⁴⁴; ลื้อ (LUE): khun²¹³; จีน (KN): khun⁴⁴; ลาว (LAO): khun⁴⁴; พวน (PN): hun³³; จีนแคช (HK): wun²⁴; อิมปี (MP): tɿ³⁵; ม้ง (HM): ɲɿ²¹; เมี่ยน (MN): nur³¹; ขมุ (KM): kák; ไปร (PR): ŋkhal (kək ~); มัด (ML): khal; มลาบรี (MB): khuun.

ขามม /kha-nom³²³/ ; อังกฤษ (ENG): sweetmeats; คำเมือง (KMN): khaw⁴⁴ nom²³; ลื้อ (LUE): khaw²¹³ nom³⁵; จีน (KN): khaw⁴⁴ num²³; ลาว (LAO): khaw⁴⁴ nom⁴³⁴; พวน (PN): khaw³³ nom²³; จีนแคช (HK): pan⁴²; อิมปี (MP): kha³³ nũ³¹ cɔ¹³; ม้ง (HM): ɲcuə²⁴; เมี่ยน (MN): dʒuə⁴⁵³; ขมุ (KM): kha-nóm; ไปร (PR): sa-ɲaŋ siw; มัด (ML): kha-nóm; มลาบรี (MB): kha-noom.

ขามู /kha-nun³²³/ ; อังกฤษ (ENG): jack-fruit, Artocarpus heterophyllus Lamk. (Moraceae); คำเมือง (KMN): ma-nun²³, ma-nuun²³; ลื้อ (LUE): ma-nuun³⁵; จีน (KN): ma-nuun²³; ลาว (LAO): mak³⁵ mi³⁵; พวน (PN): ma-nun²³; จีนแคช (HK): ma²¹ nun²⁴; อิมปี (MP): ma³³ nun³³; ม้ง (HM): tsɿ²⁴ pla⁴⁵ ɲu³¹; เมี่ยน (MN): ma-nun³³ piəw⁴⁵³; ขมุ (KM): mák mii; ไปร (PR): phle? nuun; มัด (ML): phle? nũun; มลาบรี (MB): hnun.

ขบ /khop²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to crack with the teeth; คำเมือง (KMN): khop³⁵; ลื้อ (LUE): khop³⁵; จีน (KN): khop³⁵; ลาว (LAO): khop³⁵; พวน (PN): khop³⁵; จีนแคช (HK): ɲau³⁵; อิมปี (MP): chɛ¹³; ม้ง (HM): cuə³³; เมี่ยน (MN): bap⁴⁵; ขมุ (KM): pók; ไปร (PR): phok; มัด (ML): phok; มลาบรี (MB): krap.

ขม /khom³²³/ ; อังกฤษ (ENG): bitter; คำเมือง (KMN): khom²³; ลื้อ (LUE): khum³⁵; จีน (KN): khum²³; ลาว (LAO): khom⁴³⁴; พวน (PN): khom²³; จีนแคช (HK): khu⁴²; อิมปี (MP): khɔ¹³; ม้ง (HM): ɿə⁴⁵; เมี่ยน (MN): ɲim³³; ขมุ (KM): cáŋ; ไปร (PR): saŋ; มัด (ML): saŋ; มลาบรี (MB): saŋ.

ขมวก /kha-muat²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to twist into a knot; คำเมือง (KMN): khot³³; ลื้อ (LUE): khot²⁴ (~ cəək³³); ขึ้น (KN): khot²²; ลาว (LAO): khot⁴⁴; พวน (PN): hoot²²; จีนแคช (HK): tɕ⁴² kɛt²¹; อิมปี (MP): khon⁴⁵³; ม้ง (HM): khi³³ po⁴⁵ cau²²; เมี่ยน (MN): hpap⁴⁵; ขมุ (KM): mhót; ไพร (PR): khlot; มัด (ML): blat; มลาบรี (MB): klɔt.

ขมับ /kha-map²¹/ ; อังกฤษ (ENG): temporal fossa; คำเมือง (KMN): nɪp³³; ลื้อ (LUE): mit²⁴; ขึ้น (KN): miit²²; ลาว (LAO): nɪp⁴⁴; พวน (PN): mit²²; จีนแคช (HK): ŋjak²¹ kɔk²¹; อิมปี (MP): ŋip⁴⁵; ม้ง (HM): chɛ³³ ɔ²¹ ɔ⁴⁵; เมี่ยน (MN): mɔɔŋ³¹ tɕaan³³; ขมุ (KM): táp kɛep; ไพร (PR): kɛŋ mat; มัด (ML): --; มลาบรี (MB): kɪr-niɪr.

ขมิ้น /kha-min⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): turmeric; คำเมือง (KMN): khaw⁴⁴ min⁴⁴, khaw⁴⁴ miin⁴⁴; ลื้อ (LUE): khaw²¹³ min²¹³; ขึ้น (KN): khaw⁴⁴ min⁴⁴; ลาว (LAO): khii⁴⁴ min⁴⁴; พวน (PN): khaw³³ min³³; จีนแคช (HK): --; อิมปี (MP): kha³³ min⁴⁵; ม้ง (HM): qhia²⁴ da⁴²; เมี่ยน (MN): yar³¹ tɕaar³³; ขมุ (KM): kɪər mɔum; ไพร (PR): kha-min; มัด (ML): plɔʔ; มลาบรี (MB): pɛ-lɪrɪy.

ขมุ /kha-mu²¹/ ; อังกฤษ (ENG): Khmu (a tribe); คำเมือง (KMN): kha-mu³⁵; ลื้อ (LUE): kha-mu³⁵; ขึ้น (KN): kha-mu³⁵; ลาว (LAO): kha-mu³⁵; พวน (PN): kha-mu³⁵; จีนแคช (HK): kham⁴² muk⁴⁴; อิมปี (MP): ʔa³¹ klɔu⁴⁵, ʔa³¹ klɔ⁴⁵; ม้ง (HM): khua⁴² mu⁴⁵; เมี่ยน (MN): tɕan³¹ pə-thəw³¹; ขมุ (KM): khmu²; ไพร (PR): kha-mu², laaw thəŋ; มัด (ML): phyam kha-mu²; มลาบรี (MB): tɕ-mrɔʔ.

ขยัน /kha-yan³²³/ ; อังกฤษ (ENG): diligent; คำเมือง (KMN): man³³; ลื้อ (LUE): du³⁵, khak³⁵, man²⁴; ขึ้น (KN): du³⁵, man²²; ลาว (LAO): du³⁵; พวน (PN): man²², du³⁵; จีนแคช (HK): xiun²⁴; อิมปี (MP): pɕ⁴⁵³; ม้ง (HM): nquɛ³¹; เมี่ยน (MN):

tɕien³¹; ฆมุ (KM): cə-nɛʔ; ไปร (PR): ŋkriʔ; มัด (ML): yiʔ; มลาบรี (MB): siŋ-kaat.

ขยับ /kha-yap²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to move a little; คำเมือง (KMN): khot³⁵; ลื้อ (LUE): khot³⁵; จีน (KN): khot³⁵ (~ ni²³); ลาว (LAO): khot³⁵; พวน (PN): khot³⁵; จีนแคช (HK): sai⁴²; อิมปี (MP): ʔi¹³; ม้ง (HM): tsa²⁴; เมี่ยน (MN): thuy²⁴ (~ sin³³); ฆมุ (KM): khriit, ไปร (PR): pɕet, มัด (ML): hɔ̃n cak, มลาบรี (MB): ɣɛr-weeyh, ɣɛr-wees.

ขยี้ /kha-yii⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): to rub hard with the hands; คำเมือง (KMN): jii³⁵, sii²³; ลื้อ (LUE): yii³¹ (~ phaa²¹³'), yoon²²' (~ phaa²¹³'), จีน (KN): yii³⁵, yoon⁴¹'; ลาว (LAO): jii⁴⁴ jui⁴⁴; พวน (PN): ɲoɔŋ³¹ (~ phaa³³); จีนแคช (HK): tshat²¹; อิมปี (MP): yu¹³; ม้ง (HM): mo²² (~ qho²⁴ muɔ³¹'), เมี่ยน (MN): nuy⁴⁵³ (~ mtsiir³³); ฆมุ (KM): ʃɛl-ʃɛl; ไปร (PR): liit (~ mat), ɲaw (~ ntɔɔy); มัด (ML): ɲil, มลาบรี (MB): kə-riit.

ขยุม /kha-yum⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): to pick up with the five fingers; คำเมือง (KMN): ɲum³¹; ลื้อ (LUE): yuk³⁵ yum³³; จีน (KN): yum³¹; ลาว (LAO): ɲwaam⁴³⁴, ɲaam⁴³⁴; พวน (PN): ɲum³¹; จีนแคช (HK): nak⁴⁴; อิมปี (MP): chau¹³; ม้ง (HM): tʃua⁴⁵; เมี่ยน (MN): ɲaw³³; ฆมุ (KM): chróom; ไปร (PR): pot; มัด (ML): hmaw, mhaw; มลาบรี (MB): pe-dwaaw khutun.

ขลุ่ย /khluy²¹/ ; อังกฤษ (ENG): flute; คำเมือง (KMN): khuy³³; ลื้อ (LUE): khuy²⁴; จีน (KN): khuy²²; ลาว (LAO): khuy²¹; พวน (PN): khuy²²; จีนแคช (HK): siəu³⁵; อิมปี (MP): khwi³¹; ม้ง (HM): tʃɛ⁴²; เมี่ยน (MN): doŋ³¹ nuu²⁴; ฆมุ (KM): khüy; ไปร (PR): khluy; มัด (ML): khüy; มลาบรี (MB): khuuy.

ขวด /khuɛt²¹/ ; อังกฤษ (ENG): bottle; คำเมือง (KMN): khuɛt³³; ʔoom³⁵; ลื้อ (LUE):

khoot²⁴; จีน (KN): ʔoom³⁵, khod²²; ลาว (LAO): kooŋ³⁵, khuat⁴⁴; พวน (PN): khuat²²; จีนแคะ (HK): kʰat⁴⁴; อิมปี (MP): ʔum³³; ม้ง (HM): lɔ²¹ hɪ⁴²; เมี่ยน (MN): kooŋ³³; ขมุ (KM): phoŋ, ไปร (PR): ʔoom; มัด (ML): khʉat; มลาบรี (MB): khod.

ข่วน /khuən²¹/; อังกฤษ (ENG): to scratch with claws; คำเมือง (KMN): ɲaat³¹, ลื้อ (LUE): yaat³³ (meew³¹ ~ saw³⁵), wak³³ (meew³¹ ~ khun³¹); จีน (KN): yaat³¹; ลาว (LAO): wak⁴⁴; พวน (PN): ɲaat³¹ (meew³⁵ ~); จีนแคะ (HK): tɕau⁴² (ɲiau⁴² ~); อิมปี (MP): phyɔ³⁵; ม้ง (HM): khæ⁴⁵; เมี่ยน (MN): ɲaay⁴⁵³; ขมุ (KM): khraac, ไปร (PR): khraac; มัด (ML): phaat; มลาบรี (MB): kit-kaac.

ขวัญ /khwən³²³/; อังกฤษ (ENG): protecting spirits; คำเมือง (KMN): khwan²³, ลื้อ (LUE): khwan³⁵; จีน (KN): khwan²³ (suu²² ~); ลาว (LAO): khwan⁴³⁴; พวน (PN): khwan²³; จีนแคะ (HK): lin²⁴ fun²⁴; อิมปี (MP): ʔa³³ sɔ³¹ lo³⁵; ม้ง (HM): pli³¹; เมี่ยน (MN): wən³¹, tsun²² (mgooŋ³¹ ~); ขมุ (KM): rməal, məal; ไปร (PR): sa-maal; มัด (ML): maal; มลาบรี (MB): loon.

ขวา /khwa³²³/; อังกฤษ (ENG): right (hand); คำเมือง (KMN): khwaa²³, ลื้อ (LUE): khwaa³⁵; จีน (KN): khwaa²³; ลาว (LAO): khwaa⁴³⁴; พวน (PN): khwaa²³; จีนแคะ (HK): ɕiu⁴¹ ɕiu⁴²; อิมปี (MP): lo³¹ mo³⁵; ม้ง (HM): ʃa⁴⁵ si²²; เมี่ยน (MN): byaaw²²; ขมุ (KM): hám, ไปร (PR): sam, roʔ (phieh ~); มัด (ML): sam (phieh ~); มลาบรี (MB): kər-ween ʔdii.

ขวาก /khwaak²¹/; อังกฤษ (ENG): spikes of wood or iron used in trap; คำเมือง (KMN): khwaak³¹, ลื้อ (LUE): khwaak²⁴; จีน (KN): khwaak²²; ลาว (LAO): khwaak⁴⁴; พวน (PN): khwaak²²; จีนแคะ (HK): tɕiəm³⁵ thiet²¹ khut²¹ te⁴² ya³⁵ ɕiu⁴²; อิมปี (MP): --; ม้ง (HM): hmu⁴; เมี่ยน (MN): tshaŋ³³; ขมุ (KM): sráh, ไปร (PR): ɲkrah; มัด (ML): gyah; มลาบรี (MB): lway.

ขวาง /khwaan³²³/ ; อังกฤษ (ENG): to obstruct; คำเมือง (KMN): kat³⁵; ลื้อ (LUE): kat³⁵ (~ way²²); จีน (KN): kat³⁵ (~ way⁴¹); ลาว (LAO): kat³⁵; พวน (PN): kat³⁵ (~ way⁴¹); จีนแคะ (HK): warj⁴; อิมปี (MP): kat⁴⁵, ʔa³¹ hu³¹ khɔ¹³; ม้ง (HM): ta²⁴; เมี่ยน (MN): biat²¹; ญ (KM): khrit; ไปร (PR): kat; มัด (ML): kyat (~ yoon); มลาบรี (MB): dol-del.

ขว้าง /khwaan⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): to hurl, to throw; คำเมือง (KMN): khwaan³¹; ลื้อ (LUE): khwaan³³; จีน (KN): khwaan³¹; ลาว (LAO): been²¹, khwaan²¹; พวน (PN): khwaan³¹; จีนแคะ (HK): tep⁴⁴; อิมปี (MP): ce³⁵; ม้ง (HM): tsɛ⁴⁵; เมี่ยน (MN): tsooy³³; ญ (KM): wát, tɛr; ไปร (PR): kwaan; มัด (ML): bɛen; มลาบรี (MB): door.

ขวาน (เล็ก) /khwaan³²³/ ; อังกฤษ (ENG): small axe; คำเมือง (KMN): mui³⁵; ลื้อ (LUE): mui³¹; จีน (KN): mui³⁵; ลาว (LAO): muuy²³; พวน (PN): mui³⁵; จีนแคะ (HK): pu⁴² theu⁴; อิมปี (MP): mui³¹ jɛ⁴⁵³; ม้ง (HM): tau²² ma⁴⁵; เมี่ยน (MN): pow³¹ dzon³³; ญ (KM): muiuy; ไปร (PR): khwaar ʔit; มัด (ML): muuy; มลาบรี (MB): kweek ʔay-taak.

ขวาน (ใหญ่) /khwaan³²³/ ; อังกฤษ (ENG): big axe; คำเมือง (KMN): khwaan²³; ลื้อ (LUE): khwaan³⁵; จีน (KN): khwaan²³; ลาว (LAO): khwaan⁴³⁴; พวน (PN): khwaan²³; จีนแคะ (HK): thai²¹ pu⁴² theu⁴; อิมปี (MP): mui³¹ hɛ¹³; ม้ง (HM): tau²²; เมี่ยน (MN): pow⁴⁵³; ญ (KM): sóoʔ; ไปร (PR): khwaar cɔŋ; มัด (ML): khwaax; มลาบรี (MB): kweek tɛr-naap.

ขวัก /khwit²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to attack with the horns; คำเมือง (KMN): khwit³⁵; ลื้อ (LUE): khwit³⁵ (khwaay³¹ ~); จีน (KN): khwit³⁵ (noo³⁵ ~); ลาว (LAO): khiit⁴⁴; พวน (PN): khwit³⁵; จีนแคะ (HK): teu⁴²; อิมปี (MP): thɛ¹³; ม้ง (HM): jɛ²² fa²² ku⁴⁵; เมี่ยน (MN): beew²⁴ (tuur²³² ~), hleen²⁴ (suy³¹ ɲon³¹~); ญ (KM): thɛk; ไปร

(PR): pek, มัด (ML): khwit (kyəŋ ʔeh ~); มลาบรี (MB): sa-gweh.

บอ /khoo²³/ ; อังกฤษ (ENG): to ask for, to beg, คำเมือง (KMN): khoo²³; ลื้อ (LUE): khoo³⁵; จีน (KN): khoo²³; ลาว (LAO): khoo⁴³⁴; พวน (PN): khoo²³; จีนแคช (HK): tho⁴²; อิมปี (MP): tū¹³, ʔa³³ ci⁴⁵; ม้ง (HM): tho²⁴; เมียน (MN): thoo⁴⁵³; ขมุ (KM): khrɔɔ; ไพร (PR): suən, khrɔɔ; มัด (ML): soop, khyɔɔ; มลาบรี (MB): soop.

บ่อ /khoo⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): joint, คำเมือง (KMN): khoo⁴⁴; ลื้อ (LUE): khoo³³ (~ mɪ³¹); จีน (KN): khoo⁴⁴ (~ mɪ³⁵); ลาว (LAO): khoo⁴⁴; พวน (PN): khoo³¹ (~ mɪ³⁵); จีนแคช (HK): muk²¹ (tɕiu⁴² ~); อิมปี (MP): khɔ¹³; ม้ง (HM): pɔ⁴⁵ ya²²; เมียน (MN): pat⁴⁵; ขมุ (KM): khɔɔ, sɔŋ; ไพร (PR): mat luul, mpuuk (~ sa-ʔiəŋ); มัด (ML): khoo (~ thii); มลาบรี (MB): kir-ley (~ tii?), mat (~ rə-thaəŋ).

บอญ (- ไร่) /khooŋ²³ (~ chay³⁴)/ ; อังกฤษ (ENG): things, คำเมือง (KMN): khooŋ²³ (~ cay⁴³); ลื้อ (LUE): khooŋ³⁵ (~ cay²²); จีน (KN): khooŋ²³ (~ cay⁴¹); ลาว (LAO): khooŋ⁴³⁴, khua²³; พวน (PN): khooŋ²³ soə⁴¹; จีนแคช (HK): mu⁴⁴; อิมปี (MP): ʔa³³ khlo³¹ ʔa³³ klo³⁵; ม้ง (HM): cua⁴⁵ yə⁴² cua⁴⁵ ta²¹; เมียน (MN): ka-naay⁴⁵³; ขมุ (KM): khooŋ; ไพร (PR): saʔ ɲen; มัด (ML): kyua kiaŋ; มลาบรี (MB): grua.

บอญ /khooŋ²³/ ; อังกฤษ (ENG): of, คำเมือง (KMN): khooŋ²³; ลื้อ (LUE): khooŋ³⁵; จีน (KN): khooŋ²³; ลาว (LAO): khooŋ⁴³⁴; พวน (PN): khooŋ²³; จีนแคช (HK): kai⁴²; อิมปี (MP): kɔ³³; ม้ง (HM): li³³ (ku²⁴ ~, ko⁴² ~); เมียน (MN): pee³³; ขมุ (KM): theəʔ; ไพร (PR): saʔ (~ mah); มัด (ML): khɔɔŋ; มลาบรี (MB): di (bon hneʔ ~ ʔeew), ʔot (~ ʔeew), ʔat (~ ʔeew).

บอญ /khooŋ⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): fish basket, คำเมือง (KMN): khooŋ⁴⁴; ลื้อ (LUE): mooŋ³⁵

(~ say²⁴ paa³⁵); จีน (KM): khorŋ^{44'}; ลาว (LAO): khorŋ^{44'}; พวน (PN): khorŋ^{33'}; จีนแคะ (HK): lu⁴² (ŋ³⁵ ~); อิมปี้ (MP): ju⁴⁵ mju³³; ม้ง (HM): tæ⁴⁵ tjau³³ tje²²; เมี่ยน (MN): diŋ³³; ขมุ (KM): phrəʔ; ไปร (PR): koʔ; มัด (ML): koʔ; มลาบรี (MB): trak (~ lap kaaʔ).

ขอก /kʰoot²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to remove (fish scales), คำเมือง (KMN): thoʔ³⁵; ลื้อ (LUE): thoʔ³⁵ (~ ket³⁵ paa³⁵); จีน (KM): khorŋ³⁵ (~ ket³⁵ paa²³); ลาว (LAO): soʔ³⁵; พวน (PN): khorŋ³⁵ (~ ket³⁵ paa³⁵); จีนแคะ (HK): tɕ⁴² (~ ŋ³⁵ lin³⁵); อิมปี้ (MP): phyɔ¹³; ม้ง (HM): thi⁴⁵; เมี่ยน (MN): hliəŋ⁴⁵³; ขมุ (KM): theʔ (~ mliik kaʔ); ไปร (PR): lok (~ ŋkʰoor); มัด (ML): thoʔ; มลาบรี (MB): khuut door (~ ʔak kleet).

ขอน /kʰoon³²³/ ; อังกฤษ (ENG): log; คำเมือง (KMN): kʰoon²³ (~ may⁴³); ลื้อ (LUE): kʰoon³⁵ (~ may^{22'}), ton³³ (~ may^{22'}); จีน (KM): ton²² (~ may^{41'}); ลาว (LAO): kʰoon⁴³⁴, thon²¹; พวน (PN): kʰoon²³ (~ may^{41'}); จีนแคะ (HK): ʔu²¹ theu²⁴; อิมปี้ (MP): ʔa³³ ti³¹ (si³¹ ɕ³⁵ ~); ม้ง (HM): cɕ⁴⁴, tho⁴²; เมี่ยน (MN): diəŋ³¹ tɕəŋ⁴⁵³; ขมุ (KM): khlɔh (~ sɔɔŋ); ไปร (PR): toon lam; มัด (ML): doon (~ ʔuəŋ); มลาบรี (MB): toon (~ laam).

ขอบ /kʰoop²¹/ ; อังกฤษ (ENG): edge, rim; คำเมือง (KMN): kʰoop³³; ลื้อ (LUE): kʰoop²⁴; จีน (KM): kʰoop²²; ลาว (LAO): kʰoop⁴⁴; พวน (PN): him³⁵; จีนแคะ (HK): fin²⁴; อิมปี้ (MP): ʔa³¹ khon⁴⁵; ม้ง (HM): ʒa⁴² ntɕ³¹; เมี่ยน (MN): kwiiŋ³¹, hleen³³; ขมุ (KM): kɔŋ; ไปร (PR): kham; มัด (ML): kʰɔp (~ phaəŋ, ~ mat); มลาบรี (MB): kʰoop (~ krɔŋ), riim (~ mat).

ขัง /kʰaŋ²²³/ ; อังกฤษ (ENG): to confine; คำเมือง (KMN): kʰaŋ²³; ลื้อ (LUE): kʰaŋ³⁵; จีน (KM): kʰaŋ²³; ลาว (LAO): kʰaŋ⁴³⁴; พวน (PN): kʰaŋ²³; จีนแคะ (HK): khɔuk⁴⁴;

อิมปี้ (MP): lɿ⁴⁵³; ม้ง (HM): kɛ³³; เมี่ยน (MN): ʔuən²⁴; ญ (KM): khrán; ไปร (PR): tɔl; มัด (ML): khat; มลาบรี (MB): krun.

ขัค /khat²¹/; อังกฤษ (ENG): to polish; คำเมือง (KMN): khat³⁵; ลื้อ (LUE): kha²³⁵ (~ mo²¹³); จีน (KN): khat³⁵ (~ pin⁴¹); ลาว (LAO): khat³⁵; พวน (PN): khat³⁵; จีนแคช (HK): tɕhat²¹; อิมปี้ (MP): thu⁴⁵; ม้ง (HM): tshua²¹; เมี่ยน (MN): tsho³¹; ญ (KM): khat; ไปร (PR): thuu (~ kɔɔp), khruut (~ ʔool pam reŋ); มัด (ML): thũu; มลาบรี (MB): thuuut reew.

ขาน, (ไก-) /khan³²³ (kay²¹ ~)/; อังกฤษ (ENG): to crow; คำเมือง (KMN): khan²³; ลื้อ (LUE): khan³⁵ (kay²⁴ ~); จีน (KN): khan²³ (kay²² ~); ลาว (LAO): khan⁴³⁴; พวน (PN): khan²³; จีนแคช (HK): the²⁴ (ke³⁵ ~); อิมปี้ (MP): te⁴⁵³; ม้ง (HM): qua³³; เมี่ยน (MN): gaay²⁴; ญ (KM): rɔ² (ʔiər ~); ไปร (PR): toot (~ kay), pa-toot; มัด (ML): kyoh; มลาบรี (MB): gruu².

ขัน₂ /khan³²³/; อังกฤษ (ENG): bowl for dipping water; คำเมือง (KMN): kɔk³⁵ nam⁴³; ลื้อ (LUE): kook²⁴ nam²²; จีน (KN): kɔk³⁵ nam⁴¹; ลาว (LAO): khan⁴³⁴; พวน (PN): ʔoo³⁵; จีนแคช (HK): ɕui⁴² kɔk⁴⁴; อิมปี้ (MP): ku³¹ kɔ⁴⁵ lɔ³³; ม้ง (HM): tɕ⁴⁵ dau²² de⁴⁵; เมี่ยน (MN): pun³¹ toon³³; ญ (KM): cɔk (~ ʔóm); ไปร (PR): sa-lun (~ ʔit); มัด (ML): sa-lũŋ; มลาบรี (MB): put noot wɛk.

ขัน₃ /khan³²³/; อังกฤษ (ENG): bowl used for carrying things when one goes to the temple; คำเมือง (KMN): sa-lun²³; ลื้อ (LUE): sa-lun³⁵, khan³⁵; จีน (KN): sa-lun²³; ลาว (LAO): ʔoo²³; พวน (PN): khan²³; จีนแคช (HK): tha²¹ ɲen²¹ khan³⁵; อิมปี้ (MP): su⁴⁵ lɿ³³; ม้ง (HM): tai²² to⁴⁵; เมี่ยน (MN): ʔon³¹ pun³¹; ญ (KM): slũŋ; ไปร (PR): sa-lun (~ cɔŋ); มัด (ML): sa-lũŋ; มลาบรี (MB): sɔ-lun.

ขัน /khan⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): tiers, steps; คำเมือง (KMN): khan⁴⁴ (~ din³⁵); ลื้อ (LUE):
khan²¹³ (~ day³⁵); จีน (KN): si⁴⁴ (~ kham³⁵ day³⁵, ~ pap⁴⁴); ลาว (LAO):
khan⁴⁴ (~ din²³); พวน (PN): khan³³; จีนแคะ (HK): tshen²⁴; อิมปี (MP): kha¹³;
ม้ง (HM): thə²¹; เมียน (MN): hlap⁴⁵, khar³³; ขมุ (KM): khaⁿ; ไปร (PR): toon; มล (ML): khal (~ mool); มลาบรี (MB): siʔ...suun (~ beʔ ~).

ขับ /khap²¹/ ; อังกฤษ (ENG): to drive; คำเมือง (KMN): khap³⁵; ลื้อ (LUE): khi²⁴,
khap³⁵; จีน (KN): khap³⁵; ลาว (LAO): khap³⁵; พวน (PN): khap³⁵; จีนแคะ (HK):
ɬ⁴²; อิมปี (MP): khap⁴⁵ (lɔ¹³ ~); ม้ง (HM): tʃa²⁴ (~ tʃhe⁴⁵); เมียน (MN): paa⁴⁵³ (~
tshia³³), na^{w453} (~ tshia³³); ขมุ (KM): kha^p; ไปร (PR): khap; มล (ML): --;
มลาบรี (MB): khap (~ luk tay).

ขว /khuw⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): stem (as of fruit); คำเมือง (KMN): khwan⁴⁴; ลื้อ (LUE):
khwen²¹³ (~ m-muə³³); จีน (KN): khwan⁴⁴ (~ phik⁴⁴); ลาว (LAO):
khwan⁴⁴; พวน (PN): kan²²; จีนแคะ (HK): theu⁴ (kɔ⁴² tsɿ⁴² ~); อิมปี (MP): ca³¹
phi³⁵; ม้ง (HM): tu²² qua³³; เมียน (MN): ney²⁴; ขมุ (KM): lɔ^{ok}; ไปร (PR): ꞑcook;
มล (ML): tho^{ok}; มลาบรี (MB): hɲ-taaʔ (~ preʔ, ~ pleʔ swak).

ขา /khaa³²³/ ; อังกฤษ (ENG): leg; คำเมือง (KMN): khaa²³; ลื้อ (LUE): khaa³⁵; จีน (KN):
khaa²³; ลาว (LAO): khaa⁴³⁴; พวน (PN): khaa²³; จีนแคะ (HK): kɔ^{ok}²¹; อิมปี (MP):
ʔa³¹ pɯ³⁵; ม้ง (HM): ka²⁴ ce³¹, ce³¹ (~ tɕ⁴²); เมียน (MN): tsaw²⁴, tsham³¹
tsuy³¹, tshir³¹ tɕa^{ar33}; ขมุ (KM): phlɔ^u, plɔ^{on}; ไปร (PR): ntak; มล (ML): plu^u;
มลาบรี (MB): blu^u.

ข่า /khaa²¹/ ; อังกฤษ (ENG): galangal; คำเมือง (KMN): khaa³³; ลื้อ (LUE): khaa²⁴; จีน
(KN): khaa²²; ลาว (LAO): khaa²¹; พวน (PN): khaa²²; จีนแคะ (HK): hiəm⁴²
mau²⁴; อิมปี (MP): chɔ³¹ mɔ³⁵; ม้ง (HM): qhiɬ⁴ qha^u²², qhiɬ⁴ ʔɔ²⁴; เมียน

(MN): bəw³¹ suur³³; ญ (KM): nsəl; ไปร (PR): pchel; มัด (ML): sal; มลาบรี (MB): kə-seɛŋ ruŋ.

ขำ /khaa⁴²/, อังกฤษ (ENG): servant, slave; คำเมือง (KMN): khii⁴⁴’ khaa⁴⁴’, ลื้อ (LUE): khii²¹³’ khaa²¹³’, จีน (KN): khii⁴⁴’ khaa⁴⁴’, ลาว (LAO): khii⁴⁴’ khaa⁴⁴’, พวน (PN): khii³³’ khaa³³’, จีนแคช (HK): nu²⁴ li²¹, อิมปี (MP): kha¹³ khe³⁵, ม้ง (HM): tu⁴⁵ ɔw³¹’, เมียน (MN): nəw³¹, ญ (KM): khii khaa khii khɔy, ไปร (PR): khlaa, มัด (ML): phyam cay ?ah, มลาบรี (MB): khaa preem.

ขำ₂ /khaa⁴²/, อังกฤษ (ENG): I, me (intimate, impolite); คำเมือง (KMN): khaa⁴⁴’, ลื้อ (LUE): khaa²¹³’, kuu³⁵, จีน (KN): khaa⁴⁴’, ลาว (LAO): khaa⁴⁴’, พวน (PN): khaa³³’, kuu³⁵, haw³⁵, จีนแคช (HK): ɲai²⁴, อิมปี (MP): ɲo³⁵, ม้ง (HM): ku²⁴, เมียน (MN): ɲiə³³, ญ (KM): ɲoŋ?, ไปร (PR): ɲoŋ, มัด (ML): ɲon, มลาบรี (MB): ɲoh.

ขาก /khaak²¹/, อังกฤษ (ENG): to hawk up and spit out (phlegm); คำเมือง (KMN): khaak³³, ลื้อ (LUE): khaak²⁴ (~ khii²¹³’ təw³³, ~ khii²¹³’ kho²³⁵), จีน (KN): khaak²² (~ khii⁴⁴’ kho²³⁵), ลาว (LAO): khaak³⁵, พวน (PN): khaak²², จีนแคช (HK): phur²⁴, อิมปี (MP): ta³³ kho³¹ thi¹³, ม้ง (HM): khu²² qa³³, เมียน (MN): khaak²¹ (~ haak³³), ญ (KM): khaak (~ ɲhaak), ไปร (PR): khaak (~ thoɔr), มัด (ML): khaak (~ tha-maak), มลาบรี (MB): haak.

ข้าง /khaaŋ⁴²/, อังกฤษ (ENG): side; คำเมือง (KMN): khii⁴⁴’ khaaŋ⁴⁴’, ลื้อ (LUE): khaaŋ²¹³’, จีน (KN): khaaŋ⁴⁴’, ลาว (LAO): khii⁴⁴’ khaaŋ⁴⁴’, พวน (PN): khaaŋ³³’, จีนแคช (HK): phoŋ²⁴, อิมปี (MP): ɲə³¹ cə³⁵, ม้ง (HM): i⁴⁵ sa⁴⁵, sa⁴⁵, เมียน (MN): ka²¹ hleeŋ³³, ญ (KM): trəak, ไปร (PR): nte?, phieh, มัด (ML): niŋ, มลาบรี (MB): luŋ.

ขาด /khaaɬ²¹/ ; อังกฤษ (ENG): torn; คำเมือง (KMN): put³⁵; ลื้อ (LUE): put³⁵; ขึ้น (KN): put³⁵ (ฮอ⁴⁴ ~); ลาว (LAO): khaaɬ⁴⁴; พวน (PN): put³⁵; จีนแคช (HK): thon³⁵; อิมปี (MP): chɛ̃¹³; ม้ง (HM): tu³³; เมียน (MN): huɪ⁴⁵³, taɪ²⁴; ขมุ (KM): rtéc; ไปร (PR): nthac; มัด (ML): kot; มลาบรี (MB): tho-luuuc.

ข้าม /khaam⁴²/ ; อังกฤษ (ENG): to cross over; คำเมือง (KMN): khaam⁴⁴; ลื้อ (LUE): khaam²¹³; ขึ้น (KN): khaam⁴⁴; ลาว (LAO): khaam⁴⁴; พวน (PN): haam³³; จีนแคช (HK): khiam²¹ kyo⁴²; อิมปี (MP): khã⁴⁵³ ju¹³; ม้ง (HM): hla³³; เมียน (MN): tɕiə²⁴; ขมุ (KM): ɲkɔak; ไปร (PR): khaam, toy (~ ntɔɔŋ); มัด (ML): khãam; มลาบรี (MB): ko-waak.

ขาย /khaay³²³/ ; อังกฤษ (ENG): to sell; คำเมือง (KMN): khaay²³; ลื้อ (LUE): khaay³⁵; ขึ้น (KN): khaay²³; ลาว (LAO): khaay⁴³⁴; พวน (PN): khaay²³; จีนแคช (HK): mai²¹; อิมปี (MP): kũ¹³; ม้ง (HM): mua³¹; เมียน (MN): maay²²; ขมุ (KM): təc; ไปร (PR): thac; มัด (ML): that; มลาบรี (MB): mo-maaʔ.

ขาย /khaay²¹/ ; อังกฤษ (ENG): net; คำเมือง (KMN): neerj³¹, neɪj³¹; ลื้อ (LUE): neerj³³ (~ kot³⁵ paa³⁵); ขึ้น (KN): neɪj³¹ (~ kot³⁵ paa²³); ลาว (LAO): daarj²³; พวน (PN): neerj³¹, teɪ³⁵, ta-khaay²²; จีนแคช (HK): mjoŋ⁴²; อิมปี (MP): neɪj³³; ม้ง (HM): va²² (~ cua⁴⁵ nɔ̃³¹); เมียน (MN): ʔwarj⁴⁵³; ขมุ (KM): khráay; ไปร (PR): neerj, naerj; มัด (ML): thwaaj (~ seem), nɛerj (~ khaa); มลาบรี (MB): --.

ขาว /khaaw³²³/ ; อังกฤษ (ENG): white; คำเมือง (KMN): khaaw²³; ลื้อ (LUE): khaaw³⁵; ขึ้น (KN): khaaw²³; ลาว (LAO): khaaw⁴³⁴; พวน (PN): khaaw²³; จีนแคช (HK): phak⁴⁴; อิมปี (MP): ʔa³¹ pon³⁵; ม้ง (HM): daɪ⁴⁵; เมียน (MN): peɪ²¹; ขมุ (KM): klɔɔk; ไปร (PR): phah; มัด (ML): klɔɔk; มลาบรี (MB): bo-laak.